

10.2.e

Van: 10.2.e
Verzonden: maandag 14 september 2020 09:44
Aan: 10.2.e
CC: 10.2.e
Onderwerp: FW: Impact van uitspraak Europees Hof d.d. 25 juni 2020 op vergunningen voor windparken in Nederland?

Ha 10.2.e ,

Ik krijg dit bezorgde mailtje van 10.2.e , de 10.2.e in de gemeente Houten. Ik kan haar melden dat jullie juristen bezig zijn met een woordvoeringslijn, maar wellicht is het handiger als zij (of hun jurist) direct contact met jullie zoekt?
 Groet, 10.2.e

Van: 10.2.e
Verzonden: vrijdag 11 september 2020 15:17
Aan: 10.2.e
CC: 10.2.e
Onderwerp: RE: Impact van uitspraak Europees Hof d.d. 25 juni 2020 op vergunningen voor windparken in Nederland?

Dag 10.2.e !

Vlak voor de zomer hebben wij contact gehad over de (11.1) uitspraak van het Europees Hof van 25 juni. Heb jij wellicht al meer informatie vanuit het ministerie of kun je mij in contact brengen met degenen die daar binnen het ministerie mee bezig zijn?

Wij hebben vorige week voor windpark Goyerbrug onze verweerschriften ingediend bij de Raad van State. Een van de punten uit het hoger beroep was deze uitspraak. Op basis van deze uitspraak stellen appellanten dat prejudiciële vragen aan het Europees Hof zouden moeten worden gesteld. Dit onderdeel van de hoger beroepen hebben wij in onze verweerschriften kort weerlegd, 11.1

Aangezien dit een nationale kwestie is, zouden we de hulp van het ministerie kunnen gebruiken om de zitting bij de Raad van State goed beslagen ten ijs te komen...

Met vriendelijke groet,

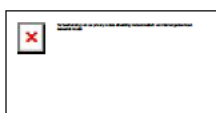
10.2.e

Postbus 30, 3990 DA Houten | Bezoekadres Onderdoor 25

t (030) 10.2.e

i www.houten.nl

Vind ons op

Van: 10.2.e @rvo.nl>
Verzonden: woensdag 1 juli 2020 11:50
Aan: Bregje 10.2.e @houten.nl>
CC: 10.2.e @utrecht.nl>; 10.2.e @rvo.nl>
Onderwerp: RE: Impact van uitspraak Europees Hof d.d. 25 juni 2020 op vergunningen voor windparken in Nederland?

Beste 10.2.e en 10.2.e ,

Dank voor het delen van dit bericht. Ik heb navraag gedaan bij EZK.
De uitspraak van het Europese Hof d.d. 25 juni is ook bekend bij de ministeries van EZK, IenW en BZK. Dit wordt gezamenlijk opgepakt. Inhoudelijk is er nog niet veel over te zeggen.
Deze zomer wordt de betekenis van het arrest voor de Nederlandse regelgeving en de bestuursrechtpraktijk - in overleg met IenW (verantwoordelijk voor Activiteitenbesluit en implementatie van de SMB-richtlijn) en BZK (Omgevingswet) - nader in kaart gebracht.
Hopelijk na de zomer meer duidelijkheid.

Met vriendelijke groet,

10.2.e

10.2.e

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Croeselaan 15 | 3521 BJ | Utrecht

Postbus 8242 | 3503 RE | Utrecht

M 06 10.2.e

E 10.2.e @rvo.nl

Van: 10.2.e @houten.nl>

Verzonden: dinsdag 30 juni 2020 17:32

Aan: 10.2.e @rvo.nl>

cc: 10.2.e @utrecht.nl>

Onderwerp: Impact van uitspraak Europees Hof d.d. 25 juni 2020 op vergunningen voor windparken in Nederland?

Urgentie: Hoog

Beste 10.2.e (cc. RES-projectleider energie en provinciale beleidsmedewerker windenergie),

Via sociale media werden wij gewezen op een uitspraak van het Europees Hof van vorige week over de MER-verplichting voor (beleid over) windturbines. Deze uitspraak is naar aanleiding van een zaak in Vlaanderen. Mijn juridische collega heeft wat spuurwerk verricht en komt terug met onderstaande bevindingen. 11.1

Aangezien dit gaat over de activiteitenregeling en het activiteitenbesluit, hoor ik graag hoe de rijksoverheid deze uitspraak interpreteert en, indien nodig, hoe oplossingen gezocht gaan worden hiervoor.

Voor ons is dit zeer actueel en relevant, omdat we vandaag uitspraak gekregen hebben over de beroepen tegen de vergunning voor Windpark Goyerbrug. Alle beroepen zijn ongegrond verklaard (11.1), maar ik ga ervan uit dat we nu richting de Raad van State gaan. Dergelijke nieuwe jurisprudentie gaat daar ongetwijfeld in gebruikt worden.

Met vriendelijke groet,

10.2.e

10.1.d en 10.2.e

Postbus 30, 3990 DA Houten | **Bezoekadres** Onderdoor 25

t (030) 10.2.e

i www.houten.nl

Vind ons op

Van: 10.2.e

Verzonden: dinsdag 30 juni 2020 17:01

Aan: 10.2.e

cc: 10.2.e

Onderwerp: RE: Uitspraak giga wiek

<http://www.vdladvocaten.nl/regels-windturbines-in-strijd-met-europees-recht-ii/>

Hoi 10.2.e,

Ik heb het gevonden. Er is inderdaad op 25 juni 2020 uitspraak gedaan door het Europese Hof van Justitie en de uitslag is niet heftig (ECLI:EU:C:2020:143). Deze zaak ging niet direct over Nederland of een van onze windparken, maar heeft wel gevolgen voor alle lidstaten en dus ook voor Nederland, en waarschijnlijk ook voor onze windparken. In de link een nieuwsbrief van een advocatenkantoor waarin het is uitgelegd.

Dit zijn de conclusies in die nieuwsbrief:

“Ervan uitgaande dat ook de sinds jaar en dag bestaande Nederlandse praktijk – in dit geval op het gebied van het vergunnen van windturbineprojecten – in strijd is met het Unierecht betekent dit onder andere:

- - dat de Activiteitenregeling en het Activiteitenbesluit onderworpen dienen te worden aan een MER;
- - dat Nederland verplicht is de onwettige gevolgen van een het tot op heden ontbreken van die MER oftewel die schending van het Unierecht ongedaan te maken en alle noodzakelijke maatregelen dienen te treffen om het verzuim van een milieubeoordeling ongedaan te maken en dat een reeds verleende vergunning wordt ingetrokken of opgeschort teneinde een dergelijke MER-beoordeling alsnog te verrichten;
- - nationale rechters niet bevoegd zijn aan nationale bepalingen voorrang te geven boven het Unierecht. Die bevoegdheid tot voorlopige opschorting is uitsluitend voorbehouden aan het Hof;
- - nietigverklaring ook zal moeten plaatsvinden indien blijkt dat de uitvoering van het windturbineparkproject al is gestart of zelfs al is afgerond;”

Ik kan echt niet overzien wat we hier nu mee moeten!

Lichten jullie 10.2.e in?

Met vriendelijke groet,

10.2.e

Juridisch adviseur

Postbus 30, 3990 DA Houten | **Bezoekadres** Onderdoor 25

t (030) 10.2.e

i www.houten.nl

Vind ons op

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) stimuleert Duurzaam, Agrarisch, Innovatief en Internationaal ondernemen.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

10.2.e

Van: 10.2.e @fryslan.frl>
Verzonden: maandag 14 september 2020 11:28
Aan: 10.2.e
 10.2.e @overijssel.nl';
 10.2.e @prvlimburg.nl'; 10.2.e @zeeland.nl';
 10.2.e @provincie-utrecht.nl'; 10.2.e @provinciegroningen.nl'; 10.2.e
 10.2.e @noord-holland.nl'; 10.2.e
Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Allen,
 ter info en wellicht ter enige geruststelling bijgaand link naar artikel van ENVIR advocaten hierover. Niet helemaal onverdachte hoek, want ENVIR heeft in verleden diverse wind-initiatiefnemers bijgestaan in rechtszaken, maar hun redenering lijkt me steekhoudend en komt overeen met het standpunt dat EZK heeft ingenomen:

<https://envir-advocaten.com/nl/nieuws/activiteitenbesluit-en-regeling-toch-plan-mer-plichtig/>

Met vriendelijke groeten,

10.2.e
 Provincie Fryslân
 +31 6 10.2.e

Van: 10.2.e @minezk.nl>
Verzonden: maandag 14 september 2020 09:47
Aan: 10.2.e @pzh.nl>; 10.2.e @ gelderland.nl>; 10.2.e
 10.2.e @rvo.nl>; 10.2.e @flevoland.nl>; 10.2.e @brabant.nl'
 10.2.e @brabant.nl>; 10.2.e @overijssel.nl' 10.2.e @overijssel.nl>; 10.2.e @prvlimburg.nl'
 10.2.e @prvlimburg.nl>; 10.2.e @drenthe.nl>; 10.2.e
 10.2.e @fryslan.frl>; 10.2.e @zeeland.nl' <10.2.e @zeeland.nl>; 10.2.e @10.2.e
 @provincie-utrecht.nl>; 10.2.e @provinciegroningen.nl'
 10.2.e @provinciegroningen.nl>; 10.2.e @provincie-utrecht.nl>; 10.2.e
 10.2.e @ipo.nl>; 10.2.e @noord-holland.nl' <10.2.e @noord-holland.nl>; 10.2.e
 @minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Dag 10.2.e en andere BLOW-co's,

Juristen binnen EZK en I&W (het ligt primair bij I&W omdat het over het activiteitenbesluit gaat) houden zich hier inderdaad mee bezig. Zij zijn bezig met een analyse wat de uitspraak betekent voor de Nederlandse situatie. Zij hebben een Q&A opgesteld over de uitspraak van het Hof van Justitie die ook op Infomil staat:

QenA voor bevoegde gezagen/andere overheden in geval er vragen worden gesteld over arrest C24-19 van het Hof van Justitie te Luxemburg betreffende een Belgische plan-MER-zaak over windturbines:

Q: wat zijn de gevolgen van het arrest C24-19 voor het Activiteitenbesluit?

Antwoord:

- *Het arrest van het Hof heeft betrekking op prejudiciële vragen die zijn gesteld door een Belgische rechter. Het gaat om een specifieke casus over een Vlaamse regeling voor windturbines.*
 - *In het arrest wordt ingegaan op de reikwijdte van de richtlijn inzake de strategische milieubeoordeling van plannen en programma's (SMB-richtlijn) die aangeeft wanneer je een zogenoemde Plan-MER moet maken. Deze richtlijn is ook van toepassing op het Nederlandse recht. Het arrest is een vervolg op eerdere arresten van het HvJ, waaronder het arrest d'Oultremont.*
 - *Het Hof van Justitie oordeelt in het arrest dat voor de specifieke Vlaamse regeling, die milieuvoorwaarden voor windturbines bevat, een Plan-MER moet worden gemaakt.*
 - *Op 3 april 2019 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State een uitspraak (ECLI:NL:RVS:2019:1064) gedaan over de planmerplicht van de algemene regels voor windturbines in het Activiteitenbesluit. In deze uitspraak heeft de Afdeling geoordeeld dat voor de algemene regels uit het Activiteitenbesluit geen plan-merplicht geldt. Daarbij heeft zij verwezen naar eerdere arresten van het HvJ, waaronder het d'Oultremont-arrest.*
 - *Zoals al is aangegeven heeft het arrest specifiek betrekking op Vlaamse algemene regels. De Belgische rechter zal nu moeten beoordelen wat dit betekent voor Vlaanderen.*
- In het arrest wordt niet ingegaan op Nederlandse algemene regels. EZK, IenW en BZK zijn wel bezig met een analyse van het arrest in het licht van het Nederlandse stelsel.*
- *De algemene regels van het Activiteitenbesluit milieubeheer kunnen en moeten dus onverminderd worden toegepast.*

Daarnaast hebben wij vorige week n.a.v. Drenthe een woordvoeringslijn opgesteld. Deze woordvoeringslijn is nog niet helemaal definitief, maar het leek me goed om deze toch al informeel met jullie te delen.

Woordvoeringslijn (voorlopig)

- Ik heb kennis genomen van het bericht dat Stichting Democratisch Energie Initiatief een kort geding heeft aangespannen tegen de bouw van windparken Drentse Monden en Oostermoer en Pottendijk.
 - De stichting baseert zich op een arrest van het Hof van Justitie naar aanleiding van vragen van een Belgische rechter of milieunormen in een Vlaamse wettelijke regeling procedureel wel op de juiste wijze tot stand zijn gekomen, meer in het bijzonder of niet een zogeheten plan-MER had moeten worden opgesteld.
 - Dit arrest heeft betrekking op de Vlaamse regelgeving. Er wordt niet ingegaan op Nederlandse algemene regels. De algemene regels van het Activiteitenbesluit milieubeheer blijven onverminderd van toepassing.
 - In Nederland heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State op 3 april 2019 juist geoordeeld dat voor de Nederlandse algemene regels (uit het Activiteitenbesluit Milieubeheer) geen plan-MER-plicht geldt. Dit oordeel was gebaseerd op een eerder arrest van het Hof van Justitie, waarvan het arrest in deze Vlaamse zaak een bevestiging is.
- Wij zijn daarom van mening dat dit arrest geen gevolgen heeft voor het Nederlandse stelsel. Waarbij het uiteindelijk aan de hoogste rechter is, om hier op basis van een aangespannen zaak, een eindoordeel over te vellen.

Groet, 10.2.e

Van: 10.2.e @pzh.nl>

Verzonden: maandag 14 september 2020 09:44

Aan: 10.2.e @ gelderland.nl>; 10.2.e @rvo.nl>; 10.2.e @flevoland.nl>; 10.2.e@brabant.nl' 10.2.e @ brabant.nl>; 10.2.e @overijssel.nl' 10.2.e @overijssel.nl>; 10.2.e @prvlimburg.nl' <10.2.e @prvlimburg.nl>; 10.2.e @drenthe.nl>; 10.2.e @fryslan.nl' 10.2.e @fryslan.nl>; 10.2.e @zeeland.nl' 10.2.e @zeeland.nl>; 10.2.e @provincie-utrecht.nl' <10.2.e @provincie-utrecht.nl>; 10.2.e @provinciegroningen.nl' <10.2.e @provinciegroningen.nl>; 10.2.e @provincie-utrecht.nl>; 10.2.e @ipo.nl>; 10.2.e @noord-holland.nl' 10.2.e @noord-holland.nl>; 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e @minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Beste allemaal,

Bedankt 10.2.e voor de informatie. Vorige week had ik hier al met 10.2.e contact over en hij met EZK. De advocaat komt namelijk niet uit Drenthe, maar is omwonende van Windpark Spui hierin Zuid-Holland. In een overleg op 24 juni (dag voor de uitspraak), hebben zij deze rechtszaak al aangekondigd, maar dan voor WP Spui. Blijkbaar hebben ze nu voor de Drentse windparken gekozen.

Vanuit onze omgevingsdienst in de Rotterdamse regio, de DCMR, had ik al een vergelijkbare reactie ontvangen als van jullie jurist. Zij gaven aan dat de situatie in België overigens niet te vergelijken is met die van Nederland, omdat de uitspraak betrekking heeft op de 'Omzendbrief' en specifiek Belgisch instrument.

Met vriendelijke groet,

10.2.e
Energieteam
10.2.e
M 06 10.2.e
10.2.e @pzh.nl

Provincie Zuid-Holland | Zuid-Hollandplein 1
Postbus 90602 | 2509 LP Den Haag
www.zuid-holland.nl

Wanneer u de provincie Zuid-Holland een e-mail stuurt, ontvangt u binnen 2 werkdagen een reactie en binnen twee weken een antwoord. Al uw informatie wordt vertrouwelijk behandeld. Persoons- of adresgegevens worden uitsluitend gebruikt waarvoor u ze heeft verstrekt. Uw e-mailbericht wordt op een goede en veilige manier gearchiveerd.

Van: 10.2.e @ gelderland.nl>

Verzonden: maandag 14 september 2020 08:35

Aan: 10.2.e @rvo.nl>; 10.2.e <10.2.e @flevoland.nl>; 10.2.e @ brabant.nl>; 10.2.e @overijssel.nl' 10.2.e @overijssel.nl>; 10.2.e @prvlimburg.nl' 10.2.e @prvlimburg.nl>; 10.2.e @drenthe.nl>; 10.2.e @fryslan.nl' <10.2.e @fryslan.nl>; 10.2.e @zeeland.nl' 10.2.e @zeeland.nl>; 10.2.e @provincie-utrecht.nl' 10.2.e @provincie-utrecht.nl>; 10.2.e @pzh.nl>; 10.2.e @provinciegroningen.nl' <10.2.e @provinciegroningen.nl>; 10.2.e @provincie-utrecht.nl>; 10.2.e @ipo.nl>; 10.2.e @noord-holland.nl' 10.2.e @noord-holland.nl>; 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e @minbzk.nl>

Onderwerp: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Beste allen,

Jullie hebben wellicht ook de krantenartikelen gelezen over het arrest van het Europees hof van Justitie over Vlaamse windturbines. Dit arrest wil een advocaat in Drenthe gebruiken om het bouwen van onherroepelijke windturbines tegen te gaan.

Ik heb het artikel voorgelegd aan een RO-jurist. Zie hieronder de exacte duiding, zijn reactie en het artikel.

Dit kan dus gevolgen voor ons hebben. Hoe kijken jullie/jullie juristen hier tegenaan?

@10.2.e is EZK hier al mee bezig?

Ben erg benieuwd naar jullie reacties!

Met vriendelijke groet,

10.2.e

10.2.e | 10.2.e | 02610.2.e | sms of whatsapp 0610.2.e | 10.2.e @gelderland.nl |
www.gelderland.nl
werkdagen: maandag | dinsdag | woensdag | donderdag | vrijdag beperkt

≡ provincie
Gelderland

Van: 10.2.e

Verzonden: maandag 14 september 2020 08:29

Aan: 10.2.e @gelderland.nl>; 10.2.e @gelderland.nl>; 10.2.e

10.2.e @gelderland.nl>; 10.2.e @gelderland.nl>; 10.2.e

10.2.e @gelderland.nl>

CC: 10.2.e @gelderland.nl>; 10.2.e @gelderland.nl>; 10.2.e

10.2.e @gelderland.nl>; 10.2.e @gelderland.nl>

Onderwerp: RE: Zelfde bericht andere toon (mocht je het nog niet gezien hebben)

Goedemorgen allemaal,

Zojuist heb ik reactie van een RO-jurist van ons gehad, zie hieronder (dank 10.2.e!). Het arrest geeft kort door de bocht aan dat ook beleidsregels van overheden plan-mer plichtig kunnen zijn. Het zou kunnen dat voor het Activiteitenbesluit, waar de regels voor windturbines instaan, ook een plan-mer had moeten worden opgesteld. Dit is niet gedaan en kan daarmee gevolgen hebben voor windturbineparken. De Raad van State heeft echter al eens geoordeeld (in het kader van een ander arrest) dat het Activiteitenbesluit geen plan of programma is waarvoor een plan-mer moet worden opgesteld. Dit nieuwe arrest schijnt echter gedetailleerder er op in te gaan, waardoor de Raad van State haar eerdere besluit kan heroverwegen.

Ik leg dit voor aan de andere provincies en EZK om hun reacties te peilen. Ik hou jullie op de hoogte!

“Hierbij een interessant artikel over een recent arrest van het Europese Hof van Justitie (HvJ EU) over Vlaamse windmolens: <https://www.commissiemer.nl/jurisprudentie/C+24.19>. Het arrest bestrijkt min of meer dezelfde thematiek als het inmiddels befaamde D'Oultremont-arrest van het HvJ EU.

Heel kortgezegd komt het neer op het volgende. Een Vlaamse overheid heeft voorwaarden verbonden aan een vergunning voor een windpark. Een deel van deze voorwaarden wordt verplicht voorgeschreven door een regeling van de Vlaamse regering met algemene bepalingen over milieuhygiëne. Een ander deel van de voorwaarden is opgenomen op grond van beleidsregels van de Vlaamse regering. De regeling en de beleidsregels bevatten bepalingen over de bouw en exploitatie van windturbines, waaronder maatregelen i.v.m. slagschaduw, veiligheid en geluid. Het HvJ EU is van oordeel dat de regeling en de beleidsregels hadden moeten worden onderworpen aan een milieubeoordeling, omdat het gaat om plannen en programma's zoals bedoeld in de Smb-richtlijn (planMER-richtlijn).

In België maakt men zich inmiddels al behoorlijk zorgen, ook over reeds bestaande vergunningen (zie bijvoorbeeld: <https://www.gdena-advocaten.be/nieuws/zwaar-weer-in-het-voorzicht-voor-vlaamse-windturbines-europees-hof-van-justitie-verklaart-vlaams>). Ik ben benieuwd of het arrest ook nog gevolgen gaat hebben voor de Nederlandse praktijk. Recent overwoog de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State dat de bepalingen die voor het in werking hebben van een windturbine zijn opgenomen in het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling geen plan of programma in de zin van de Smb-richtlijn vormen. Zie <http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RVS:2019:1064>, r.o. 29. Mogelijk geeft het arrest HvJ EU Vlaamse windmolens reden tot een andere inzichten.”

Groet,

Disclaimer

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

<< Disclaimer >>

Persoansgegevens en privacy

De provinsje Fryslân giet sekuer mei jo persoansgegevens om en hannelet neffens de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming. Lês [hier](#) ús Privacyferklearring.

Persoonsgegevens en privacy

De provincie Fryslân gaat zorgvuldig om met uw persoonsgegevens en handelt overeenkomstig de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming. Lees [hier](#) onze Privacyverklaring.

10.2.e

Van: 10.2.e
Verzonden: woensdag 16 september 2020 09:55
Aan: 10.2.e
CC: 10.2.e
Onderwerp: RE: Aanleveren actua voor MT+ 14 sept, Europese uitspraak

11.1

Als het gaat om het niet mer-plichtig zijn onder het activiteitenbesluit, dan hoeven we ons ook nergens zorgen over te maken. In het MER van DMOM staat:

In het kader van de RCR worden de procedures voor de project- en plan-m.e.r. gecombineerd en gelijktijdig doorlopen en wordt één milieueffectrapport gemaakt. Dit is hierna aangeduid met de term 'combinatieprocedure'. Dit rapport bestaat uit drie delen, het eerste deel geeft de onderbouwing van de keuze voor de locatie en omvat daarmee het planMER deel, deel twee en drie onderzoekt de milieueffecten van verschillende mogelijke inrichtingsalternatieven en het voorkeursalternatief en is daarmee het projectMER deel (zie ook paragraaf 1.6 voor een uitgebreide leeswijzer).

Bij alle RCR's hebben we een gecombineerde plan/projectMER

Groet,
10.2.e

Van: 10.2.e
Verzonden: woensdag 16 september 2020 09:26
Aan: 10.2.e
CC: 10.2.e
Onderwerp: Re: Aanleveren actua voor MT+ 14 sept, Europese uitspraak

Hoi 10.2.e

11.1

10.2.e. Die uitspraak van het Europese hof heeft dus helemaal niets van doen met het eerdere WHO-advies (waarover nog -aan de hand van het RIVM-rapport, definitieve beleidsconclusies moeten worden getrokken en waar 10.2.e mee bezig is).

Die uitspraak van het EU-hof geeft alleen aan dat de Belgische regels van een plan-MER hadden moeten zijn voorzien. Ik stuur je zo ook de analyse van 10.2.e door. Maakt eea nog wat duidelijker.

10.2.e is hierbij betrokken. En bij I&W de juristen van hun WJZ. 10.2.e heeft eea wel gezien, maar is zelf niet nauw betrokken geweest bij de bestudering van die uitspraak (meen ik).

Heb je hier voldoende aan/waar loop je tegenaan? We kunnen bv nog even bellen.

Gr 10.2.e

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 15 sep. 2020 om 22:07 heeft 10.2.e @minezk.nl> het volgende geschreven:

Ha 10.2.e,

Zie hieronder woordvoeringslijn tav arrest HvJ in kader van Activiteitenbesluit.

Vind het eerlijk gezegd nog lastig te volgen: het gaat in de woordvoeringslijn vooral om het wel of niet plan-MER plichtig zijn (en we dat volgens het NL'se stelsel niet zijn), terwijl het actievoerders toch met name gaat om strengere normen dan in het Activiteitenbesluit staan? Hoe zie jij dat?

@10.2.e : nog twee vragen aan jou:

- Weet jij met welke juristen dit is afgestemd (en aan wie wij dus vervolgvragen kunnen neerleggen)? Toevallig ook 10.2.e (die bij onze windmolenparken vaak geluid/Activiteitenbesluit doet)? En bij Wjz, heb je daar namen?
- Ik ben vandaag paar keer gebeld door 10.2.e maar hoorde het niet vanwege cursus en kon hem niet meer bereiken. Gaat het denk je hierom? Zal hem morgen zelf nog even bellen maar miss weet jij het?

Groet,
10.2.e

Van: 10.2.e @minezk.nl>

Verzonden: dinsdag 15 september 2020 09:17

Aan: 10.2.e @minezk.nl>

Onderwerp: Fwd: Aanleveren actua voor MT+ 14 sept, Europese uitspraak

Hoi 10.2.e,

Zie hierbij betreffende info. Expres uitgebreid op ingegaan in mijn actua, aangezien iedereen hiermee te maken kan hebben. Neem aan dat 10.2.e vandaag de actua van alle MO+-leden rond stuurt.

Eea is bestudeerd door WJZ van I&W en ons WJZ en inmiddels ook gezien door betrokken bewindspersonen. Dus deze woordvoeringslijn kan gewoon gehanteerd worden. Ik ga ook nog even met 10.2.e bellen vandaag, om aan hem te vragen op welke wijze hij eea extern denkt te gaan communiceren.

Heb je hier voldoende aan?
Fijne dag vandaag!!!

Gr 10.2.e

Verstuurd vanaf mijn iPad

Van: 10.2.e

Verzonden: zondag 13 september 2020 22:58

Aan: 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

10.2.e @minezk.nl>

CC: 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

10.2.e @minezk.nl>

Onderwerp: RE: Aanleveren actua voor MT+ 14 sept

En de mijne

- Zowel het Fd (<https://fd.nl/economie-politiek/1356585/vergunningen-windpark-in-strijd-met-eu-regels>), als de Energiea, en vervolgens ook de Volkskrant <https://www.volkskrant.nl/es-bd17566c>) hebben afgelopen donderdag/vrijdag aandacht besteed aan een arrest van het EU-hof van 25 juni jl ivm een Vlaamse zaak, waarin het Hof van opvatting is dat de Vlaamse regels een plan-MER had moeten worden opgesteld. Dit als gevolg van een nieuw offensief van de tegenstanders van het windpark DDOM. Die grijpen elke strohalm aan om de komst van de windmolens (die momenteel in aanbouw zijn) te dwarsbomen. 11.1

De juristen van I&W, BZK, en EZK hebben de afgelopen tijd deze uitspraak bestudeerd en zijn van opvatting dat dit geen nieuw licht werpt op de situatie, waarbij het EU-hof in een eerdere Waalse zaak een vergelijkbare uitspraak heeft gedaan. Waarna vervolgens voor Nederland de Raad v State heeft geoordeeld dat voor het Activiteitenbesluit geen plan-MER-plicht geldt. De minister is door WJZ op de hoogte gesteld van het standpunt van betrokken juridische diensten. (idem vwb de minister van I&W). Ook met NWEA en IPO is hierover contact geweest. Overigens: de media-berichten richten zich nu op de windmolens op land. 11.1

Daarom hieronder ter info ook even voor iedereen de (voorlopige) woordvoeringslijn van 10.2.e.

- **Woordvoeringslijn (voorlopig)**
- Ik heb kennis genomen van het bericht dat Stichting Democratisch Energie Initiatief een kort geding heeft aangespannen tegen de bouw van windparken Drentse Monden en Oostermoer en Pottendijk.
- De stichting baseert zich op een arrest van het Hof van Justitie naar aanleiding van vragen van een Belgische rechter of milieunormen in een Vlaamse wettelijke regeling procedureel wel op de juiste wijze tot stand zijn gekomen, meer in het bijzonder of niet een zogeheten plan-MER had moeten worden opgesteld.
- Dit arrest heeft betrekking op de Vlaamse regelgeving. Er wordt niet ingegaan op Nederlandse algemene regels. algemene regels van het Activiteitenbesluit milieubeheer blijven onverminderd van toepassing.
- In Nederland heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State op 3 april 2019 juist geoordeeld dat voor de Nederlandse algemene regels (uit het Activiteitenbesluit Milieubeheer) geen plan-MER-plicht geldt. Dit oordeel was gebaseerd op een eerder arrest van het Hof van Justitie, waarvan het arrest in deze Vlaamse zaak een bevestiging is.
- Wij zijn daarom van mening dat dit arrest geen gevolgen heeft voor het Nederlandse stelsel. Waarbij het uiteindelijk aan de hoogste rechter is, om hier op basis van een aangespannen zaak, een eindoordeel over te vel

- buiten reikwijdte

- buiten reikwijdte

Van: 10.2.e
Verzonden: dinsdag 22 september 2020 18:03
Aan: 10.2.e
CC: 10.2.e
Onderwerp: RE: 'Vergunningen windpark in strijd met Europese regels'
Bijlagen: Uitspraak Europese Hof bevestiging dat Nederlandse windsector niet MER-v2.docx

Hoi 10.2.e,

In verlengde van ons telefoontje, hierbij het commentaar van de juristen (waarbij men de meeste moeite had met de 'kop').

Gr 10.2.e

Van: 10.2.e
Verzonden: maandag 21 september 2020 15:13
Aan: 10.2.e
CC: 10.2.e
Onderwerp: RE: 'Vergunningen windpark in strijd met Europese regels'

Dag 10.2.e,

Zie bijgevoegd de opzet van ons artikel. Ik hoor graag of jullie hier nog opmerkingen over hebben. 10.2.e heeft er nog kort naar gekeken en we gaan ook verwijzen naar zijn blog.

Groeten,

10.2.e

www.nwea.nl

10.2.e
10.2.e
+31 (0)6 10.2.e
10.2.e @nwea.nl

Nederlandse WindEnergie Associatie
Netherlands Wind Energy Association
[+31 \(0\)30 231 6977](tel:+3120302316977), [locatie & route](#)

Uw persoonsgegevens worden opgeslagen en verwerkt in overeenstemming met onze [privacyverklaring](#). Meer informatie over NWEA vindt u ook op [LinkedIn](#) en [Twitter](#). Vragen? Mail naar info@nwea.nl

Van: 10.2.e @minezk.nl>
Verzonden: woensdag 16 september 2020 11:10
Aan: 10.2.e @nwea.nl>; 10.2.e @rvo.nl>; 10.2.e @ipo.nl>
CC: 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e @minezk.nl>
Onderwerp: RE: 'Vergunningen windpark in strijd met Europese regels'

Hoi 10.2.e,

Even een update: bewindspersonen zijn akkoord met de juridische analyse en met de woordvoeringslijn. Journalisten van betreffende artikelen in Fd/Energiea en Volkskrant zijn hierover geïnformeerd door onze

woordvoerder. Dus die weten hoe wij tegen eea aan kijken; maar dat levert niet direct nieuwe publiciteit/een nieuw artikel op.

Onze woordvoering gaat nu verder niets in gang zetten. Mede omdat we verwachten hierover wel snel Kamervragen te ontvangen. En anders is de kans groot dat eea aan de orde komt in het komende AO (lijkt plaats te vinden op 23 sept).

Mochten jullie hier op dit moment nog veel vragen van leden over krijgen, dan kan ik me voorstellen dat jullie iets van een nieuwsbericht/statement op jullie site plaatsen. Waarin betreffende inhoudelijke lijn wordt verwerkt en bv ook wordt opgenomen dat dit kortgesloten is met EZK (of iets dergelijks). >> De perswoordvoerder heeft aangegeven bereid te zijn hierin te faciliteren als daar bij jullie behoefte bestaat.

Heb je trouwens ook de analyse van 10.2.e op zijn site gezien? (zou eventueel ook nog naar verwezen kunnen worden).

In afwachting van je reactie (en we kunnen desgewenst natuurlijk ook nog even bellen),

Gr 10.2.e

Van: 10.2.e @nwea.nl>

Verzonden: maandag 14 september 2020 08:34

Aan: 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e)

<10.2.e @rvo.nl>; 10.2.e @ipo.nl>

CC: 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e @minezk.nl>

Onderwerp: RE: 'Vergunningen windpark in strijd met Europese regels'

Dag 10.2.e,

Dank voor de woordvoeringslijn. Wij hebben er dus over gesproken met 10.2.e en zijn korte analyse staat in het Volkskrantartikel. Gaan jullie hier nog actief mee naar buiten als het binnen EZK is afgestemd? Of wachten jullie op de Kamervragen die ongetwijfeld zijn gesteld...

Groeten,

10.2.e

10.2.e

10.2.e

+31 (0)6 10.2.e

10.2.e @nwea.nl

Nederlandse WindEnergie Associatie

Netherlands Wind Energy Association

+31 (0)30 231 6977, locatie & route

www.nwea.nl

Uw persoonsgegevens worden opgeslagen en verwerkt in overeenstemming met onze [privacyverklaring](#). Meer informatie over NWEA vindt u ook op [LinkedIn](#) en [Twitter](#). Vragen? Mail naar info@nwea.nl

Van: 10.2.e @minezk.nl>

Verzonden: vrijdag 11 september 2020 10:36

Aan: 10.2.e @rvo.nl>; 10.2.e @ipo.nl>; 10.2.e

10.2.e @nwea.nl>

CC: 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e @minezk.nl>

Onderwerp: Re: 'Vergunningen windpark in strijd met Europese regels'

Ja, gezien 10.2.e. En stond daarna ook in de Energieia en vandaag ook iets in de Volkskrant met een quote van 10.2.e.

<https://www.volkskrant.nl/es-bd17566c>

Wat die 10.2.e hierin beweert is volgens ons overigens echt kolder...

Maar los daarvan, roept dit natuurlijk wel veel vragen op. Wij zijn als Rijk bezig met een nota voor betrokken bewindspersonen, die in de weekendtas mee gaat. En we hebben met communicatie een woordvoeringslijn opgesteld.

Is nog niet door iedereen gezien en dus ook nog niet definitief. Maar leek me toch goed, 10.2.e en 10.2.e, dit alvast (informeel) met jullie te delen.

In hoeverre zijn er bij jullie ook al juristen bezig om hier naar te kijken?

Gr 10.2.e

Woordvoeringslijn (voorlopig)

- Ik heb kennis genomen van het bericht dat Stichting Democratisch Energie Initiatief een kort geding heeft aangespannen tegen de bouw van windparken Drentse Monden en Oostermoer en Pottendijk.
- De stichting baseert zich op een arrest van het Hof van Justitie naar aanleiding van vragen van een Belgische rechter of milieunormen in een Vlaamse wettelijke regeling procedureel wel op de juiste wijze tot stand zijn gekomen, meer in het bijzonder of niet een zogeheten plan-MER had moeten worden opgesteld.
- Dit arrest heeft betrekking op de Vlaamse regelgeving. Er wordt niet ingegaan op Nederlandse algemene regels. De algemene regels van het Activiteitenbesluit milieubeheer blijven onverminderd van toepassing.
- In Nederland heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State op 3 april 2019 juist geoordeeld dat voor de Nederlandse algemene regels (uit het Activiteitenbesluit Milieubeheer) geen plan-MER-plicht geldt. Dit oordeel was gebaseerd op een eerder arrest van het Hof van Justitie, waarvan het arrest in deze Vlaamse zaak een bevestiging is.
- Wij zijn daarom van mening dat dit arrest geen gevolgen heeft voor het Nederlandse stelsel. Waarbij het uiteindelijk aan de hoogste rechter is, om hier op basis van een aangespannen zaak, een eindoordeel over te vellen.

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 10 sep. 2020 om 10:41 heeft 10.2.e [@rvo.nl](mailto:10.2.e@rvo.nl) het volgende geschreven:

Ha 10.2.e en 10.2.e,
Hebben jullie dit artikel gezien? Hoe heet is deze soep?
Groet, 10.2.e

Van: 10.2.e [@ipo.nl](mailto:10.2.e@ipo.nl)

Verzonden: donderdag 10 september 2020 10:23

Aan: 10.2.e [@overijssel.nl](mailto:10.2.e@overijssel.nl)

cc: 10.2.e [@rvo.nl](mailto:10.2.e@rvo.nl); 10.2.e

10.2.e [@drenthe.nl](mailto:10.2.e@drenthe.nl)

Onderwerp: RE: 'Vergunningen windpark in strijd met Europese regels'

Nee, geen idee. Ik voeg 10.2.e en 10.2.e toe, misschien weten zij meer?

Met vriendelijke groeten,

10.2.e
Interprovinciaal Overleg
Adviseur
Herengracht 23
2511EG Den Haag
Tel: +316 10.2.e
Email: 10.2.e@ipo.nl

Van: 10.2.e@overijssel.nl>
Verzonden: donderdag 10 september 2020 10:12
Aan: 10.2.e@ipo.nl>
Onderwerp: RE: 'Vergunningen windpark in strijd met Europese regels'

Hai 10.2.e,

Ben heel benieuwd hoe dit afloopt. Kan grote consequenties hebben. Heb jij enig idee wanneer er een uitspraak komt? Blijkbaar hebben ze schorsing aangevraagd met het verzoek de werkzaamheden te stoppen. Meestal wordt er in dit soort gevallen vrij snel uitspraak gedaan.

met vriendelijke groet,

10.2.e
10.2.e

provincie Overijssel
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
www.overijssel.nl
telefoon 038 10.2.e
telefax 038 10.2.e

Provincie Overijssel | Postbus 10078 | 8000 GB Zwolle

Van: 10.2.e@ipo.nl]
Verzonden: donderdag 10 september 2020 9:16
Aan: 10.2.e@overijssel.nl>
Onderwerp: 'Vergunningen windpark in strijd met Europese regels'

Hoi 10.2.e,

Had je onderstaande artikel gelezen?

<https://energieia.nl/fd-artikel/40089737/vergunningen-windpark-in-strijd-met-europese-regels>

'Vergunningen windpark in strijd met Europese regels'

De bouw van wind- en zonneparken moet mogelijk anders als gevolg van een recent arrest van het Europese Hof van Justitie. De Stichting Democratisch Energie Initiatief en een zestal verenigingen van omwonenden spannen een kort geding aan tegen twee windparken in de Drentse Veenkoloniën om de werkzaamheden te laten staken. De bouwvergunningen voor de parken zouden mogelijk in strijd zijn met Europese milieuregels en dus ingetrokken of opgeschort moeten worden.

Visualisatie van toekomstig windpark Drentse Monden en Oostermoer nabij Nieuw Buinen. (Bron: [Windpark Drentse Monden Oostermoer](#))

Het kort geding betreft de windparken Drentse Monden Oostermoer en Windpark Pottendijk, waar in totaal tientallen windturbines met een hoogte van 210 meter moeten komen. Een eventuele uitspraak kan ook grote gevolgen hebben voor wind- en zonneparken in de rest van Nederland. Ook andere grote projecten die impact hebben op het milieu worden mogelijk geraakt.

Nergens in Nederland is het verzet tegen windmolens zo hevig als in de Drentse Veenkoloniën. De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid sprak in 2018 zelfs van 'radicalisering' van het verzet.

Omwonenden van de windparken in de Veenkoloniën hebben de afgelopen jaren tot aan de Raad van State geprocedeerd tegen de komst van de windparken. Ze maken zich zorgen over de milieu- en gezondheidseffecten van de turbines. De Raad van State verklaarde in 2018 alle bezwaren echter ongegrond en niet ontvankelijk.

Een recent arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie geeft omwonenden mogelijk nieuwe munitie om de windturbines in Drenthe tegen te houden. “Die uitleg van het Hof laat in niet mis te verstane bewoordingen weinig ruimte voor de andere uitleg van de Raad van State alhier”, zegt Peter de Lange, de advocaat van de omwonenden. “Die uitleg is onjuist en te beperkt.” Hierdoor komen de uitspraken van de Raad van State over de Nederlandse windparken volgens De Lange in een heel ander daglicht.

Milieutoetsing

Het arrest van het Europees Hof betrof geluidseffecten bij een aantal windparken in Vlaanderen. De uitspraak in juni bevestigt volgens De Lange dat windmolenparken onder de Europese milieurichtlijn vallen. “De essentie is dat uit die richtlijn dwingend volgt dat plannen of programma's met aanzienlijke milieugevolgen voorafgaand aan een milieutoetsing onderworpen dienen te worden. De Nederlandse overheid laat dit na.”

Op dit moment worden bij windparken wel milieutoetsen gedaan, maar op basis van normen die staan in het zogenoemde Activiteitenbesluit. Dat zijn algemene, wettelijke regelingen en daarom volgens de Raad van State niet zelf onderworpen aan een milieueffectrapportage.

Die visie komt mogelijk op losse schroeven door de uitspraak van het Europees Hof, zegt ook Herman Bröring, hoogleraar bestuursrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen. “De Raad van State heeft eerder gezegd dat het ontbreken van een dergelijke rapportage niet in strijd is met het EU-recht, omdat deze regeling niet onder het begrip plannen of programma’s valt”, zegt hij.

Maar uit het recente arrest van het EU-Hof zou kunnen worden opgemaakt dat wettelijke voorschriften wel kunnen worden beschouwd als een plan of programma. “Dat is anders dan de Raad van State heeft beredeneerd”, aldus Bröring. “Gezien de uitleg van het EU-recht door het Hof kun je nu twijfels hebben bij de jurisprudentie van de Raad van State. Wettelijke geluidsnormen, bijvoorbeeld waarmee milieueffecten van windparken berekend worden, dienen misschien toch onderworpen te worden aan een milieueffectrapportage.”

‘Gezien de uitleg van het EU-recht door het Hof kun je nu twijfels hebben bij de jurisprudentie van de Raad van State.’

- Herman Bröring, hoogleraar Bestuursrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen

De milieuonderzoeken die nu bij individuele windparken worden uitgevoerd zijn gebaseerd op sterk verouderde aannames en normen die nooit zelf onderworpen zijn aan een milieutoets, zegt De Lange. “Er wordt ook niet daadwerkelijk gemeten. Windturbines hebben nu een hoogte van 250 meter. De geluidseffecten daarvan zijn heel anders dan een molen van 75 meter hoog, waar in de algemene normen mee wordt gerekend. Dat moet echt anders.”

Vergelijkbaar met stikstofdiscussie?

Als het Activiteitenbesluit nietig wordt verklaard, kan dat grote gevolgen hebben voor alle grote projecten die een impact hebben op het milieu in Nederland. “Het is vergelijkbaar met wat er na de discussie rond stikstofdepositie is gebeurd”, aldus De Lange.

Bröring ziet wel verschillen met het stikstofdossier. “Het kan best zo zijn dat de milieunormen bij nadere beschouwing inhoudelijk prima zijn. Maar er is nu wel reden voor de Raad van State om zijn oordeel te heroverwegen en de kwestie voor te leggen aan het EU-Hof.”

De Raad van State laat bij monde van een woordvoerder weten dat de Europese jurisprudentie nauwlettend wordt gevolgd. “Welke gevolgen het arrest mogelijk heeft voor het Nederlandse Activiteitenbesluit, kan pas beoordeeld worden een partij dit in een concrete zaak naar voren brengt”, aldus het college.

De betreffende windparken geven geen commentaar.

Met vriendelijke groeten,

10.2.e
Interprovinciaal Overleg
Adviseur

10.2.e

Tel: +316 10.2.e
Email: 10.2.e@ipo.nl

Naar een duurzaam Nederland: bekijk [hier](#) wat provincies in de praktijk doen op het gebied van de energietransitie.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. IPO, the Association of the provinces of the Netherlands, accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent to the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

10.2.e

Van: 10.2.e)
Verzonden: vrijdag 9 oktober 2020 14:59
Aan: 10.2.e
Onderwerp: RE: Uitspraak EU-hof en kort geding windpark Drentse Monden en Oostermoer
Bijlagen: QA hof van justitie en Hofbar.docx

Dag 10.2.e

In vervolg op de onderstaande mail nog even het vervolg, aangezien inmiddels de zitting van het kort geding is geweest.

Via de landsadvocaat heeft WJZ terugkoppeling gehad van eea. De landsadvocaat onderhoudt over dit dossier nauw contact met o.a. de advocaat van de initiatiefnemers (zijnde 10.2.e ; 11.1

11.1

Bijgevoegd voor de volledigheid ook nog even de Q&A die bij het AO-dossier zat.

Gr 10.2.e

Van: 10.2.e
Verzonden: woensdag 7 oktober 2020 16:49
Aan: 10.2.e
CC: 10.2.e)
Onderwerp: Uitspraak EU-hof en kort geding windpark Drentse Monden en Oostermoer
 Dag 10.2.e en 10.2.e ,

In juni dit jaar heeft het EU-Hof een uitspraak gedaan over de Vlaamse normen voor windturbines. Het Hof van Justitie concludeert dat hiervoor een plan-m.e.r. moet worden gemaakt. WJZ en juristen van I&W hebben de uitspraak bestudeerd en zijn van mening dat de uitspraak geen gevolgen heeft voor de Nederlandse algemene regels voor windturbines (Activiteitenbesluit Milieubeheer). We zien dat er nieuwe rechtszaken worden aangespannen die verwijzen naar de uitspraak van het Hof, waarbij het aan de rechter is om te beoordelen of dit inderdaad geen gevolgen heeft voor de Nederlandse algemene regels voor windturbines. Zo is er door een actiegroep een (civielrechtelijk) kort geding aangespannen tegen het RCR-windpark Drentse Monden en Oostermoer n.a.v. deze uitspraak van het Hof. De actiegroep stelt dat de Nederlandse algemene regels ook plan-MER plichtig zijn. Morgen wordt dit kort geding bij de rechtbank behandeld. De landsadvocaat, WJZ en juristen van I&W zijn nauw betrokken bij deze zaak en hebben meegelezen met het verweer van het windpark; 11.1

11.1

Gisteren besteedde de Hofbar een uitzending over dit kort geding. De minister kwam in deze uitzending ook aan het woord 11.1

Zo wordt in de uitzending van de Hofbar onjuist gesuggereerd dat er geen geluidsonderzoek is gedaan op de specifieke locatie van windpark Drentse Monden en Oostermoer en dat dit wel had moeten gebeuren. Hierover is vandaag contact geweest met DC.

De uitspraak van het EU-Hof gaat ook in andere juridische procedures over windparken aan de orde zal komen. Er wordt hierbij steeds door de juristen gekeken of het verstandig is om ons als Rijksoverheid te mengen in deze zaken. Dit omdat van belang is dat wij als Rijk helder maken hoe onze zienswijze hierin is. 11.1

In het AO-dossier voor vanavond zit hierover ook een Q&A.

Mochten jullie hier nog vragen over hebben, kun je bij 10.2.e of mij terecht.

Groet, 10.2.e

10.2.e

Van: 10.2.e @provincie-utrecht.nl>
Verzonden: maandag 12 oktober 2020 16:53
Aan: 10.2.e
Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines #2 Goyerbrug

Hoi 10.2.e

Er was toch verwarring. Ik werd gebeld door initiatiefnemer. Degene die met jullie juristen contact had was de externe jurist van Van Benthem & Keulen, opererend voor de gemeente. Toch gemeente dus. Ca 5 – 6 weken geleden. Blijkbaar wist 10.2.e dat niet (meer). De juriste voor initiatiefnemer dus niet 10.2.e is de jurist van de gemeente zelf. Hij wacht liever even af tot bekend is welke zittingsdatum het wordt zodat bekend is welk windpark de jurisprudentie gaat maken. Blijft natuurlijk nooit weg bij 10.2.e kort te sluiten.

Met vriendelijke groet,

10.2.e
 Beleidsmedewerker | Afdeling Fysieke Leefomgeving

Provincie Utrecht | Postbus 80300 | 3508 TH Utrecht
 Bezoekadres: Archimedeslaan 6, 3584 BA, Utrecht
 T 06 10.2.e
www.provincie-utrecht.nl

Van: 10.2.e
Verzonden: maandag 12 oktober 2020 09:25
Aan: 10.2.e @provincie-utrecht.nl>
Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Dag 10.2.e,

Ik heb je zojuist ook even proberen te bellen hierover. Weet je zeker dat er nog geen contact is geweest? Ik vraag dit omdat we inderdaad op de hoogte zijn dat dit ook speelt bij windpark Goyerbrug. Ik heb begrepen dat de advocaat van gemeente Houten contact heeft gehad met juristen van I&W hierover. Afsproken is dat de stukken gedeeld zouden worden. Laatste stand van zaken weet ik niet precies, maar dat kan ik even navragen.

Groet, 10.2.e

Van: 10.2.e @provincie-utrecht.nl>
Verzonden: vrijdag 9 oktober 2020 15:58
Aan: 10.2.e @minezk.nl>
Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Hoi 10.2.e

Dat kan bij ons spelen, Windpark Goyerbrug te Houten. Uitspraak van het Europese Hof maakt onderdeel uit van de beroepszaak.

Op 10 en 11 augustus is beroep aangetekend bij de Raad van State.

Gemeente site : <https://www.houten.nl/burgers/natuur-milieu-en-duurzaamheid/duurzaamheid/energie/windpark-goyerbrug/>

Project site : <http://windparkgoyerbrug.nl/>

Gemeente is de verlener van de omgevingsvergunning. Zij en wij zouden ondersteuning waarderen. De gemeente heeft eerder hulp gezocht maar tot op heden geen goede ingang bij ministerie gevonden; als jij die ingang kan bieden, heel graag. Of zoals ze zelf zeggen : "Wij staan zeker open voor het aanhaken van juristen vanuit EZK/I&W op dit punt"

Wat de initiatiefnemer van je voorstel vindt weet ik (nog) niet.

Wellicht handig een zoom/Teams meeting te houden met gemeente, initiatiefnemer, wij en jullie om de zaak toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

10.2.e

Beleidsmedewerker | Afdeling Fysieke Leefomgeving

Provincie Utrecht | Postbus 80300 | 3508 TH Utrecht

Bezoekadres: Archimedeslaan 6, 3584 BA, Utrecht

T 06 10.2.e

www.provincie-utrecht.nl

Van: 10.2.e)

Verzonden: donderdag 8 oktober 2020 17:46

Aan: 10.2.e @drenthe.nl>; 10.2.e @flevoland.nl>; 10.2.e @pzh.nl>; 10.2.e @fryslan.frl>; 10.2.e @provincie-utrecht.nl>; 10.2.e @ gelderland.nl>; 10.2.e @rvo.nl>; 10.2.e @brabant.nl>; 10.2.e @overijssel.nl>; 10.2.e @prvlimburg.nl' 10.2.e @prvlimburg.nl>; 10.2.e @zeeland.nl' 10.2.e @zeeland.nl>; 10.2.e @provincieg groningen.nl' <10.2.e @provincieg groningen.nl>; 10.2.e @provincie-utrecht.nl>; 10.2.e @ipo.nl>; 10.2.e @noord-holland.nl>; 10.2.e @minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Dag allen,

Vandaag was inderdaad het kort geding tegen WP Drentse Monden en Oostermoer. EZK is niet bij de zitting aanwezig geweest en was ook geen partij, maar we zijn wel betrokken geweest bij de voorbereiding. Uitspraak is over twee weken. 11.1

We horen inderdaad ook vanuit andere hoeken dat dit al bij een aantal zaken speelt en houden dit goed in de gaten. Maar om een zo compleet mogelijk beeld hiervan te krijgen, hoor ik graag ook van jullie bij welke juridische procedures dit punt wordt aangevoerd. Dan kan ik dit doorgeven aan onze juristen. Per zaak kan dan een afweging worden gemaakt of het nuttig/wenselijk/logisch is om als rijksoverheid hier in te mengen.

Groet, 10.2.e

Van: 10.2.e @drenthe.nl>

Verzonden: woensdag 7 oktober 2020 14:03

Aan: 10.2.e @flevoland.nl>; 10.2.e @pzh.nl>; 10.2.e @fryslan.frl>; 10.2.e @provincie-utrecht.nl>; 10.2.e @ gelderland.nl>; 10.2.e @rvo.nl>; 10.2.e @brabant.nl>; 10.2.e @overijssel.nl>; 10.2.e @prvlimburg.nl' <10.2.e @prvlimburg.nl>; 10.2.e @zeeland.nl' 10.2.e @zeeland.nl>; 10.2.e @provincieg groningen.nl' 10.2.e @provincieg groningen.nl>; 10.2.e @provincie-utrecht.nl>; 10.2.e @ipo.nl>; 10.2.e @noord-holland.nl' <10.2.e @noord-holland.nl>; 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e @minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

10.2.e en haar collega's weten van de hoed en de rand!

Verzonden vanaf mijn Samsung Galaxy-smartphone.

----- Oorspronkelijk bericht -----

Van: 10.2.e <10.2.e@flevoland.nl>

Datum: 07-10-20 12:27 (GMT+01:00)

Aan: 10.2.e <10.2.e@drenthe.nl>, "10.2.e" <10.2.e@pzh.nl>, 10.2.e <10.2.e@fryslan.frl>, "10.2.e" <10.2.e@provincie-utrecht.nl>, "10.2.e" <10.2.e@gelderland.nl>, "10.2.e" <10.2.e@rvo.nl>, "10.2.e" <10.2.e@brabant.nl>, "10.2.e" <10.2.e@overijssel.nl>, "10.2.e" <10.2.e@prvlimburg.nl>, "10.2.e" <10.2.e@prvlimburg.nl>, "10.2.e" <10.2.e@zeeland.nl>, "10.2.e" <10.2.e@provinciegroningen.nl>, "10.2.e" <10.2.e@provinciegroningen.nl>, "10.2.e" <10.2.e@provincie-utrecht.nl>, "10.2.e" <10.2.e@ipo.nl>, "10.2.e" <10.2.e@noord-holland.nl>, "10.2.e" <10.2.e@noord-holland.nl>, "10.2.e" <10.2.e@minezk.nl>, "10.2.e" <10.2.e@minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Beste allemaal

Fijn om elkaar op de hoogte te houden, want het is best spannende materie.

Als ik het zo lees, begrijp ik dat het windpark is gedaagd over regels die bij de overheid zijn vastgesteld. Weet iemand of EZK is aangehaakt in de voorbereiding van de zaak morgen? En zijn er bijvoorbeeld landsadvocaten (op de achtergrond) opgesteld?

Groet 10.2.e

Van: 10.2.e <10.2.e@drenthe.nl>

Verzonden: woensdag 7 oktober 2020 11:57

Aan: 10.2.e <10.2.e@pzh.nl>; 10.2.e <10.2.e@fryslan.frl>; Buis, Rudolf <10.2.e@provincie-utrecht.nl>; 10.2.e <10.2.e@gelderland.nl>; 10.2.e <10.2.e@rvo.nl>; 10.2.e <10.2.e@flevoland.nl>; 10.2.e <10.2.e@brabant.nl>; 10.2.e <10.2.e@brabant.nl>; 10.2.e <10.2.e@overijssel.nl>; 10.2.e <10.2.e@prvlimburg.nl>; 10.2.e <10.2.e@prvlimburg.nl>; 10.2.e <10.2.e@zeeland.nl>; 10.2.e <10.2.e@zeeland.nl>; 10.2.e <10.2.e@provinciegroningen.nl>; 10.2.e <10.2.e@provinciegroningen.nl>; 10.2.e <10.2.e@provincie-utrecht.nl>; 10.2.e <10.2.e@ipo.nl>; 10.2.e <10.2.e@noord-holland.nl>; 10.2.e <10.2.e@noord-holland.nl>; 10.2.e <10.2.e@minezk.nl>; 10.2.e <10.2.e@minbzk.nl>

Onderwerp: Re: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Hoi allemaal,

We houden elkaar op de hoogte!

Groet vanuit huis.....

10.2.e

Verzonden vanaf Samsung-tablet.

----- Oorspronkelijk bericht -----

Van: "10.2.e" <[redacted]@pzh.nl>
Datum: 07-10-20 11:55 (GMT+01:00)
Aan: "10.2.e" <[redacted]@fryslan.frl>, "10.2.e" <[redacted]@provincie-utrecht.nl>, "10.2.e" <[redacted]@ gelderland.nl>, "10.2.e" <[redacted]@rvo.nl>, "10.2.e" <[redacted]@flevoland.nl>, "10.2.e" <[redacted]@brabant.nl>, "10.2.e" <[redacted]@overijssel.nl>
"10.2.e" <[redacted]@overijssel.nl>, "10.2.e" <[redacted]@prvlimburg.nl>, "10.2.e" <[redacted]@prvlimburg.nl>, "10.2.e" <[redacted]@drenthe.nl>, "10.2.e" <[redacted]@zeeland.nl>, "10.2.e" <[redacted]@zeeland.nl>, "10.2.e" <[redacted]@provinciegroningen.nl>, "10.2.e" <[redacted]@provinciegroningen.nl>, "10.2.e" <[redacted]@provincie-utrecht.nl>, "10.2.e" <[redacted]@ipo.nl>, "10.2.e" <[redacted]@noord-holland.nl>
<"10.2.e" <[redacted]@noord-holland.nl>, "10.2.e" <[redacted]@minezk.nl>, "10.2.e" <[redacted]@minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Beste allemaal,

Morgen is het kort geding rondom het windpark in Drenthe (<http://www.vdladvocaten.nl/rechtbank-assen-kort-geding-8-oktober-a-s-platform-storm-inzake-windpark-drentse-monden/>) Hierin zal de rechter uitspraak doen of de bouw moet worden stopgezet. 10.2.e ik zou die uitspraak (en motivering) afwachten.

Groet,

10.2.e

Van: 10.2.e <[redacted]@fryslan.frl>
Verzonden: woensdag 7 oktober 2020 11:39
Aan: 10.2.e <[redacted]@provincie-utrecht.nl>, 10.2.e <[redacted]@ gelderland.nl>, 10.2.e <[redacted]@rvo.nl>, 10.2.e <[redacted]@flevoland.nl>, 10.2.e <[redacted]@brabant.nl>, 10.2.e <[redacted]@brabant.nl>, 10.2.e <[redacted]@overijssel.nl>, 10.2.e <[redacted]@overijssel.nl>, 10.2.e <[redacted]@prvlimburg.nl>, 10.2.e <[redacted]@prvlimburg.nl>, 10.2.e <[redacted]@drenthe.nl>, 10.2.e <[redacted]@zeeland.nl>, 10.2.e <[redacted]@zeeland.nl>, 10.2.e <[redacted]@pzh.nl>, 10.2.e <[redacted]@provinciegroningen.nl>, 10.2.e <[redacted]@provinciegroningen.nl>, 10.2.e <[redacted]@provincie-utrecht.nl>, 10.2.e <[redacted]@ipo.nl>, 10.2.e <[redacted]@noord-holland.nl>, 10.2.e <[redacted]@noord-holland.nl>, 10.2.e <[redacted]@minezk.nl>, 10.2.e <[redacted]@minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

allen,

in antwoord op vraag van 10.2.e

wij hebben inmiddels van de welbekende 10.2.e van de Stichting Hou Friesland Mooi concreet het verzoek gekregen om het (reeds onherroepelijke) provinciale inpassingsplan voor windpark Nij Hiddum-Houw in te trekken. Hij heeft ook reeds aangegeven dat hij bij een negatief besluit in beroep zal gaan bij RvS.

Hij heeft samen met 10.2.e 10.2.e een paper geschreven waarin wordt betoogd dat de RvS het met het Battenoord arrest (waarin werd betoogd dat het Activiteitenplan geen plan is in de zin van de SMB richtlijn en dus niet MER plichtig is) onjuist is. Weet niet of dat paper al gepubliceerd is.

We zullen asap een gespecialiseerd advocatenbureau in de arm nemen om ons hierin te adviseren. Tot die tijd wil ik ook richting jullie nog terughoudend zijn met communiceren, wil eerst van advocaat horen wat de juiste actielijn is.

mvrgr

10.2.e

Van: 10.2.e <[redacted]@provincie-utrecht.nl>
Verzonden: woensdag 7 oktober 2020 09:29
Aan: 10.2.e <[redacted]@ gelderland.nl>, 10.2.e <[redacted]@rvo.nl>, 10.2.e <[redacted]@flevoland.nl>, 10.2.e <[redacted]@brabant.nl>, 10.2.e <[redacted]@brabant.nl>, 10.2.e <[redacted]@overijssel.nl>, 10.2.e <[redacted]@overijssel.nl>, 10.2.e <[redacted]@prvlimburg.nl>, 10.2.e <[redacted]@prvlimburg.nl>, 10.2.e <[redacted]@drenthe.nl>, 10.2.e <[redacted]@fryslan.frl>, 10.2.e <[redacted]@zeeland.nl>, 10.2.e <[redacted]@zeeland.nl>, 10.2.e <[redacted]@pzh.nl>, 10.2.e <[redacted]@provinciegroningen.nl>

10.2.e @provinciegroningen.nl>; 10.2.e @provincie-utrecht.nl>; 10.2.e
<iperenboom@ipo.nl>; 'asperenm@noord-holland.nl' <asperenm@noord-holland.nl>; Post, A.M. (Maaïke)
10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e @minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Beste allen

De vragen vanuit de Staten zijn nu gericht op onze CvdK, namelijk vanwege diens rol om de wet te handhaven. Eerder hebben geantwoord of woordvoeringslijn, maar dat werkt blijkbaar niet afdoende.

Is men bij jullie ook de pijlen anders aan het richten ? meer bewegen richting het interbestuurlijk toezicht ?

Ten tweede.

Drentse Monden is een windpark waar dit gedoe bij de RvS tot uitspraak kan komen. Maar het kan zijn dat ingediende zienswijzen bij een ander windpark ook ingaan op deze Europese uitspraak. Het allereerste plan wat bij de RvS aan de beurt is, zal een interessante worden. Bij ons ligt ook een windpark(je) nu bij de RvS en waar in zienswijze ook wordt ingegaan op de uitspraak van het Hof.

Ik ben benieuwd bij wie nog meer windparken nu bij de RvS liggen met deze uitspraak als een vd zienswijzen.

10.2.e kan EZK eventueel bijstaan bij die rechtszaak waar dit gaat spelen ? de allereerste is de belangrijkste.

Met vriendelijke groet,

10.2.e
Beleidsmedewerker | Afdeling Fysieke Leefomgeving

Provincie Utrecht | Postbus 80300 | 3508 TH Utrecht
Bezoekadres: Archimedeslaan 6, 3584 BA, Utrecht

T 06 10.2.e
www.provincie-utrecht.nl

Van: 10.2.e

Verzonden: maandag 14 september 2020 08:35

Aan: 10.2.e @rvo.nl>; 10.2.e
@flevoland.nl>; 10.2.e @brabant.nl' <10.2.e @brabant.nl>; 10.2.e @overijssel.nl'
<10.2.e @overijssel.nl>; 10.2.e @prvlimburg.nl' <10.2.e @prvlimburg.nl>; 10.2.e
@drenthe.nl>; 10.2.e @fryslan.nl' <10.2.e @fryslan.nl>; 10.2.e @zeeland.nl'
10.2.e @zeeland.nl>; 10.2.e provincie-utrecht.nl>; 10.2.e
@pzh.nl>; 10.2.e @provinciegroningen.nl' 10.2.e @provinciegroningen.nl>; 10.2.e
@provincie-utrecht.nl>; 10.2.e @ipo.nl>; 10.2.e
@noord-holland.nl>; 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e
@minbzk.nl>

Onderwerp: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Beste allen,

Jullie hebben wellicht ook de krantenartikelen gelezen over het arrest van het Europees hof van Justitie over Vlaamse windturbines. Dit arrest wil een advocaat in Drenthe gebruiken om het bouwen van onherroepelijke windturbines tegen te gaan.

Ik heb het artikel voorgelegd aan een RO-jurist. Zie hieronder de exacte duiding, zijn reactie en het artikel.

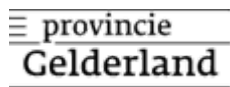
Dit kan dus gevolgen voor ons hebben. Hoe kijken jullie/jullie juristen hier tegenaan?

@10.2.e): is EZK hier al mee bezig?

Ben erg benieuwd naar jullie reacties!

Met vriendelijke groet,

10.2.e

Van: 10.2.e

Verzonden: maandag 14 september 2020 08:29

Aan: 10.2.e @ gelderland.nl>; 10.2.e @ gelderland.nl>; K 10.2.e @ gelderland.nl>; 10.2.e @ gelderland.nl>; 10.2.e @ gelderland.nl>

cc: 10.2.e @ gelderland.nl>; 10.2.e gelderland.nl>; 10.2.e @ gelderland.nl>; 10.2.e @ gelderland.nl>

Onderwerp: RE: Zelfde bericht andere toon (mocht je het nog niet gezien hebben)

Goedemorgen allemaal,

Zojuist heb ik reactie van een RO-jurist van ons gehad, zie hieronder (dank 10.2.e!). Het arrest geeft kort door de bocht aan dat ook beleidsregels van overheden plan-mer plichtig kunnen zijn. Het zou kunnen dat voor het Activiteitenbesluit, waar de regels voor windturbines instaan, ook een plan-mer had moeten worden opgesteld. Dit is niet gedaan en kan daarmee gevolgen hebben voor windturbineparken. De Raad van State heeft echter al eens geoordeeld (in het kader van een ander arrest) dat het Activiteitenbesluit geen plan of programma is waarvoor een plan-mer moet worden opgesteld. Dit nieuwe arrest schijnt echter gedetailleerder er op in te gaan, waardoor de Raad van State haar eerdere besluit kan heroverwegen.

Ik leg dit voor aan de andere provincies en EZK om hun reacties te peilen. Ik hou jullie op de hoogte!

“Hierbij een interessant artikel over een recent arrest van het Europese Hof van Justitie (HvJ EU) over Vlaamse windmolens: <https://www.commissiener.nl/jurisprudentie/C+24.19>. Het arrest bestrijkt min of meer dezelfde thematiek als het inmiddels befaamde D'Oultremont-arrest van het HvJ EU.

Heel kortgezegd komt het neer op het volgende. Een Vlaamse overheid heeft voorwaarden verbonden aan een vergunning voor een windpark. Een deel van deze voorwaarden wordt verplicht voorgeschreven door een regeling van de Vlaamse regering met algemene bepalingen over milieuhygiëne. Een ander deel van de voorwaarden is opgenomen op grond van beleidsregels van de Vlaamse regering. De regeling en de beleidsregels bevatten bepalingen over de bouw en exploitatie van windturbines, waaronder maatregelen i.v.m. slagschaduw, veiligheid en geluid. Het HvJ EU is van oordeel dat de regeling en de beleidsregels hadden moeten worden onderworpen aan een milieubeoordeling, omdat het gaat om plannen en programma's zoals bedoeld in de Smb-richtlijn (planMER-richtlijn).

In België maakt men zich inmiddels al behoorlijk zorgen, ook over reeds bestaande vergunningen (zie bijvoorbeeld: <https://www.gdena-advocaten.be/nieuws/zwaar-weer-in-het-voorzicht-voor-vlaamse-windturbines-europees-hof-van-justitie-verklaart-vlaams>). Ik ben benieuwd of het arrest ook nog gevolgen gaat hebben voor de Nederlandse praktijk. Recent overwoog de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State dat de bepalingen die voor het in werking hebben van een windturbine zijn opgenomen in het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling geen plan of programma in de zin van de Smb-richtlijn vormen. Zie <http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RVS:2019:1064>, r.o. 29. Mogelijk geeft het arrest HvJ EU Vlaamse windmolens reden tot een andere inzichten.”

Groet, 10.2.e

[Disclaimer](#)

“De informatie verzonden met dit bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze

informatie door anderen dan de geadresseerde is verboden. Openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden is niet toegestaan.

Het is mogelijk dat tijdens het transport van dit bericht fouten zijn ontstaan zodat het bericht onjuist is overgekomen. Hiervoor kunnen wij geen aansprakelijkheid erkennen. Uitsluitend het door de bevoegde persoon dan wel het bevoegde bestuursorgaan ondertekende papieren document is bindend. Wij adviseren u om bij twijfel over de juistheid of volledigheid contact met ons op te nemen”.

<< Disclaimer >>

Persoansgegevens en privacy

De provinsje Fryslân giet sekuer mei jo persoansgegevens om en hannelet neffens de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming. Lês [hier](#) ús Privacyferklearring.

Persoansgegevens en privacy

De provincie Fryslân gaat zorgvuldig om met uw persoonsgegevens en handelt overeenkomstig de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet

Algemene verordening gegevensbescherming. Lees [hier](#) onze Privacyverklaring.

disclaimer

<http://www.flevoland.nl/Informatie/Disclaimer-e-mail>

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

“De informatie verzonden met dit bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde is verboden. Openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden is niet toegestaan.

Het is mogelijk dat tijdens het transport van dit bericht fouten zijn ontstaan zodat het bericht onjuist is overgekomen. Hiervoor kunnen wij geen aansprakelijkheid erkennen. Uitsluitend het door de bevoegde persoon dan wel het bevoegde bestuursorgaan ondertekende papieren document is bindend. Wij adviseren u om bij twijfel over de juistheid of volledigheid contact met ons op te nemen”.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

“De informatie verzonden met dit bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde is verboden. Openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden is niet toegestaan.

Het is mogelijk dat tijdens het transport van dit bericht fouten zijn ontstaan zodat het bericht onjuist is overgekomen. Hiervoor kunnen wij geen aansprakelijkheid erkennen. Uitsluitend het door de bevoegde persoon dan wel het bevoegde bestuursorgaan ondertekende papieren document is bindend. Wij adviseren u om bij twijfel over de juistheid of volledigheid contact met ons op te nemen”.

10.2.e

Van: 10.2.e @gelderland.nl>
Verzonden: dinsdag 13 oktober 2020 09:16
Aan: 10.2.e
 brabant.nl'; 10.2.e @overijssel.nl'; 10.2.e @prvlimburg.nl';
 10.2.e @zeeland.nl'; 10.2.e @noord-holland.nl'; 10.2.e @noord-holland.nl'; 10.2.e @noord-holland.nl';
Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Goedemorgen allen,

Ter info volgend interessant artikel van 10.2.e over het arrest:
https://www.omgevingsweb.nl/samenvatting/een-plan-mer-plicht-voor-het-activiteitenbesluit-en-de-regeling-hoeft-geen-probleem-te-zijn/?utm_source=Mailing+Lijst&utm_medium=email&utm_campaign=Omgevingsweb%20nieuwsbrief%20dagelijks%2013-10-2020

Groet, 10.2.e

Van: 10.2.e rvo.nl>
Verzonden: maandag 12 oktober 2020 14:55
Aan: 10.2.e @provinciegroningen.nl'; 10.2.e @fryslan.frl'; 10.2.e @gelderland.nl'; 10.2.e @minezk.nl'; 10.2.e @drenthe.nl'; 10.2.e @flevoland.nl'; 10.2.e @pzh.nl'; 10.2.e @provincie-utrecht.nl'; 10.2.e @brabant.nl'; 10.2.e @brabant.nl'; 10.2.e @overijssel.nl'; 10.2.e @overijssel.nl'; 10.2.e @prvlimburg.nl'; 10.2.e @prvlimburg.nl'; 10.2.e @zeeland.nl'; 10.2.e @zeeland.nl'; 10.2.e @provincie-utrecht.nl'; 10.2.e @ipo.nl'; 10.2.e @noord-holland.nl'; 10.2.e @noord-holland.nl'; 10.2.e @minbzk.nl';
CC: 10.2.e @noord-holland.nl'; 10.2.e @noord-holland.nl';
Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Beste BLOW-co's,

10.2.e is de nieuwe BLOW-co voor Noord-Holland en dus de opvolger van 10.2.e .
 Ik heb hem in deze mailwisseling opgenomen. Zouden jullie zijn adres toe willen voegen als je een mail aan de groep stuurt?
 Alvast bedankt!
 Groet, 10.2.e

Van: 10.2.e @provinciegroningen.nl>
Verzonden: maandag 12 oktober 2020 12:08
Aan: 10.2.e @fryslan.frl'; 10.2.e @gelderland.nl'; 10.2.e @minezk.nl'; 10.2.e @drenthe.nl'; 10.2.e @flevoland.nl'; 10.2.e @pzh.nl'; 10.2.e @provincie-utrecht.nl'; 10.2.e @rvo.nl'; 10.2.e @brabant.nl'; 10.2.e @brabant.nl'; 10.2.e @overijssel.nl'; 10.2.e @overijssel.nl'; 10.2.e @prvlimburg.nl'; 10.2.e @prvlimburg.nl'; 10.2.e @zeeland.nl'; 10.2.e @zeeland.nl'; 10.2.e @provincie-utrecht.nl'; 10.2.e @ipo.nl'; 10.2.e @noord-holland.nl'; 10.2.e @noord-holland.nl'; 10.2.e @noord-holland.nl';

10.2.e @minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Dag allen,

Ook in het Groningse wordt i.h.k.v. de beroepsprocedure voor Windpark Delfzijl Zuid Uitbreiding door bezwaarmakers een beroep gedaan op de uitspraak van het Europese Hof van Justitie. De initiatiefnemers van het betreffende windpark maken gebruik van de diensten van 10.2.e van ENVIR Advocaten, dus dat maakt juridische ondersteuning vanuit de rijksoverheid volgens mij niet direct benodigd.

Met vriendelijke groet,

10.2.e
10.2.e

E: 10.2.e @provinciegroningen.nl

T: 06 - 10.2.e

Werkdagen: maandag t/m donderdag

Sint Jansstraat 4, 9712 JN Groningen
Postbus 610, 9700 AP Groningen

Geïnteresseerd in wat de provincie allemaal doet op energiegebied?

Volg ons op facebook: www.facebook.com/energieingroningen/

Van: 10.2.e @fryslan.frl>

Verzonden: maandag 12 oktober 2020 11:15

Aan: 10.2.e @ gelderland.nl>; 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e @drenthe.nl>; 10.2.e @flevoland.nl>; 10.2.e @pzh.nl>; 10.2.e @provincie-utrecht.nl>; 10.2.e @rvo.nl>; 10.2.e @brabant.nl' 10.2.e @brabant.nl>; 10.2.e @overijssel.nl' 10.2.e @overijssel.nl>; 10.2.e @prvlimburg.nl' 10.2.e @prvlimburg.nl>; 10.2.e @zeeland.nl' 10.2.e @zeeland.nl>; 10.2.e @provinciegroningen.nl>; 10.2.e @provincie-utrecht.nl>; 10.2.e @ipo.nl>; 10.2.e @noord-holland.nl' 10.2.e @noord-holland.nl>; 10.2.e @minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

10.2.e, allen

De stichting Hou Friesland Mooi (HFM, olv 10.2.e heeft bij zowel provincie als rijk een verzoek gedaan tot intrekking van respectievelijk het provinciale inpassingsplan (PIP) windpark Nij Hiddum Houw (Kop Afsluitdijk) en het rijksinpassingsplan Windpark Fryslân (WPF, in het IJsselmeer), met een beroep op de uitspraak van het Europese Hof. Beide inpassingsplannen zijn reeds onherroepelijk. Parallel daaraan heeft HFM bij de gemeente Súdwest-Fryslân verzoeken tot intrekking van de omgevingsvergunningen voor beide parken gedaan. HFM heeft reeds aangekondigd dat het bij afwijzing van deze verzoeken beroep zal instellen bij de Raad van State. Omdat bij ons het PIP door PS is vastgesteld zal ook PS zich moeten buigen over dit verzoek. We hebben het advocatenkantoor 10.2.e @10.2.e ingehuurd om ons hierin te ondersteunen. 10.2.e is naar ik meen ook goed bekend met EZK jurist 10.2.e, die volgens mij betrokken is bij de behandeling van het verzoek mbt WPF.

Met vriendelijke groeten,

10.2.e

Van: 10.2.e <@ gelderland.nl>

Verzonden: maandag 12 oktober 2020 09:12

Aan: 10.2.e <@minezk.nl>; 10.2.e <@drenthe.nl>; 10.2.e <@flevoland.nl>; 10.2.e <@pzh.nl>; 10.2.e <@fryslan.frl>; 10.2.e <@provincie-utrecht.nl>; 10.2.e <@rvo.nl>; 10.2.e <@brabant.nl>; 10.2.e <@brabant.nl>; 10.2.e <@overijssel.nl>; 10.2.e <@overijssel.nl>; 10.2.e <@prvlimburg.nl>; 10.2.e <@prvlimburg.nl>; 10.2.e <@zeeland.nl>; 10.2.e <@zeeland.nl>; 10.2.e <@provinciegroningen.nl>; 10.2.e <@provinciegroningen.nl>; 10.2.e <@provincie-utrecht.nl>; 10.2.e <@ipo.nl>; 10.2.e <@noord-holland.nl>; 10.2.e <@noord-holland.nl>; 10.2.e <@minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

He 10.2.e ,

Wij hebben tot nog toe van 1 tegenstander een mail gehad met verwijzing naar deze rechtzaak. Als het kort geding gewonnen wordt, zal zij dit zeker gebruiken om het onherroepelijke windpark dat nog gebouwd moet worden (Zaltbommel) stil te leggen.

Groet, 10.2.e

Van: 10.2.e <@minezk.nl>

Verzonden: donderdag 8 oktober 2020 17:46

Aan: 10.2.e <@drenthe.nl>; 10.2.e <@flevoland.nl>; 10.2.e <@pzh.nl>; 10.2.e <@fryslan.frl>; 10.2.e <@provincie-utrecht.nl>; 10.2.e <@ gelderland.nl>; 10.2.e <@rvo.nl>; 10.2.e <@brabant.nl>; 10.2.e <@brabant.nl>; 10.2.e <@overijssel.nl>; 10.2.e <@overijssel.nl>; 10.2.e <@prvlimburg.nl>; 10.2.e <@prvlimburg.nl>; 10.2.e <@zeeland.nl>; 10.2.e <@zeeland.nl>; 10.2.e <@provinciegroningen.nl>; 10.2.e <@provinciegroningen.nl>; 10.2.e <@provincie-utrecht.nl>; 10.2.e <@ipo.nl>; 10.2.e <@noord-holland.nl>; 10.2.e <@noord-holland.nl>; 10.2.e <@minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Dag allen,

Vandaag was inderdaad het kort geding tegen WP Drentse Monden en Oostermoer. EZK is niet bij de zitting aanwezig geweest en was ook geen partij, maar we zijn wel betrokken geweest bij de voorbereiding. Uitspraak is over twee weken. 11.1

We horen inderdaad ook vanuit andere hoeken dat dit al bij een aantal zaken speelt en houden dit goed in de gaten. Maar om een zo compleet mogelijk beeld hiervan te krijgen, hoor ik graag ook van jullie bij welke juridische procedures dit punt wordt aangevoerd. Dan kan ik dit doorgeven aan onze juristen. Per zaak kan dan een afweging worden gemaakt of het nuttig/wenselijk/logisch is om als rijksoverheid hier in te mengen.

Groet, 10.2.e

Van: 10.2.e <@drenthe.nl>

Verzonden: woensdag 7 oktober 2020 14:03

Aan: 10.2.e <@flevoland.nl>; 10.2.e <@pzh.nl>; 10.2.e <@fryslan.frl>; 10.2.e <@provincie-utrecht.nl>; 10.2.e <@ gelderland.nl>;

10.2.e @rvo.nl>; 10.2.e @brabant.nl' 10.2.e @brabant.nl>;
10.2.e @overijssel.nl' 10.2.e @overijssel.nl>; 10.2.e @prvlimburg.nl' 10.2.e @prvlimburg.nl>;
10.2.e @zeeland.nl' 10.2.e @zeeland.nl>; 10.2.e @provinciegroningen.nl'
10.2.e @provinciegroningen.nl>; 10.2.e @provincie-utrecht.nl>; 10.2.e
@ipo.nl>; 10.2.e @noord-holland.nl' 10.2.e @noord-holland.nl>; 10.2.e
@minezk.nl>; 10.2.e @minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

10.2.e en haar collega's weten van de hoed en de rand!

Verzonden vanaf mijn Samsung Galaxy-smartphone.

----- Oorspronkelijk bericht -----

Van: 10.2.e @flevoland.nl>

Datum: 07-10-20 12:27 (GMT+01:00)

Aan: 10.2.e @drenthe.nl>, "10.2.e @pzh.nl>", "10.2.e
@fryslan.frl>", "10.2.e @provincie-utrecht.nl>", 10.2.e
@ gelderland.nl>", "10.2.e @rvo.nl>", "10.2.e @brabant.nl"
10.2.e @brabant.nl>, "10.2.e @overijssel.nl" 10.2.e @overijssel.nl>, "10.2.e @prvlimburg.nl"
10.2.e @prvlimburg.nl>, "10.2.e @zeeland.nl" 10.2.e @zeeland.nl>,
"10.2.e @provinciegroningen.nl" 10.2.e @provinciegroningen.nl>, 10.2.e
@provincie-utrecht.nl>, 10.2.e @ipo.nl>, "10.2.e @noord-holland.nl"
10.2.e @noord-holland.nl>, 10.2.e @minezk.nl>, "10.2.e
@minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Beste allemaal

Fijn om elkaar op de hoogte te houden, want het is best spannende materie.

Als ik het zo lees, begrijp ik dat het windpark is gedaagd over regels die bij de overheid zijn vastgesteld. Weet iemand of EZK is aangehaakt in de voorbereiding van de zaak morgen? En zijn er bijvoorbeeld landsadvocaten (op de achtergrond) opgesteld?

Groet 10.2.e

Van: 10.2.e @drenthe.nl>

Verzonden: woensdag 7 oktober 2020 11:57

Aan: 10.2.e @pzh.nl>; 10.2.e @fryslan.frl>; 10.2.e
@provincie-utrecht.nl>; 10.2.e @ gelderland.nl>; 10.2.e
@rvo.nl>; 10.2.e @flevoland.nl>; 10.2.e @brabant.nl'
10.2.e @brabant.nl>; 10.2.e @overijssel.nl>; 10.2.e @prvlimburg.nl'
10.2.e @prvlimburg.nl>; 10.2.e @zeeland.nl' 10.2.e @zeeland.nl>;
10.2.e @provinciegroningen.nl' 10.2.e @provinciegroningen.nl>; 10.2.e
@provincie-utrecht.nl>; 10.2.e @ipo.nl>; 10.2.e @noord-holland.nl'
10.2.e @noord-holland.nl>; 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e
@minbzk.nl>

Onderwerp: Re: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Hoi allemaal,

We houden elkaar op de hoogte!

Groet vanuit huis.....

10.2.e

Verzonden vanaf Samsung-tablet.

----- Oorspronkelijk bericht -----

Van: "10.2.e" <[redacted]> @pzh.nl>

Datum: 07-10-20 11:55 (GMT+01:00)

Aan: "10.2.e" <[redacted]> @fryslan.frl>, "10.2.e" <[redacted]> @provincie-utrecht.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @ gelderland.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @rvo.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @flevoland.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @brabant.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @overijssel.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @overijssel.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @prvlimburg.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @drenthe.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @zeeland.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @zeeland.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @provinciegroningen.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @provinciegroningen.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @provincie-utrecht.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @ipo.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @noord-holland.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @noord-holland.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @minezk.nl>, "10.2.e" <[redacted]> @minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Beste allemaal,

Morgen is het kort geding rondom het windpark in Drenthe (<http://www.vdladvocaten.nl/rechtbank-assen-kort-geding-8-oktober-a-s-platform-storm-inzake-windpark-drentse-monden/>) Hierin zal de rechter uitspraak doen of de bouw moet worden stopgezet. 10.2.e n, ik zou die uitspraak (en motivering) afwachten.

Groet,

10.2.e

Van: 10.2.e <[redacted]> @fryslan.frl>

Verzonden: woensdag 7 oktober 2020 11:39

Aan: 10.2.e <[redacted]> @provincie-utrecht.nl>, 10.2.e <[redacted]> @ gelderland.nl>, 10.2.e <[redacted]> @rvo.nl>, 10.2.e <[redacted]> @flevoland.nl>, 10.2.e <[redacted]> @brabant.nl>, 10.2.e <[redacted]> @overijssel.nl>, 10.2.e <[redacted]> @overijssel.nl>, 10.2.e <[redacted]> @prvlimburg.nl>, 10.2.e <[redacted]> @drenthe.nl>, 10.2.e <[redacted]> @zeeland.nl>, 10.2.e <[redacted]> @zeeland.nl>, 10.2.e <[redacted]> @pzh.nl>, 10.2.e <[redacted]> @provinciegroningen.nl>, <10.2.e <[redacted]> @provinciegroningen.nl>, 10.2.e <[redacted]> @provincie-utrecht.nl>, 10.2.e <[redacted]> @ipo.nl>, 10.2.e <[redacted]> @noord-holland.nl>, 10.2.e <[redacted]> @noord-holland.nl>, 10.2.e <[redacted]> @minezk.nl>, 10.2.e <[redacted]> @minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

allen,

in antwoord op vraag van 10.2.e:

wij hebben inmiddels van de welbekende 10.2.e van de Stichting Hou Friesland Mooi concreet het verzoek gekregen om het (reeds onherroepelijke) provinciale inpassingsplan voor windpark Nij Hiddum-Houw in te trekken. Hij heeft ook reeds aangegeven dat hij bij een negatief besluit in beroep zal gaan bij RvS.

Hij heeft samen met 10.2.e 10.2.e een paper geschreven waarin wordt betoogd dat de RvS het met het Battenoord arrest (waarin werd betoogd dat het Activiteitenplan geen plan is in de zin van de SMB richtlijn en dus niet MER plichtig is) onjuist is. Weet niet of dat paper al gepubliceerd is.

We zullen asap een gespecialiseerd advocatenbureau in de arm nemen om ons hierin te adviseren. Tot die tijd wil ik ook richting jullie nog terughoudend zijn met communiceren, wil eerst van advocaat horen wat de juiste actielijn is.

mvrgr

10.2.e

Van: 10.2.e <[redacted]@provincie-utrecht.nl>

Verzonden: woensdag 7 oktober 2020 09:29

Aan: 10.2.e <[redacted]@ gelderland.nl>; 10.2.e <[redacted]@rvo.nl>; 10.2.e <[redacted]@flevoland.nl>; 10.2.e <[redacted]@brabant.nl>; 10.2.e <[redacted]@overijssel.nl>; 10.2.e <[redacted]@overijssel.nl>; 10.2.e <[redacted]@prvlimburg.nl>; 10.2.e <[redacted]@prvlimburg.nl>; 10.2.e <[redacted]@drenthe.nl>; 10.2.e <[redacted]@fryslan.frl>; 10.2.e <[redacted]@zeeland.nl>; 10.2.e <[redacted]@zeeland.nl>; 10.2.e <[redacted]@pzh.nl>; 10.2.e <[redacted]@provinciegroningen.nl>; 10.2.e <[redacted]@provinciegroningen.nl>; 10.2.e <[redacted]@provincie-utrecht.nl>; 10.2.e <[redacted]@ipo.nl>; 10.2.e <[redacted]@noord-holland.nl>; 10.2.e <[redacted]@noord-holland.nl>; 10.2.e <[redacted]@minezk.nl>; 10.2.e <[redacted]@minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Beste allen

De vragen vanuit de Staten zijn nu gericht op onze CvdK, namelijk vanwege diens rol om de wet te handhaven. Eerder hebben geantwoord cf woordvoeringslijn, maar dat werkt blijkbaar niet afdoende. Is men bij jullie ook de pijlen anders aan het richten ? meer bewegen richting het interbestuurlijk toezicht ?

Ten tweede.

Drentse Monden is een windpark waar dit gedoe bij de RvsT tot uitspraak kan komen. Maar het kan zijn dat ingediende zienswijzen bij een ander windpark ook ingaan op deze Europese uitspraak. Het allereerste plan wat bij de RvsT aan de beurt is, zal een interessante worden. Bij ons ligt ook een windpark(je) nu bij de RvsT en waar in zienswijze ook wordt ingegaan op de uitspraak van het Hof.

Ik ben benieuwd bij wie nog meer windparken nu bij de RvsT liggen met deze uitspraak als een vd zienswijzen.

10.2.e <[redacted]>, kan EZK eventueel bijstaan bij die rechtszaak waar dit gaat spelen ? de allereerste is de belangrijkste.

Met vriendelijke groet,

10.2.e <[redacted]>
Beleidsmedewerker | Afdeling Fysieke Leefomgeving

Provincie Utrecht | Postbus 80300 | 3508 TH Utrecht
Bezoekadres: Archimedeslaan 6, 3584 BA, Utrecht
T 06 10.2.e <[redacted]>
www.provincie-utrecht.nl

Van: 10.2.e <[redacted]>

Verzonden: maandag 14 september 2020 08:35

Aan: 10.2.e <[redacted]@rvo.nl>; 10.2.e <[redacted]@flevoland.nl>; 10.2.e <[redacted]@brabant.nl>; 10.2.e <[redacted]@brabant.nl>; 10.2.e <[redacted]@overijssel.nl>; 10.2.e <[redacted]@overijssel.nl>; 10.2.e <[redacted]@prvlimburg.nl>; 10.2.e <[redacted]@prvlimburg.nl>; 10.2.e <[redacted]@drenthe.nl>; 10.2.e <[redacted]@fryslan.nl>; 10.2.e <[redacted]@fryslan.nl>; 10.2.e <[redacted]@zeeland.nl>; 10.2.e <[redacted]@zeeland.nl>; 10.2.e <[redacted]@provincie-utrecht.nl>; 10.2.e <[redacted]@pzh.nl>; 10.2.e <[redacted]@provinciegroningen.nl>; 10.2.e <[redacted]@provinciegroningen.nl>; 10.2.e <[redacted]@provincie-utrecht.nl>; 10.2.e <[redacted]@ipo.nl>; 10.2.e <[redacted]@noord-holland.nl>; 10.2.e <[redacted]@noord-holland.nl>; 10.2.e <[redacted]@minezk.nl>; 10.2.e <[redacted]@minbzk.nl>

Onderwerp: Arrest Europees hof van Justitie - Vlaamse windturbines

Beste allen,

Jullie hebben wellicht ook de krantenartikelen gelezen over het arrest van het Europees hof van Justitie over Vlaamse windturbines. Dit arrest wil een advocaat in Drenthe gebruiken om het bouwen van onherroepelijke windturbines tegen te gaan.

Ik heb het artikel voorgelegd aan een RO-jurist. Zie hieronder de exacte duiding, zijn reactie en het artikel.

Dit kan dus gevolgen voor ons hebben. Hoe kijken jullie/jullie juristen hier tegenaan?
@10.2.e): is EZK hier al mee bezig?

Ben erg benieuwd naar jullie reacties!

Met vriendelijke groet,

10.2.e

10.2.e | 026 10.2.e | sms of whatsapp 06 10.2.e | 10.2.e [gelderland.nl](http://www.gelderland.nl) |
www.gelderland.nl
werkdagen: maandag | dinsdag | woensdag | donderdag | vrijdag beperkt

≡ provincie
Gelderland

Van: 10.2.e

Verzonden: maandag 14 september 2020 08:29

Aan: 10.2.e [<@gelderland.nl>](mailto:@gelderland.nl); 10.2.e [<@gelderland.nl>](mailto:@gelderland.nl); 10.2.e
[<@gelderland.nl>](mailto:@gelderland.nl); 10.2.e [<@gelderland.nl>](mailto:@gelderland.nl); 10.2.e
[<@gelderland.nl>](mailto:@gelderland.nl)

CC: 10.2.e [<@gelderland.nl>](mailto:@gelderland.nl); 10.2.e [<@gelderland.nl>](mailto:@gelderland.nl); 10.2.e
[<@gelderland.nl>](mailto:@gelderland.nl); 10.2.e [<@gelderland.nl>](mailto:@gelderland.nl)

Onderwerp: RE: Zelfde bericht andere toon (mocht je het nog niet gezien hebben)

Goedemorgen allemaal,

Zojuist heb ik reactie van een RO-jurist van ons gehad, zie hieronder (dank 10.2.e!). Het arrest geeft kort door de bocht aan dat ook beleidsregels van overheden plan-mer plichtig kunnen zijn. Het zou kunnen dat voor het Activiteitenbesluit, waar de regels voor windturbines instaan, ook een plan-mer had moeten worden opgesteld. Dit is niet gedaan en kan daarmee gevolgen hebben voor windturbineparken. De Raad van State heeft echter al eens geoordeeld (in het kader van een ander arrest) dat het Activiteitenbesluit geen plan of programma is waarvoor een plan-mer moet worden opgesteld. Dit nieuwe arrest schijnt echter gedetailleerder er op in te gaan, waardoor de Raad van State haar eerdere besluit kan heroverwegen.

Ik leg dit voor aan de andere provincies en EZK om hun reacties te peilen. Ik hou jullie op de hoogte!

“Hierbij een interessant artikel over een recent arrest van het Europese Hof van Justitie (HvJ EU) over Vlaamse windmolens: <https://www.commissiomer.nl/jurisprudentie/C+24.19>. Het arrest bestrijkt min of meer dezelfde thematiek als het inmiddels befaamde D'Oultremont-arrest van het HvJ EU.

Heel kortgezegd komt het neer op het volgende. Een Vlaamse overheid heeft voorwaarden verbonden aan een vergunning voor een windpark. Een deel van deze voorwaarden wordt verplicht voorgeschreven door een regeling van de Vlaamse regering met algemene bepalingen over milieuhygiëne. Een ander deel van de voorwaarden is opgenomen op grond van beleidsregels van de Vlaamse regering. De regeling en de beleidsregels bevatten bepalingen over de bouw en exploitatie van windturbines, waaronder maatregelen i.v.m. slagschaduw, veiligheid en geluid. Het HvJ EU is van oordeel dat de regeling en de beleidsregels hadden moeten worden onderworpen aan een milieubeoordeling, omdat het gaat om plannen en programma's zoals bedoeld in de Smb-richtlijn (planMER-richtlijn).

In België maakt men zich inmiddels al behoorlijk zorgen, ook over reeds bestaande vergunningen (zie bijvoorbeeld: <https://www.qdena-advocaten.be/nieuws/zwaar-weer-in-het-voorzicht-voor-vlaamse-windturbines-europees-hof-van-justitie-verklaart-vlaams>). Ik ben benieuwd of het arrest ook nog gevolgen gaat hebben voor de Nederlandse praktijk. Recent overwoog de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State dat de bepalingen die voor het in werking hebben van een windturbine zijn opgenomen in het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling geen plan of programma in de zin van de Smb-richtlijn vormen. Zie <http://deemlink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RVS:2019:1064>, r.o. 29. Mogelijk geeft het arrest HvJ EU Vlaamse windmolens reden tot een andere inzichten.”

Disclaimer

“De informatie verzonden met dit bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde is verboden. Openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden is niet toegestaan.

Het is mogelijk dat tijdens het transport van dit bericht fouten zijn ontstaan zodat het bericht onjuist is overgekomen. Hiervoor kunnen wij geen aansprakelijkheid erkennen. Uitsluitend het door de bevoegde persoon dan wel het bevoegde bestuursorgaan ondertekende papieren document is bindend. Wij adviseren u om bij twijfel over de juistheid of volledigheid contact met ons op te nemen”.

<< Disclaimer >>

Persoansgegevens en privacy

De provinsje Fryslân giet sekuer mei jo persoansgegevens om en hannelet neffens de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming. Lês [hier](#) ús Privacyferklearring.

Persoansgegevens en privacy

De provincie Fryslân gaat zorgvuldig om met uw persoonsgegevens en handelt overeenkomstig de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming. Lees [hier](#) onze Privacyverklaring.

disclaimer

<http://www.flevoland.nl/Informatie/Disclaimer-e-mail>

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[Disclaimer](#)

<< Disclaimer >>

Persoansgegevens en privacy

De provinsje Fryslân giet sekuer mei jo persoansgegevens om en hannelet neffens de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming. Lês [hier](#) ús Privacyferklearring.

Persoansgegevens en privacy

De provincie Fryslân gaat zorgvuldig om met uw persoonsgegevens en handelt overeenkomstig de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming. Lees [hier](#) onze Privacyverklaring.

Op onze website kunt u lezen welke dienstverlening u van ons mag verwachten.

<https://www.provinciegroening.nl/servicenormen/>

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) stimuleert Duurzaam, Agrarisch, Innovatief en Internationaal ondernemen.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

10.2.e

Van: 10.2.e
Verzonden: donderdag 22 oktober 2020 16:01
Aan: 10.2.e
CC: 10.2.e
Onderwerp: Re: Gunstige Uitspraak KG Vlarem II

Hi dank.

11.1

Met 10.2.e afgesproken binnenkort te verkennen hoe we dit wat die punten betreft gaan oppakken. Kom ik nog voor op de radar.

Met vriendelijke groet,

10.2.e

Directie Warmte & Ondergrond
 Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
 Mobiel 06 10.2.e
 E-mail: 10.2.e @minezk.nl

Op 22 okt. 2020 om 13:30 heeft 10.2.e) het volgende geschreven:

Hoi 10.2.e ,

Zie hieronder: Platform Storm is niet-ontvankelijk verklaard door de voorzieningenrechter voor deze collectieve procedure. Daarmee kan het windpark door gaan met de bouw.

11.1

Betekent anderzijds dat we nog geen indruk hebben hoe een rechter inhoudelijk naar eea zou kunnen kijken. 11.1

Gr 10.2.e

Verstuurd vanaf mijn iPad

Begin doorgestuurd bericht:

buiten reikwijdte

Q: Wat is uw reactie op de uitzending van de Hofbar en de suggestie dat de geluidseffecten op de locatie van windpark Drentse Monden en Oostermoer niet zijn onderzocht?

- De geluidseffecten zijn wel onderzocht op de locatie van het windpark Drentse Monden en Oostermoer.
- Er is – voorafgaand aan de besluitvorming van het windpark - een MER uitgevoerd voor de locatie.
- Hierbij is akoestisch onderzoek uitgevoerd, waarbij de effecten van geluid op de omgeving zijn onderzocht.
- Na de definitieve keuze voor het type windturbine is een definitieve effectbeoordeling voor het aspect geluid uitgevoerd aan de hand van het te realiseren type windturbine.
- Op basis hiervan is geoordeeld dat met dit geselecteerde type windturbine het gehele windpark kan voldoen aan de geluidsnormen uit het Activiteitenbesluit milieubeheer.

Q: Wat is uw reactie op het arrest van het Hof van Justitie en het kort geding dat is aangespannen tegen de bouw van windpark Drentse Monden en Oostermoer?

- De stichting die het kort geding heeft aangespannen baseert zich op een arrest van het Europees Hof van Justitie. Dit was naar aanleiding van vragen van een Belgische rechter of milieunormen in een Vlaamse wettelijke regeling procedureel wel op de juiste wijze tot stand zijn gekomen. De zaak gaat specifiek over de vraag of niet een zogeheten plan-MER had moeten worden opgesteld.
- Dit arrest heeft betrekking op de Vlaamse regelgeving. Er wordt niet ingegaan op Nederlandse algemene regels. De algemene regels van het Activiteitenbesluit milieubeheer blijven onverminderd van toepassing.

- In Nederland heeft de Raad van State in 2019 juist geoordeeld dat voor de Nederlandse algemene regels (uit het Activiteitenbesluit Milieubeheer) geen plan-MER-plicht geldt.
- Dit oordeel was gebaseerd op een eerder arrest van het Europees Hof van Justitie.
- Omdat het arrest in deze Vlaamse zaak een bevestiging is van het eerdere arrest, zijn de Minister en Staatssecretaris van IenW en ik van mening dat dit arrest geen gevolgen heeft voor het Nederlandse stelsel.
- Waarbij het uiteindelijk aan de hoogste rechter is, om hier op basis van een aangespannen zaak, een eindoordeel over te vellen.

Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Stichting Platform Storm

T.a.v. 10.2.e

10.2.e

Datum

Betreft Ontvangstbevestiging Wob-verzoek

Geachte 10.2.e,

Hierbij bevestig ik dat ik op 26 januari 2016 uw brief van 22 januari 2016 heb ontvangen. Met deze brief verzoekt u om informatie over een planschadeovereenkomst tussen het Rijk en initiatiefnemers van windpark Drentse Monden en Oostermoer, Raedthuys Windenergie B.V. en Stichting Duurzame Energieproductie Exloërmond en/of grondeigenaren van de percelen aangewezen in het ontwerp inpassingsplan van windpark Drentse Monden en Oostermoer als locatie voor windturbines.

Binnen vier weken na ontvangst van uw verzoek, dus uiterlijk 23 februari 2016, wordt uw verzoek beoordeeld en krijgt u een antwoord. Mocht de beantwoording van uw verzoek om welke reden dan ook meer tijd vergen dan vier weken, dan ontvangt u een tussenbericht.

U kunt contact opnemen met 10.2.e, emailadres: 10.2.e@minez.nl indien u nog vragen heeft over de status en de termijn van afhandeling van uw verzoek.

Hoogachtend,
De Minister/Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze,

drs. J.M.C. Smallenbroek
Directeur Directie Energie en Omgeving

Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ez

Behandeld door

10.2.e

T 0
F 0

I.brik@minez.nl

Ons kenmerk
DGTEM-EO / 16014681

Uw kenmerk

Bijlage(n)

10.2.e

Van: 10.2.e
Verzonden: donderdag 10 november 2016 16:15
Aan: 10.2.e
CC: 10.2.e
Onderwerp: overleg D'Óultremont
Bijlagen: Analyse van gevolgen arrest HvJ D'Oultremont schoon .docx

10.2.e ,

Als besproken, dit is alleen niet de nota maar (want daar stond de juridische redenering niet meer in ☺) maar een eerste notitie. Daarnaast in cc mijn collega's die op 21 november graag bij een overleg over dit arrest aanwezig zijn.

Groet
10.2.e

10.2.e
coördinerend jurist

.....
directie Wetgeving en Juridische Zaken
Ministerie van Economische Zaken
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
T 070-10.2.e | M 06-10.2.e | 10.2.e [@minez.nl](mailto:10.2.e@minez.nl)

Analyse van gevolgen arrest HvJ d'Oultremont C-290/15 voor lopende windmolenprojecten DDMOM & Fryslân

Inleiding

27 oktober 2016 heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie arrest gewezen in de zaak d'Oultremont over de uitleg van het begrippenpaar "plannen en programma's" in de SMB-richtlijn. Aanleiding voor dit arrest zijn prejudiciële vragen van de Belgische rechter aan het Hof. Deze rechter wenst van het Hof te vernemen of voor een besluit van het Waals Gewest dat algemene regels (o.a. geluidhinder, slagschaduw) bevat voor de exploitatie van windmolens een plan-mer moet worden uitgevoerd.

Het Hof constateert dat het besluit van het Waals Gewest verschillende bepalingen bevat voor de installatie van windmolens, die moeten worden nageleefd bij de afgifte van vergunningen voor de aanleg en exploitatie van windmolens. Vervolgens oordeelt het Hof dat een dergelijk besluit onder het begrip "plannen of programma's" als bedoeld in artikel 2 en artikel 3, tweede lid van de SMB-richtlijn valt, waarvoor een plan-mer moet worden uitgevoerd.

Het Nederlandse systeem

De SMB-richtlijn heeft ingevolge artikel 3, tweede lid, betrekking op plannen die een kader vormen voor de toekenning van vergunningen voor projecten die in de bijlagen I en II bij de mer-richtlijn zijn genoemd. In de SMB-richtlijn zijn bepalingen opgenomen over het maken van een plan-mer. In het nationale recht zijn in hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer regels gesteld over het plan-mer. Omdat de SMB-richtlijn in de Nederlandse wetgeving is omgezet, vindt de doorwerking van die richtlijn in beginsel plaats via het nationale recht. De SMB-richtlijn kan niettemin van belang zijn voor de interpretatie van nationale bepalingen die strekken ter implementatie van de SMB-richtlijn. De vraag naar de rechtstreekse werking van bepalingen van de richtlijn kan alleen rijzen in gevallen van incorrecte implementatie of indien de volledige toepassing van de richtlijn niet daadwerkelijk is verzekerd.

In Nederland gelden voor de aanleg en exploitatie van windmolens ook algemene regels. Het Activiteitenbesluit bevat voorschriften om geluidhinder en hinder door slagschaduw en lichtschittering van windturbines te beperken. Deze algemene regels lijken het meest op de regels van het Waals Gewest. Bij de voorbereiding van deze algemene regels is geen plan-mer opgesteld.

De vraag die nu rijst is of uit dit arrest moet worden afgeleid dat het Activiteitenbesluit een plan of programma is als bedoeld in de SMB richtlijn, waarvoor plan MER plicht geldt.

11.1

Anders dan het besluit van het Waals Gewest, bevat het Activiteitenbesluit, namelijk geen bepalingen die moeten worden nageleefd bij de afgifte van vergunningen, nu de voorschriften uit het Activiteitenbesluit en de bijbehorende Activiteitenregeling rechtstreekse werking hebben voor de betrokken activiteiten en op het betreffende onderdeel geen voorschrift meer mag worden opgenomen in de omgevingsvergunning.

11.1

11.1

Het arrest geeft hiervoor enkele aanknopingspunten. Het Hof stelt namelijk vast dat het begrip „plannen en programma's" betrekking heeft op iedere handeling die, door vaststelling van op de betrokken sector toepasselijke regels en controleprocedures, een heel pakket criteria en modaliteiten vaststelt voor de goedkeuring en de uitvoering van één of meerdere projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben (ro. 49). En vervolgens benadrukt het Hof

dat het begrip „plannen en programma's" betrekking kan hebben op normatieve handelingen die bij wet of besluit zijn vastgesteld. (ro. 52). Hierbij laat het Hof in het midden de vraag of deze normatieve handelingen dan ook als kaderstellend moeten gelden bij vergunningverlening.

11.1

Mogelijke gevolgen voor lopende windmolenprojecten DDMOM & Fryslân

De beroepstermijn inzake windpark De Drentse Monden en Oostermoer en Windpark Fryslân loopt t/m 18 respectievelijk 25 november 2016. In de komende beroepsprocedures kunnen appellanten derhalve een beroep doen op het arrest en betogen dat ten onrechte aansluiting is gezocht bij de normen uit het Activiteitenbesluit omdat die niet in overeenstemming met de SMB-richtlijn tot stand zijn gekomen o.i.d. (De Afdeling toetst dit niet ambtshalve). De onderdelentrechtter van artikel 6:13 van de Awb staat hieraan niet in de weg nu het een beroepsgrond betreft die niet ziet op een specifiek besluitonderdeel.

Het Activiteitenbesluit zelf ligt in een dergelijke beroepsprocedure niet ter toets voor, maar door middel van de zogenoemde exceptieve toetsing kan de Afdeling een specifieke bepaling daarvan buiten toepassing laten, indien deze in strijd is met een hoger wettelijk voorschrift, dan wel een algemeen rechtsbeginsel.

11.1 en 10.2.g

Indien de Afdeling evenwel van oordeel is dat het Activiteitenbesluit wel als zodanig moet worden aangemerkt en tot de conclusie komt dat de aan de orde zijnde normen uit het Activiteitenbesluit in strijd met het Europees recht tot stand zijn gekomen, zal zij deze onverbindend verklaren.

11.1

Immers, als deze normen buiten toepassing blijven dan is de vraag aan welke normen de initiatiefnemers wel gebonden zijn.

Indien de Afdeling twijfelt over het antwoord op de vraag of het Activiteitenbesluit moet worden aangemerkt als plan of programma waarvoor een plan-mer moet worden uitgevoerd, zal zij een prejudiciële vraag stellen aan het Hof. Met een prejudiciële procedure is ongeveer twee jaar gemoeid

11.1 en 10.2.g

Q&A-lijst: Definitie artikel 2, onder a van de SMB-richtlijn

Vragen en antwoorden ter voorbereiding van de zitting van 15 november 2018 inzake Windpark N33/MER Activiteitenbesluit (CONCEPT)

Inhoudsopgave

1. DEFINITIE ARTIKEL 2, ONDER A VAN DE SMB-RICHTLIJN..... 2

1. DEFINITIE ARTIKEL 2, ONDER A VAN DE SMB-RICHTLIJN

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
1.	Wat is blijkens de SMB-richtlijn de definitie van een plan of programma?	In de richtlijn worden onder "plannen en programma's" verstaan plannen en programma's, met inbegrip van die welke door de Gemeenschap worden medegefinancierd, alsook de wijzigingen ervan, (i) die door een instantie op nationaal, regionaal of lokaal niveau worden opgesteld en/of vastgesteld of die door een instantie worden opgesteld om middels een wetgevingsprocedure door het parlement of de regering te worden vastgesteld en (ii) die door wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen zijn voorgeschreven.	
2.	Wanneer is volgens het Hof van Justitie sprake van een plan of programma in de zin van artikel 2, onder a van de SMB-richtlijn?	Volgens de definitie die door het Hof in het arrest Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias (HvJ 11 september 2012, ECLI:EU:C:2012:560) is vastgesteld moet het bij een plan of programma gaan om een besluit dat de criteria en de regels in verband met de ruimtelijke ordening vaststelt en voorziet in toezichtregels en –procedures die bij de uitvoering van een of meer projecten in acht moeten worden genomen.	
3.	Zijn het Activiteitenbesluit en de –regeling een plan of programma als bedoeld in artikel 2, onder a van de SMB-richtlijn?	<p>Nee. Bij de totstandkoming van de SMB-richtlijn had de Europese wetgever specifieke plannen en programma's voor ogen, waaronder het Activiteitenbesluit en de –regeling niet kunnen worden geschaard. Het Activiteitenbesluit en de –regeling vallen daardoor niet onder de reikwijdte van de definitiebepaling uit artikel 2 van de SMB-richtlijn. De SMB-richtlijn dient namelijk ten eerste niet van toepassing te zijn op het hoogste niveau van de besluitvormingspiramide, waar de beleidslijnen in hun meest algemene vorm worden geformuleerd. De SMB-richtlijn is daartoe beperkt tot de plannings- en programmeringsfase van de besluitvorming.</p> <p>Verder blijkt uit het "Voorstel voor een richtlijn van de raad betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's" dat het gaat om plannen en programma's voor ruimtelijke ordening. Hoewel de tekst van artikel 2 van de SMB-richtlijn wat betreft de koppeling met de ruimtelijke ordening niet meer gelijk is aan de tekst van het Voorstel, moet op basis van de toelichting bij het Voorstel worden aangenomen dat ook thans bij de bepaling van de reikwijdte van de definitie voor plan of programma de koppeling met de ruimtelijke ordening van belang is. Ook uit de jurisprudentie van het Hof van Justitie volgt dat pas sprake is van een plan of programma als het desbetreffende besluit verband houdt met ruimtelijke ordening (HvJ 11</p>	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
		<p>september 2012, ECLI:EU:C:2012:560, ov. 95, en in vergelijkbare zin HvJ 22 maart 2012, ECLI:EU:C:2012:159, ov. 30). Het Activiteitenbesluit en de –regeling houden geen verband met de ruimtelijke ordening. Het Activiteitenbesluit en de –regeling zijn, in tegenstelling tot de in het Voorstel voor Nederland genoemde voorbeelden van plannen of programma's, geen planologische besluiten betreffende de ruimtelijke ordening, maar bevatten rechtstreeks werkende normen die losstaan van de ruimtelijke ordening. Deze normering kan weliswaar ook een rol hebben in het kader van plannen en programma's voor de ruimtelijke ordening, zoals het Rijksinpassingsplan, maar in het kader van die plannen en programma's wordt ook een plan-MER conform de SMB-richtlijn opgesteld.</p> <p>Aangezien het Activiteitenbesluit en de –regeling geen planmatig of programmatisch karakter hebben en geen regels stellen wat betreft de ruimtelijke ordening, vallen deze besluiten niet binnen de reikwijdte van hetgeen onder een plan of programma in de zin van artikel 2 van de SMB-richtlijn wordt bedoeld.</p>	
4.	Heeft er bij de toepassing van het Activiteitenbesluit vanwege de normering al een beperking plaatsgevonden van de planologische inpasbaarheid van inrichtingen zoals windparken, zodat er sprake is van een koppeling met de ruimtelijke ordening?	<p>Nee. Er is geen sprake van een koppeling tussen het Activiteitenbesluit en de –regeling en de ruimtelijke ordening, ook niet in algemene zin. Weliswaar zouden de normen van het Activiteitenbesluit en de –regeling tot een minimaal aan te houden afstand kunnen leiden, maar daarmee is nog niet bepaald dat als die afstand gehaald wordt, er in het kader van de ruimtelijke ordening iets toegestaan wordt. Er kan namelijk alsnog sprake van een grotere afstand zijn, of vanwege andere aspecten kan een andere locatie bepaald moeten worden. Dit levert een verschil op met overweging 46 van het arrest D'Oultremont, waaruit blijkt dat de normering van het daar voorliggende besluit wél is afgestemd op het gebied en de daarin bepaalde grenswaarden inzake geluid een nauwe band vertonen met dit gebied. De normering van het Activiteitenbesluit is niet afgestemd op een specifiek gebied. Dit gebeurt pas in het kader van de ruimtelijke ordening bij de vaststelling van een bestemmingsplan.</p>	
5.	Waarom zijn het Activiteitenbesluit en de –regeling niet aan te merken als een aanwijzing van een specifieke zone?	<p>Het Activiteitenbesluit en de –regeling bevatten geen koppeling met het grondgebruik of de ruimtelijke ordening. Weliswaar zijn deze besluiten van toepassing binnen een specifiek gebied, namelijk Nederland, deze besluiten bevatten zelf geen afbakening van dit gebied, aanduiding van zonering of anderszins een kader voor ruimtelijke ontwikkelingen. Dit is anders in de arresten van</p>	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
		het Hof, waarin de besluiten gevolgen hadden voor het grondgebruik; in D'Oultremont vanwege een afstemming van de geluidsnormen op de omgeving, in Inter-Environnement Bruxelles vanwege de aanduiding van een specifieke zone met daarin verschillende regels voor verschillende blokken en in Thybaut vanwege de aanduiding van een specifieke zone.	

Q&A-lijst: Formele aspecten

Vragen en antwoorden ter voorbereiding van de zitting van 15 november 2018 inzake Windpark N33/MER Activiteitenbesluit (CONCEPT)

Inhoudsopgave

1.	FORMELE ASPECTEN.....	2
1.1.	Procesbelang en exceptieve toetsing	2
1.2.	Reactie Dokk	4
1.3.	Prejudiciële vragen	5

1. FORMELE ASPECTEN

1.1. Procesbelang en exceptieve toetsing

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
1.	Hebben appellanten procesbelang bij de uitkomst van deze beroepsprocedure?	Nee. De beroepsgrond die ziet op eventuele strijdigheid van het Activiteitenbesluit en de –regeling kan niet tot vernietiging van het Rijksinpassingsplan en de Omgevingsvergunningen leiden, omdat eventuele strijdigheid van het Activiteitenbesluit en de –regeling in deze procedure niet kan worden getoetst en daarnaast geen gevolgen kan hebben voor de voorliggende besluitvorming.	
2.	Waarom kan eventuele strijdigheid van het Activiteitenbesluit en de –regeling met de SMB-richtlijn niet worden getoetst in deze procedure?	Het Activiteitenbesluit en de –regeling komen niet in aanmerking voor exceptieve toetsing aan hoger recht, zoals de SMB-richtlijn. Uit vaste jurisprudentie van uw Afdeling blijkt immers dat exceptieve toetsing beperkt moet blijven tot de wettelijke voorschriften die aan het bestreden besluit ten grondslag liggen en dus raken aan de bevoegdheid dat besluit te nemen (ABRvS 3 december 2008, ECLI:NL:RVS:2008:BG5873). Er kan in deze procedure geen sprake zijn van exceptieve toetsing van het Activiteitenbesluit of de –regeling omdat de in deze procedure voorliggende besluiten geen uitvoering geven aan het Activiteitenbesluit of de –regeling, maar hun grondslag vinden in respectievelijk de Wro (in het geval van het Rijksinpassingsplan) en de Wabo en het Rijksinpassingsplan (in het geval van de Omgevingsvergunningen).	
3.	Wat is het verband tussen de voorliggende besluiten en het Activiteitenbesluit en de –regeling?	Het verband tussen de voorliggende besluiten en het Activiteitenbesluit en de –regeling is slechts dat voor enerzijds de ruimtelijke aanvaardbaarheid van het Rijksinpassingsplan en anderzijds de milieueffecten van de Omgevingsvergunningen de normen uit het Activiteitenbesluit en de –regeling als uitgangspunt zijn genomen. Uit jurisprudentie van uw Afdeling blijkt dat de normen uit het Activiteitenbesluit als richtsnoer kunnen worden gebruikt in het kader van de goede ruimtelijke ordening omdat de onderzoeken en deskundigenrapporten ten grondslag aan die normen deugdelijk zijn (ABRvS 21 februari 2018, ECLI:NL:RVS:2018:616, r.o. 93 e.v.). Het Activiteitenbesluit en de –regeling liggen dus niet aan de voorliggende besluiten ten grondslag, maar spelen slechts een rol bij de invulling van de term “goede ruimtelijke ordening” in de Wet ruimtelijke ordening.	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
4.	<p>Voor zover er al sprake zou kunnen zijn van exceptieve toetsing van het Activiteitenbesluit en de –regeling, is dergelijke toetsing mogelijk in deze procedure?</p>	<p>Nee. Voor zover er al sprake zou kunnen zijn van exceptieve toetsing van het Activiteitenbesluit en de –regeling, moet worden geconcludeerd dat een dergelijke toetsing enkel mogelijk is in een procedure waarin de normering uit het Activiteitenbesluit en –regeling voorliggen. In de beroepsprocedure tegen de voorliggende besluitvorming liggen de normen uit het Activiteitenbesluit en de –regeling echter niet ter toetsing voor, aangezien die normering enkel getoetst kan worden bij handhavingprocedures tegen inrichtingen die al in bedrijf zijn. De naleving van deze normering betreft immers een handhavingvraagstuk (ABRvS 28 september 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2535). Een andere mogelijkheid om de mogelijkheid is het instellen van beroep tegen een maatwerkvoorschrift, aangezien dat besluit ook is gebaseerd op het Activiteitenbesluit. In deze beroepsprocedure liggen het Rijksinpassingsplan en de Omgevingsvergunningen voor en aangezien in die besluitvorming de normering uit het Activiteitenbesluit en de –regeling niet als planregel of als vergunningvoorschrift zijn opgenomen, liggen deze niet ter toetsing voor. Voor zover exceptieve toetsing al mogelijk zou zijn, zou een gebrek in het Activiteitenbesluit en de –regeling geen doorwerking hebben naar voorliggende besluiten. In de voorliggende besluiten is conform de eisen uit de SMB-richtlijn een plan-MER verricht, waarin ook is gekeken naar de milieueffecten vanwege geluid, slagschaduw en externe veiligheid.</p>	
5.	<p>Waarom kon in vorige procedures over windparken wel een oordeel worden gegeven over de geluid- en slagschaduwnormen en zou dat thans, gezien het standpunt over exceptieve toetsing, niet kunnen?</p>	<p>In vorige procedures over windparken waarin een oordeel werd gegeven over de geluid- en slagschaduwnormen uit het Activiteitenbesluit was geen sprake van exceptieve toetsing, omdat daarin geen oordeel werd gegeven over de rechtmatigheid van het Activiteitenbesluit in zijn geheel na toetsing aan hoger recht of algemene rechtsbeginselen. Er werd in die procedures daarentegen slechts een oordeel gegeven over de normen van het Activiteitenbesluit in het concrete geval en in het kader van een goede ruimtelijke ordening. Een oordeel over de geluid- en slagschaduwnormen van het Activiteitenbesluit in het kader van een goede ruimtelijke ordening betreft een andere toets dan de toets die plaatsvindt in het kader van exceptieve toetsing. Het ging in die procedures daarnaast niet om de vraag of het gehele Activiteitenbesluit onverbindend moet worden geacht.</p>	
5.	<p>Kan eventuele strijdigheid van het Activiteitenbesluit en de –regeling met de SMB-richtlijn gevolgen hebben voor de voorliggende besluitvorming?</p>	<p>Nee. Het bestaan van een mogelijke plan-MER-plicht voor het Activiteitenbesluit en de –regeling leidt op zichzelf nog niet tot een inhoudelijk gebrek van de voorliggende besluitvorming. Ten aanzien van het Rijksinpassingsplan zelf is namelijk voldaan aan de eisen van de SMB-richtlijn. In het plan-MER voor het Rijksinpassingsplan zijn de mogelijke geluid- en slagschaduweffecten onderzocht, alsmede de gevolgen voor de externe veiligheid, waarbij ook de normen uit het Activiteitenbesluit en de –regeling zijn betrokken. Uit jurisprudentie van uw Afdeling blijkt dat uit</p>	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
		het arrest D'Oultremont niet volgt dat voor de beoordeling van de ruimtelijke aanvaardbaarheid niet zonder meer aansluiting kan worden gezocht bij de normen uit het Activiteitenbesluit (ABRvS 7 maart 2018, ECLI:NL:RVS:2018:766, r.o. 7.1). Niet valt in te zien waarom in de voorliggende procedure tot een ander oordeel gekomen zou moeten worden. Appellanten hebben geen inhoudelijke argumenten aangedragen voor de stelling dat de enkele strijdigheid van het Activiteitenbesluit en de –regeling met de SMB-richtlijn tevens de aanvaardbaarheid van de in de ruimtelijke besluitvorming gehanteerde normen doet vervallen. Om die reden kan de beroepsgrond niet tot vernietiging van dit plan leiden.	
6.	Staat het ontbreken van een nadere onderbouwing van het standpunt dat er strijdigheid zou bestaan met de SMB-richtlijn aan grondverklaring van de beroepen in de weg?	Ja. Geen van de appellanten heeft nader onderbouwd waarom vanwege het D'Oultremont-arrest getwijfeld moet worden aan de mate waarin de normen uit het Activiteitenbesluit en de –regeling voldoende bescherming bieden voor het woon- en leefklimaat. Appellanten hebben in hun beroepsgronden niet gesteld noch onderbouwd dat het Activiteitenbesluit en de –regeling als plan of programma moeten worden aangemerkt en als zodanig plan-MER-plichtig zijn en daarom in strijd zouden zijn met de SMB-richtlijn. Omdat appellanten niet nader hebben uiteengezet op welke wijze het arrest D'Oultremont ertoe leidt dat het Activiteitenbesluit en de –regeling in strijd met de SMB-richtlijn zouden zijn vastgesteld, dienen de beroepen daarom ongegrond verklaard te worden.	

1.2. Reactie Dokk

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
1.	Is Stichting Platform Tegenwind N33 ten onrechte niet als partij genoemd die de beroepsgrond dat voor het Activiteitenbesluit en/of de –regeling een MER moet worden gemaakt heeft aangevoerd?	Stichting Platform Tegenwind N33 heeft in de reactie d.d. 2 november 2018 aangegeven van mening te zijn dat zij ten onrechte niet als partij is aangemerkt die deze beroepsgrond heeft aangevoerd. Zij zou in het beroepsschrift van 26 april 2017 expliciet hebben verwezen naar onder andere de SMB-richtlijn.	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
		<p>Appellanten hebben beargumenteerd dat een aantal normen uit het Activiteitenbesluit en de –regeling onverbindend verklaard moet worden. Appellanten hebben daarbij in het beroepschrift ten aanzien van slagschaduw en (laagfrequent) geluid aangegeven dat artikel 3.12, eerste lid, van de Activiteitenregeling en artikel 3.14a van het Activiteitenbesluit in strijd zijn met "hogere wettelijke regelgeving en met aanvaarde algemene rechtsbeginselen, daaronder begrepen het zorgvuldigheidsbeginsel en het voorzorgsbeginsel". Appellanten menen dat onder hogere wettelijke regelgeving de SMB-richtlijn moet worden verstaan en dat zij derhalve op strijd met de SMB-richtlijn hebben gewezen. De normen uit het Activiteitenbesluit en de –regeling moeten daarom volgens appellanten onverbindend worden verklaard. Ook ten aanzien van de normen van artikel 3.15a van het Activiteitenbesluit hebben appellanten aangevoerd dat deze niet gewaarborgd kunnen worden en dat deze onverbindend verklaard moeten worden, maar daarbij hebben zij niet gewezen op strijd met hogere wettelijke regelgeving.</p> <p>Het in algemene zin verwijzen naar strijd met "hogere wettelijke regelgeving" is onvoldoende om aan te nemen dat deze beroepsgrond is aangevoerd. Hoewel de bestuursrechter de beroepsgronden uit een oogpunt van rechtsbescherming op grond van artikel 8:69, eerste lid, van de Awb voldoende ruim naar hun strekking opvat, moet deze aanvulling wel beperkt blijven tot hetgeen door eiser is aangevoerd. In het beroep moet zijn onderbouwd waarom eiser het niet eens is met het bestreden besluit. De grondslag van het geschil moet daarbij niet al te ruim worden opgevat. Het te ruim opvatten van de beroepsgronden leidt namelijk tot het oordeel dat de bestuursrechter buiten de grenzen van het geding is getreden (bijvoorbeeld ABRvS 4 november 1996, ECLI:NL:RVS:1996:AH6471). Nu uit het beroepschrift niet volgt dat appellanten hebben bedoeld een beroep te doen op strijdigheid met de SMB-richtlijn (de richtlijn wordt niet uitdrukkelijk genoemd en ook inhoudelijk is er geen enkel aanknopingspunt het zo op te vatten), is Stichting Platform Tegenwind N33 terecht niet als partij genoemd die deze beroepsgrond heeft aangevoerd.</p> <p>Daarnaast heeft Stichting Platform Tegenwind N33 in de reactie d.d. 2 november 2018 aangegeven dat zij ten aanzien van de locatiebepaling in voetnoot 222 van het beroepschrift expliciet heeft verwezen naar strijdigheid met vaste jurisprudentie, waaronder het arrest D'Oultremont, en de SMB-richtlijn.</p>	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
		Hetgeen appellanten in voetnoot 222 van het beroepschrift hebben aangevoerd betreft echter geen beroepsgrond over de strijdigheid van de SMB-richtlijn met het Activiteitenbesluit en/of de – regeling, maar strijdigheid van de SMB-richtlijn met de voorliggende besluitvorming. Deze beroepsgrond ligt ter zitting van 15 november 2018 echter niet voor. Derhalve is Stichting Platform Tegenwind N33 terecht niet aangemerkt als partij die de beroepsgrond over strijdigheid van de SMB-richtlijn met het Activiteitenbesluit heeft aangevoerd.	
2.	Treft de beroepsgrond dat aan artikel 7o van het Besluit uitvoering Chw ten onrechte geen MER ten grondslag heeft gelegen doel?	Nee. Stichting Platform Tegenwind heeft er in de reactie d.d. 2 november 2018 op gewezen dat aan artikel 7o van het Besluit uitvoering Chw geen MER ten grondslag heeft gelegen, terwijl het wel aangemerkt kan worden als plan of programma. Dit betreft echter een nieuwe beroepsgrond die gelet op artikel 1.6a van de Chw niet meer kan worden aangevoerd. Appellanten hebben op p. 137 van het beroepschrift van 26 april 2017 benoemd dat er zonder een enkele motivering een voorlopige bestemming voor een periode van 30 jaar is opgelegd. Zij menen dat een MER het een en ander had kunnen ophelderen. Dat er ten onrechte geen MER is opgesteld, hebben zij echter in het beroepschrift van 26 april 2017 niet aangevoerd. Uit de strekking van het beroepschrift volgt evenmin dat appellanten hebben bedoeld aan te voeren dat er ten onrechte geen MER is gemaakt, waardoor deze beroepsgrond niet opgevat kan worden als beroep op het ten onrechte niet opstellen van een MER zonder buiten de grenzen van het geding te treden. Daarom kan deze beroepsgrond geen doel treffen.	

1.3. Prejudiciële vragen

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
1.	Is de Afdeling verplicht om prejudiciële vragen te stellen aan het Hof?	Nee. De nationale bevoegde rechterlijke instantie in laatste aanleg is uitsluitend verplicht om een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof, ingeval zij een beslissing van het Hof op dit punt noodzakelijk acht voor het wijzen van haar vonnis. Uit vaste jurisprudentie van het Hof volgt dat de beoordeling van de vraag of een prejudicieel antwoord noodzakelijk is voor het wijzen van een vonnis uitsluitend door de nationale rechterlijke instanties kan worden beantwoord (HvJ 18 oktober 1990, ECLI:EU:C:1990:360). Een verplichting tot het stellen van een prejudiciële vraag is in ieder geval	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
		niet noodzakelijk indien de vraag die wordt opgeworpen niet ter zake dienend is voor de oplossing van het voorliggende geschil, dan wel indien er sprake is van een acte éclairé of een acte clair.	
2.	Dient de Afdeling over te gaan tot het stellen van prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie?	Nee. Het zijn in de onderhavige procedure niet het Activiteitenbesluit en de –regeling die ter discussie voor liggen, maar het Rijksinpassingsplan en de overige besluiten in de coördinatieprocedure. Indien het Activiteitenbesluit en de –regeling niet langer van toepassing zouden worden geacht, heeft dit op zichzelf nog geen gevolgen voor de besluitvorming die in de huidige procedure voor ligt. Reeds om deze reden bestaat er geen noodzaak tot het stellen van prejudiciële vragen in de onderhavige procedure.	
3.	Is er in dit geval sprake van een acte éclairé, dan wel een acte clair?	Ja. In onder meer de arresten D'Oultremont, Inter-Environnement Bruxelles en Thybaut heeft het Hof van Justitie reeds uiteengezet hoe het Unierecht, meer in het bijzonder de artikelen 2 en 3 van de SMB-richtlijn, dienen te worden uitgelegd. De voorliggende kwestie betreft daarom niet zo zeer de uitleg van een Unierechtelijk vraagstuk, als wel een toepassing van een Unierechtelijk vraagstuk op de nationale situatie. Uw Afdeling, als hoogste nationale bestuursrechter in het milieurecht, is bij uitstek geschikt om de nationale situatie en de omstandigheden van het voorliggende geval op een juiste en overwogen wijze te beoordelen in het licht van de jurisprudentie van het Hof. Ook indien uw Afdeling van mening is dat het Activiteitenbesluit en de –regeling wel bepalend zijn voor de uitkomst van de voorliggende procedure, bestaat er daarom geen aanleiding tot het stellen van prejudiciële vragen.	
4.	Indien de Afdeling toch besluit om over te gaan tot het stellen van prejudiciële vragen, wat dient daarvan het gevolg te zijn voor het Activiteitenbesluit en de –regeling?	Indien uw Afdeling toch van mening is dat er in de onderhavige procedure noodzakelijkerwijs een prejudiciële vraag gesteld dient te worden, dan dienen het Activiteitenbesluit en de –regeling niet onverbindend of buiten toepassing verklaard te worden. Het onverbindend of buiten toepassing verklaren van het Activiteitenbesluit en de –regeling zou tot ernstige rechtsonzekerheid leiden. Bovendien bestaan er dwingende overwegingen ter bescherming van het milieu om het Activiteitenbesluit en de –regeling (op zijn minst) tijdelijk te handhaven. Dat de omstandigheid dat prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie worden gesteld nog niet betekent dat een verzoek tot het treffen van een voorlopige voorziening hangende de prejudiciële	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
		<p>procedure nodig is, volgt uit de uitspraak van de Afdeling van 17 mei 2017 (ECLI:NL:RVS:2017:1260). Dat is slechts het geval indien een afwijzing van dat verzoek zou leiden tot onomkeerbare gevolgen in het licht van de doelstellingen van de toepasselijke EU-richtlijn en de vragen die zijn gesteld over de uitleg van die richtlijn. Van een dergelijke situatie is in dit geval geen sprake.</p>	

Q&A-lijst: Gevolgen van strijd met de SMB-richtlijn

Vragen en antwoorden ter voorbereiding van de zitting van 15 november 2018 inzake Windpark N33/MER Activiteitenbesluit (CONCEPT)

Inhoudsopgave

1.	GEVOLGEN VAN STRIJD MET DE SMB-RICHTLIJN	2
----	--	---

1. GEVOLGEN VAN STRIJD MET DE SMB-RICHTLIJN

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
1.	Kunnen regelingen die in strijd met het Unierecht zijn vastgesteld (tijdelijk) hun toepasselijkheid behouden?	Ja. Uit het arrest Association France Nature Environnement (HvJ 28 juli 2016, ECLI:EU:C:2016:603) volgt dat een nationale rechterlijke instantie onder omstandigheden de gevolgen van een verklaring dat een bepaling is vastgesteld in strijd met de SMB-richtlijn in de tijd mag beperken. Dit is blijkens jurisprudentie van het Hof het geval indien een dergelijke beperking is vereist door een dwingende overweging in verband met de bescherming van het milieu en gelet op de specifieke omstandigheden van de voorliggende zaak (HvJ 28 februari 2012, ECLI:EU:C:2012:103, ov. 58 e.v.).	
2.	Aan welke voorwaarden dient te worden voldaan voordat een nationale rechter kan oordelen dat de gevolgen van een verklaring dat een bepaling is vastgesteld in strijd met het Unierecht in de tijd mag worden beperkt?	<p>Uit het arrest van het Hof van 28 februari 2012 volgt dat aan de volgende cumulatieve voorwaarden dient te worden voldaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) De bestreden nationale bepaling dient uitvoering te geven aan het Unierecht op het gebied van bescherming van het milieu; (ii) De vaststelling en inwerkingtreding van een nieuwe bepaling van nationaal recht kan de gevolgen van de onverbindendheid van de voorliggende bepaling niet opheffen; (iii) De koude vernietiging van de bestreden nationale bepaling zou met betrekking tot de uitvoering van Unierechtelijke milieunormen een rechtvacuüm creëren; en (iv) De handhaving van de bestreden nationale bepaling mag slechts duren voor zolang dit absoluut noodzakelijk is om de maatregelen te treffen om de onrechtmatigheid op te heffen. 	
3.	Geven het Activiteitenbesluit en de –regeling uitvoering aan Unierechtelijke milieunormen?	Ja. De bepalingen in het Activiteitenbesluit en de –regeling die relevant zijn in onderhavige procedure zijn bij uitstek bepalingen die uitvoering geven aan de Europese doelstellingen op het gebied van de bescherming van het milieu. Uit artikel 191 van het VWEU blijkt dat het beleid van de Europese Unie op het gebied van milieu beoogt de kwaliteit van het milieu zo goed mogelijk te beschermen en verbeteren, de gezondheid van de mens te beschermen, behoudzaam en rationaal gebruik te maken	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
		van natuurlijke hulpbronnen, in het bijzonder ook door klimaatverandering te bestrijden. Ter uitvoering van dat beleid is een groot aantal richtlijnen vastgesteld. Deze richtlijnen zijn, al dan niet expliciet, uitgewerkt in het Activiteitenbesluit, zoals blijkt uit de nota van toelichting bij het Activiteitenbesluit en de considerans van het Activiteitenbesluit.	
4.	Kan er een alternatief besluit worden genomen, waardoor door de vaststelling en inwerkingtreding van een nieuwe bepaling van nationaal recht de onverbindendheid van de voorliggende bepaling kan worden opgeheven?	Nee. Indien het Activiteitenbesluit en de –regeling buiten toepassing zouden worden verklaard vanwege strijd met de SMB-richtlijn, kan geen alternatief besluit in de plaats daarvan worden genomen. Immers, indien het Activiteitenbesluit en de –regeling als plan-MER-plichtig worden aangemerkt, zou ook een besluit dat in de plaats komt van die regelingen en op gelijke wijze de bovengenoemde Unierechtelijke milieunormen nastreeft, plan-MER-plichtig zijn. Omdat het opstellen van een dergelijke plan-MER tijd kost, is het niet mogelijk om op korte termijn al aan alternatief besluit te nemen. Naar haar aard zou deze strijdigheid daarom niet worden opgelost door een alternatief besluit.	
5.	Zou het oordeel dat het Activiteitenbesluit en de –regeling onverbindend moeten worden verklaard een rechtsvacuüm opleveren?	Ja. Het Activiteitenbesluit en de –regeling bieden duidelijkheid ten aanzien van de milieunormen waaraan bestaande en vergunde inrichtingen zich moeten houden en scheppen daarmee zekerheid omtrent toepasselijke regels. Indien het Activiteitenbesluit en de –regeling buiten toepassing zouden worden verklaard, zouden voor veel opgerichte en onherroepelijk vergunde inrichtingen geen normering bestaan omtrent welke milieuhinder aanvaardbaar is. De bevoegde gezagen zijn immers altijd uitgegaan van de rechtstreekse normerende werking van het Activiteitenbesluit en de –regeling, zodat zij in vergunningen en bestemmingsplannen geen uitputtende regeling hebben opgenomen. Voor wat betreft de bestaande en vergunde inrichtingen, zou derhalve een rechtsvacuüm ontstaan op het moment dat het Activiteitenbesluit en de –regeling buiten toepassing worden gesteld.	
6.	Welke gevolgen zou een eventueel oordeel van de Afdeling dat het Activiteitenbesluit en/of de –regeling een plan of programma is waarvoor op grond van artikel 3, tweede lid, onder a van de SMB-richtlijn een	Omdat aan alle voorwaarden uit het arrest van het Hof van Justitie van 28 februari 2012 is voldaan, heeft de Afdeling de bevoegdheid om het Activiteitenbesluit en de –regeling tijdelijk niet buiten toepassing te verklaren, ook indien wordt verklaard dat het Activiteitenbesluit en de –regeling wel strijdig met de SMB-richtlijn zou zijn vastgesteld. Gelet op het grote belang van rechtszekerheid en de essentiële rol die het Activiteitenbesluit en de –regeling daarin vervullen op het gebied van het beschermen van het milieu, is daarom op zijn minst een tijdelijke toepasselijkheid van die normen	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
	milieubeoordeling moet worden gemaakt, moeten hebben voor de betrokken regelingen en de bestreden besluiten?	<p>passend. Hier komt bij dat er geen enkel aanknopingspunt is dat normen inhoudelijk onvoldoende bescherming zouden bieden tegen negatieve milieugevolgen.</p> <p>In het geval dat het Activiteitenbesluit en de –regeling wel onverbindend, maar tijdelijk niet buiten toepassing zouden worden verklaard, zou het Rijk verplicht kunnen worden gesteld om die strijdigheid binnen een bepaalde termijn te herstellen, meer specifiek door het alsnog opstellen van een plan-MER op basis waarvan het Activiteitenbesluit en de –regeling alsnog (mogelijk gewijzigd) vastgesteld worden. In dat geval zou het mogelijk zijn om alsnog een plan-MER uit te voeren en naar aanleiding van die plan-MER, indien nodig, het Activiteitenbesluit en de –regeling aan te passen. Op het moment dat het Activiteitenbesluit en de –regeling opnieuw worden vastgesteld op basis van een plan-MER, vervalt immers de alsdan vastgestelde strijdigheid met de SMB-richtlijn.</p>	
7.	Indien de Afdeling van oordeel zou zijn dat er een plan-MER voor het Activiteitenbesluit opgesteld moet worden, op welke wijze zou dit dan dienen te geschieden?	Het opstellen van een plan-MER voor het Activiteitenbesluit zal anderhalf tot twee jaar in beslag nemen.	
8.	Welke vertraging treedt op voor het project vanwege deze beroepsprocedure en waarom moet worden gewacht op een uitspraak van uw Afdeling voordat het project verder gaat?	Zolang er geen uitspraak is van uw Afdeling over deze beroepsgronden, bestaat er een risico op vernietiging van de besluitvorming die de realisatie van het Windpark mogelijk maakt. Eventueel verrichte werkzaamheden zouden bij een vernietiging teruggedraaid moeten worden, hetgeen voor eigen rekening en risico van Initiatiefnemers komt omdat er werd gehandeld op basis van een nog niet onherroepelijk geworden besluit. Dit is een financieel risico dat in redelijkheid niet van de initiatiefnemer kan worden gevergd.	
9.	Op welke wijze is er in het Rijksinpassingsplan rekening gehouden met het Activiteitenbesluit?	<p><u>Geluid</u> (p. 48-51 van het RIP)</p> <p>Op het Windpark is het toetsingskader voor geluid van windturbines van toepassing zoals dat is opgenomen in artikel 3.14a van het Activiteitenbesluit. In het akoestisch onderzoek bij het MER zijn de 47 Lden-contour en de 41 Lnight-contour bepaald. Hieruit volgt dat bij de woningen voldaan kan</p>	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
		<p>worden aan de normen van het Activiteitenbesluit. De windturbines hoeven niet voorzien te worden van mitigerende maatregelen zoals bijvoorbeeld een geluidmodus.</p> <p>De woningen in de sfeer van de inrichting kunnen bij de toetsing aan de wettelijke geluidsnormen buiten beschouwing blijven. Om in het kader van het woon- en leefklimaat inzicht te krijgen in de geluidbelasting op de woningen in de sfeer van de inrichting is de cumulatieve geluidbelasting in het MER berekend. De waarden worden aanvaardbaar geacht, aangezien veelal sprake is van bestaande (agrarische bedrijfs)woningen waarvan de bewoners actief participeren in het windpark en daarmee onderdeel van het windpark zijn geworden.</p> <p>De cumulatie met andere bronnen is beschouwd conform de rekenregels uit het bijlage 4 van de Activiteitenregeling. Aan de hand van de methode Miedema wordt de akoestische kwaliteit van de omgeving bepaald door de cumulatieve effecten.</p> <p>Het plan voldoet aan de normstelling ten aanzien van geluid van windturbines. Uit het akoestisch onderzoek in het MER blijkt dat voor het VKA altijd voldaan kan worden aan de wettelijke geluidnormen. De naleving van deze wettelijke geluidnormen is geborgd door de rechtstreekse werking van het Activiteitenbesluit, waaraan windturbines altijd dienen te voldoen. Geconcludeerd wordt dat het aspect geluid van windturbines de uitvoering van het plan niet in de weg staat en dat geen sprake is van een onaanvaardbare aantasting van het woon- en leefklimaat van omwonenden. De woningen in de sfeer van de inrichting die als beheerderswoning deel uitmaken van het windpark, worden van een passende aanduiding in de planregeling voorzien. Hiermee is voor eenieder duidelijk dat deze woningen niet in de toetsing aan de wettelijke geluidnormen worden betrokken.</p> <p><u>Slagschaduw</u> (p. 51-53 van het RIP)</p> <p>Het toetsingskader voor het aspect slagschaduw wordt gevormd door de voorschriften die zijn opgenomen in de Activiteitenregeling. Bij de normstelling voor schaduwwerking wordt aangesloten bij de Activiteitenregeling. In deze regeling is opgenomen dat een windturbine moet zijn voorzien van een automatische stilstandvoorziening indien de afstand tussen de windturbine(s) en woningen of andere slagschaduwgevoelige objecten minder dan 12x de rotordiameter bedraagt en indien gemiddeld de schaduw meer dan 17 dagen per jaar gedurende meer dan 20 minuten valt op een raam</p>	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
		<p>van een gevoelig object (o.a. woningen). Dit is vertaald in een toetswaarde voor de maximale schaduwduur van 6 uur per jaar.</p> <p>In het MER is berekend waar de totale jaarlijks verwachte hinderduur respectievelijk 0 of 6 uur bedraagt. Overschrijding van de norm voor de jaarlijkse hinderduur kan mogelijk optreden bij de woningen binnen de contour van zes uur slagschaduw per woning. Bij woningen buiten de contour van zes uur per woningen wordt zeker aan de norm voor de maximale hinderduur voldaan. Om te voldoen aan de norm voor de jaarlijkse hinderuren van slagschaduw, worden waar dit voor de uiteindelijk te plaatsen turbinetypes noodzakelijk blijkt windturbines voorzien van een stilstandsregeling. Met de stilstandsregelingen is er bij geen van de woningen sprake van een overschrijding van de norm. De toepassing van een stilstandsvoorziening is noodzakelijk op grond van het Activiteitenbesluit en de onderliggende regeling, waardoor geen verdere borging noodzakelijk is.</p> <p>De woningen in de sfeer van de inrichting kunnen bij de toetsing aan de slagschaduwnormen uit het Activiteitenbesluit buiten beschouwing blijven.</p> <p>Het plan voldoet aan het beleid en de normstelling ten aanzien van slagschaduwhinder als gevolg van windturbines. Uit het slagschaduwonderzoek in het MER blijkt dat met de gekozen opstelling voor elk windturbinetype na het treffen van maatregelen altijd aan de wettelijke normen kan worden voldaan.</p> <p><u>Externe veiligheid</u> (p. 53-57 van het RIP)</p> <p>Het Activiteitenbesluit is van toepassing op de externe veiligheid van windturbines. Bij externe veiligheidsrisico's moet aandacht worden besteed aan ongevalsscenario's waarbij (een deel van) de rotor afbreekt, de gondel van de windturbine loskomt of de windturbine omvalt. Twee begrippen staan bij externe veiligheid centraal: het plaatsgebonden risico (PR) en het groepsrisico (GR).</p> <p>Het plaatsgebonden risico voor een windturbine wordt in de praktijk bepaald aan de hand van de risicomodellering uit het Handboek Risicozonering Windturbines. Ook het Activiteitenbesluit is van deze risicobenadering uitgegaan, maar heeft de systematiek niet dwingend voorgeschreven. De</p>	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
		<p>verplichting om het groepsrisico inzichtelijk te maken is in het Activiteitenbesluit achterwege gebleven. Dit is gedaan omdat het Activiteitenbesluit de plaatsing van een windturbine niet normeert. Het inzichtelijk maken van het groepsrisico - en, indien nodig, het verantwoorden van een eventuele toename daarvan - dient dan ook geheel in het spoor van ruimtelijke ordening plaats te vinden.</p> <p>De beoogde opstelling van de windturbines voldoet aan de geldende veiligheidseisen. Aangezien aan de veiligheidseisen voldaan wordt, behoeft het aspect externe veiligheid geen nadere vertaling in de regels van het inpassingsplan.</p>	
10.	Op welke wijze is er in het MER rekening gehouden met het Activiteitenbesluit?	Het MER vermeldt dat in het Activiteitenbesluit het kader voor de toetsing van geluid van windturbines is vastgelegd in normen. In het Activiteitenbesluit worden de effecten van geluid getoetst aan de norm van Lden 47 dB en Lnight 41 dB.	
11.	Op welke wijze is er in de Omgevingsvergunningen rekening gehouden met het Activiteitenbesluit?	<p>In de Omgevingsvergunningen is ten aanzien van het Activiteitenbesluit het volgende opgenomen:</p> <p>"De inrichting waarvoor vergunning is aangevraagd is een type C inrichting als bedoeld in het Activiteitenbesluit. In het Activiteitenbesluit en de -regeling zijn voor bepaalde activiteiten die binnen inrichtingen plaats kunnen vinden algemene regels opgenomen. Deze voorschriften zijn direct werkend. Dit betekent dat de voorschriften van het Activiteitenbesluit en de -regeling direct van toepassing zijn voor (een deel van) de aangevraagde activiteiten en niet in deze omgevingsvergunning mogen worden opgenomen.</p> <p>De milieuregels uit het Activiteitenbesluit en de -regeling die van toepassing zijn op de inrichting betreffen de volgende activiteiten:</p> <p>§ 3.1.3: Lozen van hemelwater dat niet afkomstig is van een bodembeschermende voorziening;</p> <p>§ 3.2.3: In werking hebben van een windturbine.</p> <p>Voor het overige is per hoofdstuk dan wel afdeling aangegeven of deze op een type C inrichting van toepassing is. Dit betekent dat ook hoofdstuk 1, afdeling 2.1 tot en met 2.4, 2.10 en 2.11 van</p>	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
		<p>hoofdstuk 2 en de overgangsbepalingen uit hoofdstuk 6 van het Activiteitenbesluit van toepassing kunnen zijn. Op basis van artikel 1.10 van het Activiteitenbesluit moet de oprichting van de inrichting worden gemeld. De aanvraag wordt ten aanzien van de activiteiten die onder het Activiteitenbesluit vallen aangemerkt als melding.</p> <p>Maatwerkvoorschriften</p> <p>Het bevoegd gezag kan voor bepaalde in het Activiteitenbesluit genoemde activiteiten aanvullende maatwerkvoorschriften vaststellen voor zover die mogelijkheid in het Activiteitenbesluit is aangegeven. Er worden in dit geval geen aanvullende maatwerkvoorschriften vastgesteld voor genoemde activiteiten. De voorschriften uit het Activiteitenbesluit voldoen voor deze situatie."</p> <p><u>Bodem</u></p>	

Q&A-lijst: Voorwaarden artikel 3, tweede lid, onder a van de SMB-richtlijn

Vragen en antwoorden ter voorbereiding van de zitting van 15 november 2018 inzake Windpark N33/MER Activiteitenbesluit (CONCEPT)

Inhoudsopgave

1.	VOORWAARDEN ARTIKEL 3, TWEEDE LID, ONDER A VAN DE SMB-RICHTLIJN	2
1.1.	Activiteitenbesluit en –regeling zijn niet kaderstellend.....	2
1.2.	Verschil met bestaande arresten van het Hof van Justitie	7

1. VOORWAARDEN ARTIKEL 3, TWEEDE LID, ONDER A VAN DE SMB-RICHTLIJN

1.1. Activiteitenbesluit en –regeling zijn niet kaderstellend

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
1.	Welke voorwaarden stelt artikel 3, tweede lid, onder a van de SMB-richtlijn voor het maken van een milieubeoordeling en waarom voldoen het Activiteitenbesluit en de –regeling niet aan deze voorwaarden?	<p>Op grond van artikel 3, tweede lid, onder a van de Richtlijn wordt, onverminderd het derde lid van die bepaling, een milieubeoordeling gemaakt van alle plannen en programma's die voorbereid worden met betrekking tot landbouw, bosbouw, visserij, energie, industrie, vervoer, afvalstoffenbeheer, waterbeheer, telecommunicatie, toerisme en ruimtelijke ordening of grondgebruik en die het kader vormen voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor de in bijlagen I en II bij Richtlijn 85/337/EEG genoemde projecten.</p> <p>Op grond van deze bepaling dient voor het Activiteitenbesluit en de –regeling geen milieubeoordeling gemaakt te worden, omdat zij niet vallen onder de definitie voor plannen en programma's en omdat zij niet kaderstellend zijn voor de vergunningverlening voor activiteiten die vallen onder de reikwijdte van de MER-richtlijn.</p>	
2.	Is het mogelijk dat een plan of programma voldoet aan de eisen van artikel 2 van de SMB-richtlijn, maar niettemin niet valt onder de verplichting om een plan-MER op te stellen?	Ja. A-G Kokott signaleerde in de conclusie bij het D'Oultremont arrest dat deze mogelijkheid bestaat (ECLI:EU:C:2016:561, ov. 48). Voor zover het Activiteitenbesluit en de –regeling al zouden vallen binnen de reikwijdte van de definitie van een plan of programma, bestaat er desondanks geen verplichting om een plan-MER op te stellen.	
3.	Zijn het Activiteitenbesluit en de –regeling kaderstellend voor de vergunningverlening voor activiteiten die vallen onder de reikwijdte van de MER-richtlijn?	Nee. Het Activiteitenbesluit en de –regeling zijn niet kaderstellend voor de vergunningverlening voor activiteiten die vallen onder de reikwijdte van de MER-richtlijn, omdat zij geen grondslag vormen of anderszins voorwaardelijk zijn voor de vergunningverlening voor in bijlagen I en II van de MER-richtlijn genoemde projecten. Daarnaast moeten de wel kaderstellende plannen en programma's voor vergunningverlening, zoals genoemd in kolom 3 van onderdelen C en D van bijlage 1 Besluit-m.e.r., conform de SMB-richtlijn aan een plan-MER worden onderworpen, waarbij ook de normen uit het Activiteitenbesluit en de –regeling worden betrokken.	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
		Specifiek voor het Windpark geldt dat het Activiteitenbesluit en de –regeling niet kaderstellend zijn, aangezien zonder deze regelgeving het Rijksinpassingsplan alsnog aan een plan-MER onderworpen had moeten worden waarin de gevolgen voor het milieu van het geluid, de slagschaduw en de externe veiligheid betrokken had moeten worden.	
4.	Wat zijn de inhoud en de doelstelling van het Activiteitenbesluit en de –regeling?	Uit de nota van toelichting bij het Activiteitenbesluit blijkt dat de regering met de invoering van het Activiteitenbesluit primair heeft beoogd algemene regels te stellen voor milieubelastende inrichtingen, zodat regelgeving zou vereenvoudigen en daardoor administratieve lasten zouden reduceren. De verbetering zou bij het Activiteitenbesluit met name schuilen in de uitvoering en handhaving van milieuregels en daarmee effectiever het milieu beschermen. Deze doelstelling ligt in het verlengde van de aanleiding van de modernisering van de Wet milieubeheer, namelijk het streven naar het terugdringen van de administratieve lasten, de vermindering van het aantal vergunningen en een verbetering van de uitvoerbaarheid en de handhaafbaarheid van de huidige algemene regels, met behoud van een hoog niveau van milieubescherming.	
5.	Stellen het Activiteitenbesluit en de –regeling criteria of modaliteiten voor de goedkeuring en uitvoering van project-MER-plichtige activiteiten?	Nee. Uit het arrest Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias (HvJ 11 september 2012, ECLI:EU:C:2012:560) blijkt dat het begrip plannen en programma's betrekking heeft op iedere handeling die, door vaststelling van op de betrokken sector toepasselijke regels en controleprocedures, een heel pakket criteria en modaliteiten vaststelt voor de goedkeuring en de uitvoering van één of meerdere projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben. Het Activiteitenbesluit en de –regeling zijn niet voorwaardelijk voor de goedkeuring en uitvoering van dergelijke activiteiten, aangezien vergunningverlening daarvan niet afhankelijk is gesteld. Het toetsingskader voor verlening van een omgevingsvergunning voor milieu volgt uit artikel 2.14 van de Wabo, waarin geen koppeling met het Activiteitenbesluit en de –regeling is opgenomen. Het Activiteitenbesluit en de –regeling spelen dus geen rol bij vergunningverlening op grond van artikel 2.14 van de Wabo, maar werken aanvullend op de vergunningverlening.	
6.	Hoe verhoudt het standpunt dat de verlening van een omgevingsvergunning niet afhankelijk is gesteld van het voldoen aan de normen van het Activiteitenbesluit en de –regeling zich tot artikel 2.22, vijfde lid,	De verlening van een omgevingsvergunning is niet afhankelijk van de omstandigheid dat wordt voldaan aan de normen van het Activiteitenbesluit. Indien ten aanzien van de (on)mogelijkheid om voorschriften aan een omgevingsvergunning te verbinden regels zijn gesteld in het Activiteitenbesluit, dan dient het bevoegd gezag op grond van artikel 2.22, vijfde lid, van de Wabo binnen de door die maatregel gestelde randvoorwaarden te blijven. Alleen indien het Activiteitenbesluit expliciet toestaat dat strengere voorschriften aan de vergunning worden	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
	<p>van de Wabo, welk artikellid bepaalt dat voor zover met betrekking tot de activiteit algemeen verbindende voorschriften gelden, de voorschriften die aan de vergunning worden verbonden daarvan alleen kunnen afwijken voor zover dat bij die regels is toegestaan?</p>	<p>verbonden in de vorm van maatwerkvoorschriften kan het bevoegd gezag in een concreet geval strengere voorschriften aan de omgevingsvergunning verbinden.</p> <p>Het Activiteitenbesluit kan aldus de randvoorwaarden stellen waarbinnen voorschriften aan de omgevingsvergunning mogen worden verbonden. De omgevingsvergunning is derhalve niet afhankelijk van de voorwaarden die het Activiteitenbesluit stelt. Daarnaast wil het afstemmen van de voorschriften waaraan een omgevingsvergunning dient te voldoen op het Activiteitenbesluit nog niet zeggen dat de omgevingsvergunning niet kan worden verleend zonder te voldoen aan die voorschriften. Het toetsingskader voor de verlening van de omgevingsvergunning blijft artikel 2.14 van de Wabo. Daarnaast dient te worden voldaan aan de normen van het Activiteitenbesluit. Of aan die normen wordt voldaan, betreft echter een handhavingss kwestie. Het stellen van maatwerkvoorschriften betreft een apart besluit dat in een aparte procedure aan de orde kan komen (Rechtbank Limburg 2 maart 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:1650, r.o. 11).</p>	
7.	<p>Betrekt het bevoegd gezag de normen van het Activiteitenbesluit bij de vraag of bij de verlening van een omgevingsvergunning aanvullende voorschriften moeten worden gesteld op grond van artikel 2.22 van de Wabo?</p>	<p>Voor de verlening van een omgevingsvergunning is vereist dat wordt voldaan aan de normen van artikel 2.14 van de Wabo.</p> <p>De drijver van de inrichting dient aan de in de omgevingsvergunning opgenomen normen, alsmede de (zorgplicht)bepalingen uit het Activiteitenbesluit te voldoen. De naleving van deze normen betreft echter een handhavingssvraagstuk (ABRvS 28-09-2016, ECLI:NL:RVS:2016:2535).</p> <p>Indien uit uitgevoerde onderzoeken blijkt dat aan deze normen kan worden voldaan, kan het bevoegd gezag zich in redelijkheid op het standpunt stellen dat de voorschriften toereikend zijn en is het bevoegd gezag daarom niet gehouden om op voorhand in de omgevingsvergunning specifieke voorschriften op te nemen. Eiser kan in zo'n geval een verzoek om een maatwerkvoorschrift op grond van het Activiteitenbesluit indienen (Rechtbank Limburg 2 maart 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:1650, r.o. 11).</p>	
8.	<p>Vormen het Activiteitenbesluit en de – regeling de grondslag of zijn zij anderszins voorwaardelijk voor de</p>	<p>Nee. Uit de inhoud en de doelstelling van het Activiteitenbesluit blijkt dat het Activiteitenbesluit niet beoogt bij te dragen aan de uitvoering van MER-plichtige projecten, maar beoogt effectief het milieu te beschermen en maatschappelijke administratieve lasten te verlichten. Dat betreft een wezenlijk</p>	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
	vergunningverlening voor in bijlagen I en II van de MER-richtlijn genoemde projecten?	andere doelstelling dan het bijdragen aan het realiseren van windparken, waarmee het Activiteitenbesluit en de –regeling ook niet als kaderstellend voor de vergunning en uitvoering van dergelijke MER-plichtige projecten zijn aan te merken. Daarnaast is vergunningverlening voor de in bijlagen I en II van de MER-richtlijn genoemde projecten niet afhankelijk van het voldoen aan de normen van het Activiteitenbesluit en de –regeling, maar werken het Activiteitenbesluit en de –regeling aanvullend op de vergunningverlening. De systematiek van het Activiteitenbesluit en de –regeling, zoals die ook blijkt uit de doelstelling daarvan, leidt ertoe dat in plaats van een vergunning(-voorschrift) algemene regels van toepassing zijn, hetgeen naar zijn aard betekent dat deze algemene regels niet kaderstellend kunnen zijn voor vergunningverlening of uitvoering daarvan. Het Activiteitenbesluit en de –regeling vormen dus noch de grondslag, noch de voorwaarden voor de vergunningverlening voor in bijlagen I en II van de MER-richtlijn genoemde projecten.	
9.	Op welke wijze onderscheiden het Activiteitenbesluit en de –regeling zich van besluiten die wel aangewezen zijn als plan-MER-plichtig?	<p>Wel kaderstellend voor de vergunningverlening voor project-MER-plichtige activiteiten zijn de planologische instrumenten zoals een bestemmingsplan of provinciaal en rijksinpassingsplan. Als het planologisch regime de realisatie van een project-MER-plichtige activiteit niet toestaat, is een wijziging van dat planologische regime noodzakelijk. Het planologisch regime moet dan worden gewijzigd om een kader te bieden voor verlening van een vergunning. Dit geldt niet voor het Activiteitenbesluit en de –regeling.</p> <p>Daarnaast zijn in kolom 3 van onderdelen C en D van bijlage 1 Besluit-m.e.r. andere besluiten aangewezen als plan-MER-plichtig, bijvoorbeeld structuurvisies, het nationaal waterplan en het afvalbeheerplan. Deze plannen vormen kaders voor daaropvolgende kaderstellende planologische instrumenten, aangezien hiermee richting wordt gegeven aan de invulling van de ruimtelijke ordening door planologische instrumenten zoals het bestemmingsplan. Ook dit is voor het Activiteitenbesluit en de –regeling niet het geval.</p>	
10.	Zijn de verplichtingen uit de SMB-richtlijn afdoende geborgd bij de vergunningverlening van het Windpark?	Ja. Doordat structuurvisies en planologische besluitvorming aan een plan-MER zijn onderworpen is het doel van de richtlijn, namelijk het verzekeren van een hoog milieubeschermingsniveau, voldoende verzekerd. Voor het Windpark geldt dat het Rijk de Structuurvisie Wind op Land heeft vastgesteld, waarvoor een plan-MER was opgesteld. Het Rijksinpassingsplan voor het Windpark is vervolgens mede gebaseerd op de SvWOL en heeft daarnaast een eigen plan-MER. In het plan-MER	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
		<p>voor het Windpark, en ook het plan-MER voor de SvWOL, is afdoende milieuonderzoek verricht naar de mogelijke gevolgen van het Windpark. Daarbij is niet alleen getoetst of aan de normen uit het Activiteitenbesluit en de –regeling voldaan kan worden, maar is ook onderzocht wat de milieueffecten van het Windpark onder de normen zijn. Door dit onderzoek is er conform de eisen van de SMB-richtlijn voor het kaderstellende Rijksinpassingsplan een plan-MER verricht waarin ook de milieueffecten van het Windpark als gevolg van het Activiteitenbesluit en de –regeling zijn onderzocht. Het niet aanmerken van het Activiteitenbesluit en de –regeling als plan of programma is dus niet strijdig met het in artikel 1 van de SMB-richtlijn genoemde doel om beslissingen die een aanzienlijke invloed op het milieu kunnen hebben te onderwerpen aan een milieueffectbeoordeling. De verplichtingen uit de SMB-richtlijn zijn afdoende geïmplementeerd in de Nederlandse rechtsorde.</p>	
11.	<p>Een omgevingsvergunning strijdig gebruik is per definitie niet plan-MER-plichtig. Hoe verhoudt dit zich tot het standpunt dat vergunningverlening voor project-MER-plichtige activiteiten niet mogelijk is zonder een kaderstellend planologisch besluit dat plan-MER-plichtig is?</p>	<p>De vraag of een ander besluit op zichzelf plan-MER-plichtig is, is niet van belang bij de beoordeling van de vraag of het Activiteitenbesluit plan-MER-plichtig is. Het al dan niet op grond van de SMB-richtlijn plan-MER-plichtig zijn van een besluit heeft geen reflexwerking op een ander besluit. Het feit blijft dat het Activiteitenbesluit niet voldoet aan de in artikel 3, tweede lid, onder a van de SMB-richtlijn gestelde voorwaarde dat zij het kader vormt voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor de in bijlagen I en II bij Richtlijn 85/337/EEG genoemde projecten. Het Activiteitenbesluit wordt niet kaderstellend door de omstandigheid of de omgevingsvergunning strijdig gebruik wel of niet plan-MER-plichtig is.</p>	
12.	<p>Een wijziging van het Activiteitenbesluit en de –regeling kan in één keer de milieueffecten op de omgeving veranderen, zonder dat daar een plan-MER aan vooraf gaat. Inrichtingen die al positief zijn bestemd, moeten dan aan deze nieuwe normering voldoen. Hoe sluit dit aan bij het standpunt dat eventuele milieugevolgen van een inrichting altijd via een plan-MER worden beoordeeld?</p>	<p>Het Activiteitenbesluit en de –regeling zijn niet kaderstellend voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor de in bijlagen I en II bij Richtlijn 85/337/EEG genoemde projecten. Een wijziging van het Activiteitenbesluit en de –regeling maakt niet dat het Activiteitenbesluit en de –regeling wél kaderstellend worden. Noch op het moment van vergunningverlening, noch op het moment waarop het Activiteitenbesluit en de –regeling worden gewijzigd ten aanzien van de uitvoering van een vergund project, wordt er namelijk getoetst aan het Activiteitenbesluit en de –regeling. Een aanpassing van het Activiteitenbesluit werkt dan, behoudens overgangsrecht, wel rechtstreeks door naar al gerealiseerde inrichtingen, maar dat maakt niet dat het Activiteitenbesluit daarmee de grondslag vormt of anderszins voorwaardelijk is voor de uitvoering van vergunde projecten. Er is dan ook geen sprake van kaderstelling in de uitvoering van vergunde projecten.</p>	

1.2. Verschil met bestaande arresten van het Hof van Justitie en uitspraken van de Afdeling

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
1.	Op welke wijze onderscheiden de arresten D'Oultremont, Inter-Environnement Bruxelles en Thybaut zich van de in dit geding aan de orde zijnde casus? (kort antwoord)	De in die arresten geconstateerde strijd met de SMB-richtlijn was het gevolg van de mogelijkheid om vergunningen voor project-MER-plichtige activiteiten te verlenen op basis van de in bij de arresten bestreden besluitvorming, terwijl die besluitvorming niet aan een plan-MER-plicht was onderworpen. Oftewel, er was sprake van een kaderstellend plan of programma aangezien die een grondslag voor vergunningverlening boden. In zoverre wijken deze arresten af van de thans voorliggende vraag of het Activiteitenbesluit en de –regeling onder de reikwijdte van de SMB-richtlijn vallen, aangezien op basis van deze besluitvorming geen vergunningverlening mogelijk is en de wel kaderstellende planologische besluitvorming aan een plan-MER is onderworpen.	
2.	Op welke wijze onderscheidt het arrest D'Oultremont zich van de in dit geding aan de orde zijnde casus?	<p>Het besluit dat voorlag in het arrest D'Oultremont was niet aan een plan-MER onderworpen, omdat het ging om een algemeen besluit met een reglementair karakter dat van toepassing was op het volledige grondgebied van het Waalse Gewest. Het besluit was echter gebaseerd op plannen die wél aan een plan-MER waren onderworpen, maar uiteindelijk geen doorgang vonden. Zoals advocaat-generaal Kokott in overweging 55 van haar conclusie heeft benadrukt, moet een halt worden toegeroepen aan mogelijke ontwijkingsstrategieën inzake de verplichtingen onder de SMB-richtlijn. In het voorliggende geval is er geen sprake van ontwijking van de verplichtingen onder de SMB-richtlijn. Het Rijksinpassingsplan is op zichzelf immers onderworpen aan een plan-MER.</p> <p>Daarnaast blijkt uit het arrest van het Hof dat, om te kunnen spreken van een plan of programma in de zin van artikel 2, onder a van de SMB-richtlijn, er sprake moet zijn van bepalingen die zijn gericht op de <i>ruimtelijke ordening van gebieden of zones in het algemeen</i>. Het in het arrest D'Oultremont voorliggende besluit en de daarin bepaalde grenswaarden hielden nauw verband met het grondgebied, aangezien deze grenswaarden waren vastgesteld naargelang de verschillende soorten bestemmingen van de betrokken geografische gebieden (overweging 46). Het Activiteitenbesluit en de –regeling houden geen verband met een specifiek gebied en derhalve niet met de ruimtelijke ordening. Derhalve kan er niet gesproken worden van een plan of programma en zijn het Activiteitenbesluit en de –regeling, anders dan het in het arrest D'Oultremont voorliggende besluit, niet plan-MER-plichtig.</p>	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
3.	Waarom was in de casus in D'Oultremont wel sprake van een plan-MER-plicht?	Onder andere de vraag van de Belgische rechter ging uit van bepalingen welke “het kader vormen voor de afgifte van administratieve vergunningen” (ov. 36). Door het Hof werd dit begrepen als bepalingen die “moeten worden nageleefd bij de afgifte van administratieve vergunningen voor de aanleg en exploitatie van dergelijke installaties” (ov. 37). Oftewel: bij de beantwoording van de vraagstelling door het Hof, werd uitgegaan van het kaderstellende karakter bij vergunningverlening. Verder acht het Hof hier sprake van een koppeling met de ruimtelijke ordening van gebieden of zones in het algemeen aangezien de normering is afgestemd op de verschillende soorten bestemmingen van de betrokken geografische gebieden (ov. 46). Verder wijst het Hof erop dat de voorwaarden uit het besluit bepalend zijn voor vergunning van de bouw en exploitatie van windparken en moeten worden nageleefd bij de afgifte van vergunningen (ov. 54).	
4.	Op welke wijze onderscheidt het arrest Thybaut zich van de in dit geding aan de orde zijnde casus?	Anders dan in het besluit dat voorlag in het arrest Thybaut, hebben het Activiteitenbesluit en de –regeling niet als doel een geografisch gebied af te bakenen en hebben zij geen wijzigingen in het bestaande planologische kader tot gevolg. Er is daarmee geen sprake van een wijziging van het rechtsbestel waaraan vergunningverlening wordt getoetst. Anders dan het besluit dat in het arrest Thybaut aan de orde was, zijn het Activiteitenbesluit- en de regeling daarom niet kaderstellend in de zin van artikel 3, tweede lid, onder a van de SMB-richtlijn.	
5.	Waarom was in de casus in Thybaut wel sprake van een plan-MER-plicht?	Onder andere uit de vraag van de Belgische rechter is af te leiden dat met de vaststelling van de omtrek een stedenbouwkundig project in principe wordt aanvaard en bij vergunningaanvragen binnen deze omtrek aanspraak kan worden gemaakt op uitzonderingsregeling doordat makkelijker van de bestaande voorschriften kan worden afgeweken (ov. 33). Gezien de bewoordingen en het doel valt een OSV onder de sector “ruimtelijke ordening en grondgebruik” in de zin artikel 3, tweede lid, onder a van de SMB-richtlijn (ov. 48-49). Gelet op het doel van een OSV, namelijk het vaststellen van een omtrek van een geografisch gebied voor herwaardering en ontwikkeling van stedelijke functies, draagt dit besluit bij aan de uitvoering van project-MER-plichtige projecten (ov. 52-53). Aangezien het OSV wijzigingen aanbrengt in plannen en programma’s die vallen onder de SMB-richtlijn, moet het OSV eenzelfde kwalificatie krijgen als deze plannen en programma’s (ov. 57-58).	
6.	Op welke wijze onderscheidt het een gewestelijke stedenbouwkundige verordening, zoals in het arrest Inter-Environnement Bruxelles aan de orde	Uit artikel 88 van het BWRO volgt dat een gewestelijke stedenbouwkundige verordening met name de bouwwerken en hun omgeving betreft, onder meer op het gebied van de wegen, de instandhouding, de veiligheid, de gezondheid, de energieprestatie, de akoestiek, het afvalbeheer en de esthetiek (overweging 44). Een gewestelijke stedenbouwkundige verordening valt daarom onder de sector “ruimtelijke ordening of grondgebruik”. Het Activiteitenbesluit en de –regeling houden geen verband	

Nr.	Vraag	Antwoord	Bron
	was, zich van het Activiteitenbesluit en de –regeling?	<p>met de ruimtelijke ordening. Reeds daarom vallen het Activiteitenbesluit en de –regeling niet te vergelijken met de gewestelijke stedenbouwkundige verordening.</p> <p>Daarnaast bevatte het voorliggende besluit niet alleen basisregels die moeten worden toegepast in geval van afgifte van vergunningen, maar ook procedureregels met betrekking tot de samenstelling van aanvragen voor stedenbouwkundige vergunningen en attesten. Het Activiteitenbesluit en de –regels bevatten expliciet geen procedure regels die voor de verlening van een omgevingsvergunning van belang zijn, maar zien op algemene regels die niet aan het verlenen van een omgevingsvergunning in de weg staan.</p>	
7.	Waarom was in de casus in Inter-Environnement Bruxelles wel sprake van een plan-MER-plicht?	Onder andere uit de vraag van de Belgische rechter is af te leiden dat er een kaart is vastgesteld, waarbinnen één wijk met verschillende huizenblokken wordt afgebakend en regels bevat voor aanvraag om vergunning (ov. 27). Over de kaart zegt het Hof verder dit niet alleen een perimeter stelt, maar ook verschillende huizenblokken afbakent waarop verschillende regels van toepassing zijn (ov. 49). Verder is de doelstelling een transformatie van de wijk en bevat het regels voor aanvragen en vergunningverlening (ov. 51). Voorgaande is reden om vanwege inhoud en doelstelling het besluit aan te merken als bijdrage tot het uitvoeren van projecten.	
8.	In welke uitspraken van de Afdeling zijn het arrest D'Oultremont of anderszins strijd met de SMB-richtlijn al eerder naar voren gekomen en waarom is in die gevallen niet tot een vernietiging overgegaan?	<p>Op het ECLI-nr. van Oultermont-arrest vind ik 9 uitspraken van de Afdeling op RvS website.</p> <p>2x een intrekking van de grond</p> <p>1x afwijkingsbesluit, terecht aansluiting gezocht bij normen, in midden gelaten of plan-MER had moeten worden gemaakt</p> <p>6x Bij een Provinciale verordening wordt punt in midden gelaten omdat feitelijk een MER is gemaakt.</p>	

VRAGEN EN ANTWOORDEN VOOR DE ZITTING OP 15 NOVEMBER

HBJZ/WIO en RWS/CD; 13 november 2018

Ten behoeve van (de voorbereiding voor) de zitting zijn in dit document 'vragen en antwoorden' opgenomen (deel I) en een korte samenvatting van de belangrijkste arresten (deel II).

DEEL I VRAGEN EN ANTWOORDEN

1. d'Oultremont-arrest en vergelijking met Waals besluit

1.1. Vraag: 10.2.g

10.2.g

1.1. Antwoord

• 10.2.g

1.2. Vraag: 10.2.g

10.2.g

1.2. Antwoord

• 10.2.g

• 10.2.g

1.3. Vraag: 10.2.g

10.2.g

10.2.g

1.3. Antwoord

- 10.2.g

1.4. Vraag: 10.2.g

10.2.g

1.4. Antwoord

- 10.2.g

1.5. Vraag: 10.2.g

10.2.g

1.5. Antwoord

- 10.2.g

1.6. Vraag: 10.2.g

10.2.g

1.6. Antwoord

- 10.2.g

1.7. Vraag: 10.2.g

10.2.g

1.7. Antwoord

- 10.2.g

1.8. Vraag: 10.2.g

10.2.g

1.8. Antwoord

- 10.2.g

o 10.2.g

2. Arresten van 7 juni 2018

2.1. Vraag: 10.2.g

10.2.g

2.1. Antwoord

- 10.2.g

2.2. Vraag: 10.2.g

10.2.g

2.2. Antwoord

- 10.2.g

3. Ruimtelijke ordening

3.1. Vraag: 10.2.g

10.2.g

3.1. Antwoord

- 10.2.g

3.2. Vraag: 10.2.g

10.2.g

3.2. Antwoord

- 10.2.g

3.3. Vraag: 10.2.g

10.2.g

3.3. Antwoord

- 10.2.g

3.4. Vraag: 10.2.g

10.2.g

3.4. Antwoord

- 10.2.g

3.5. Vraag: 10.2.g

10.2.g

3.5. Antwoord

- 10.2.g

- 3.6. Vraag: 10.2.g
- 10.2.g
-

- 10.2.g

4.1. Vraag: 10.2.g

10.2.g

• 10.2.g

10.2.g [redacted]

4.2. Vraag: 10.2.g [redacted]

10.2.g [redacted]

[redacted]

4.2. Antwoord

- 10.2.g [redacted]

5. Nitraatactieprogramma's en arresten Terre Wallone en Inter-Environnement Wallonie

5.1. Vraag: 10.2.g [redacted]

10.2.g [redacted]

5.1. Antwoord

- 10.2.g [redacted]

6. Gevolgen onverbindendverklaring

6.1. Vraag: 10.2.g [redacted]

10.2.g [redacted]

[redacted]

6.1. Antwoord

- 10.2.g [redacted]

6.2. Vraag: 10.2.g

10.2.g

6.2. Antwoord

- 10.2.g

6.2.a. Vraag: 10.2.g

10.2.g

6.2.a. Antwoord:

- 10.2.g

6.3. Vraag: 10.2.g

10.2.g

6.3. Antwoord

- 10.2.g

6.4. Vraag: 10.2.g

10.2.g

6.4. Antwoord

- 10.2.g

7. Het treffen van een tijdelijke maatregel en plan-mer voor Activiteitenbesluit

7.1. Vraag: 10.2.g

10.2.g

7.1. Antwoord

10.2.g

7.2. Vraag: 10.2.g

10.2.g

7.2. Antwoord:

- 10.2.g

7.2. Vraag: 10.2.g

10.2.g

7.2. Antwoord

- 10.2.g

10.2.g

8. Overige vragen

8.1. Vraag 1: 10.2.g

10.2.g

8.1. Antwoord:

- 10.2.g

8.2. Vraag: 10.2.g

10.2.g

8.2. Antwoord

10.2.g

8.3. Vraag: 10.2.g

10.2.g

8.3. Antwoord

- 10.2.g

8.4. Vraag: 10.2.g

10.2.g

8.4. Antwoord

10.2.g

8.5. Vraag: 10.2.g

10.2.g

8.5. Antwoord

- 10.2.g

DEEL II Korte samenvattingen van belangrijkste arresten

Thybaut (C-160/17); 7 juni 2018:

- De 'Omtrek voor Stedelijke Verkaveling' (OSV) maakt het mogelijk dat verleende vergunningen kunnen afwijken van het gewestplan, een gemeentelijk plan van aanleg, een gemeentelijk stedenbouwkundig reglement of een rooiplan (punt 26). Aan het OSV moet dan ook eenzelfde kwalificatie worden toegekend als aan die plannen (punt 57).
- OSV is een noodzakelijke voorwaarde voor de uitvoering van het project (punt 27). Het maakt afwijkingen van de hiervoor genoemde plannen mogelijk. Deze afwijkingsmogelijkheden zijn voor alle projecten die later worden gerealiseerd mogelijk. Een dergelijke mogelijkheid kan aanzienlijke milieugevolgen hebben (punt 65).

Inter-Environnement Bruxelles (C-671/16); 7 juni 2018

- De 'Gezoneerde Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening' (GGSV) beoogt de transformatie van de Europese wijk in Brussel. De GGSV bevat een kaart waarbinnen de verordening wordt toegepast en voorziet in aanlegvoorschriften. Daarnaast schrijft de GGSV voor hoe een dossier met een aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning moet zijn samengesteld (punt 27).
- De criteria en modaliteiten voor de goedkeuring en uitvoering van projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben, dienen als een plan of programma te worden beschouwd, als de milieueffecten juist uit de betreffende criteria en modaliteiten voortvloeien (punt 57; en zie ook conclusie AG; punt 27).
- De criteria en modaliteiten die zijn opgenomen in de GGSV bepalen de transformatie van de wijk en hebben effect voor o.a. de luchtkwaliteit, waterbeheer, duurzaamheid van betrokken bouwwerken en uitstoot binnen de betrokken zone. Deze criteria en modaliteiten kunnen derhalve aanzienlijke gevolgen voor het milieu hebben (punt 58).

Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias (C-43/10) ; 11 september 2012

- Een plan dat strekt tot omleiding van een rivier (Griekenland).
- Het Hof oordeelt dat dit plan geen besluit is dat de criteria en de regels in verband met de ruimtelijke ordening vaststelt en voorziet in toezichtsregels- en procedures die bij de uitvoering van een of meer projecten in acht moeten worden genomen. Daarbij verwijst het Hof naar arrest Inter-Environnement Bruxelles; C-567/10 (punt 95).
- Het plan is geen onder de Smb-richtlijn vallend plan of programma (punt 96).

Inter-Environnement Bruxelles (C-567/10); 10 maart 2012

- In dit arrest geeft het Hof duiding aan het doel van de Smb-richtlijn: *“Het tot stand brengen van een toezichtsprocedure voor besluiten die aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben, welke besluiten de criteria en regels in verband met de ruimtelijke ordening vaststellen en gewoonlijk betrekking hebben op verschillende projecten die moeten worden uitgevoerd met inachtneming van de regels en procedures waarin deze besluiten voorzien.”* (punt 30).
- Onderwerp van het arrest is de intrekking van een ‘bijzonder’ bestemmingsplan. Het Hof oordeelt dat deze intrekking aanzienlijke milieueffecten kan hebben, doordat zij de voor de betrokken gebieden geplande ruimtelijke ordening kan wijzigen (punt 38).
- Het Hof oordeelt in dit arrest ook dat een plan dat facultatief is, maar waarvan de vaststelling is geregeld in nationale wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen, een ‘voorgeschreven’ plan kan zijn in de zin van artikel 2 Smb-richtlijn.

Terre wallonne en Inter-Environnement Wallonie (C-105/09 en C-110/09); 17 juni 2010

- Nitraatactieprogramma's op grond van artikel 5 van richtlijn 91/676/EEG hebben betrekking op aangewezen kwetsbare zones en bevatten maatregelen en acties ter bestrijding van verontreiniging door nitraten.
- Het Hof oordeelt dat een nitraatactieprogramma een ‘plan of programma’ is dat een kader vormt voor de toekenning van toekomstige vergunningen. De nakoming van de maatregelen uit de actieprogramma's kan een voorwaarde zijn voor de toekenning van de vergunning voor m.e.r.(beoordelings)plichtige projecten (punt 53).

Memorandum

Aan 10.2.e
 Van 10.2.e
 Datum 14 november 2018
 Referentie Qe&A's t.b.v. de zitting D'Oultremont arrest 15 november 2018

Vraag 1

Waarom is het Activiteitenbesluit en/of de Activiteitenregeling wel of geen plan of programma als bedoeld in artikel 2, onder a, van de SMB-richtlijn?

Beknopt antwoord op vraag 1

De ministers van BZK en EZK, de staatssecretaris van IenW, de raad en burgemeester en wethouders van de gemeente Binnenmaas, de raad en de burgemeester en wethouders van de gemeente Goeree-Overflakkee zijn van mening dat het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling niet kwalificeren als plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn, omdat deze regelingen (1) geen planmatig of programmatisch karakter hebben en (2) niet in verband met de ruimtelijke ordening zijn vastgesteld.

Toelichting antwoord op vraag 1

Om algemene regels als plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn aan te kunnen merken, moeten deze algemene regels een planmatig of programmatisch (strategisch) karakter hebben. Daarmee wordt bedoeld dat de algemene regels de koers uitzetten voor vervolgbesluiten met het oog op het realiseren van een bepaald (beleids)doel. Het moet gaan om voorbereidende maatregelen die ertoe kunnen leiden dat later uitgevoerde projecten aanzienlijke milieueffecten hebben. Daarnaast dient het te gaan om plannen en programma's in verband met ruimtelijke ordening. Dit volgt (naar wij menen) uit jurisprudentie van het Hof, uit de totstandkomingsgeschiedenis van de richtlijn (Voorstel voor een richtlijn van de raad betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's, 4 december 1996, COM(96)511 def, pagina 2, 18 en 19) en uit de bijlagen bij de SMB-richtlijn.

Q&A vraag 1

Q: uit de tekst van de Smb-richtlijn blijkt dat het begrip "plannen en programma's" betrekking kan hebben op normatieve handelingen die bij wet of besluit zijn vastgesteld. Een algemene regeling *kán* onder het begrip "plannen en programma's" vallen. De richtlijn bevat daarnaast geen bijzondere bepalingen voor beleid of algemene regelingen "die een afbakening ten opzichte van plannen of programma's zouden vereisen."
 Uit het D'Oultremont arrest volgt dat de kaderstelling van een plan of programma niet zover hoeft te gaan dat het desbetreffende besluit gebieden aanwijst. Het Hof wees immers een besluit van algemene strekking aan als plan-m.e.r.-plichtig. Het Hof heeft niet de referentiekaart waarmee concrete zones van windturbineparken werden aangewezen, als plan-m.e.r.-plichtig aangewezen.

Zou dit kunnen betekenen dat het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling ook plan-m.e.r.-plichtig zijn?

A:

- nee, het begrip "plannen en programma's" dient weliswaar ruim te worden uitgelegd, maar dit betekent niet dat iedere overheidsmaatregel kwalificeert als een plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn. Een algemene regeling kan een plan of programma zijn;
- het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling hebben niet het planmatige of het programmatische karakter dat is vereist. Het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling zetten met andere woorden niet "de toon" voor latere (uitvoerings)besluiten;
- daarnaast houdt het geen verband met de ruimtelijke ordening anders dan D'Oultremont.

Q: in punt 54 van de conclusie van 14 juli 2016 van advocaat generaal Kokott bij het D'Oultremont arrest, merkt Kokott op dat de definitie van plannen of programma's losstaat van de doelstelling van de betrokken maatregel. Doorslaggevend is volgens Kokott het doel van de richtlijn. Hoe verhoudt zich dit tot uw betoog dat een plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn een planmatig of programmatisch karakter dient te hebben?

A:

- wij menen dat van plannen en programma's in de zin van de SMB-richtlijn alleen kan worden gesproken indien deze plannen of programma's een planmatig of programmatisch karakter hebben;
- dit volgt uit de jurisprudentie van het Hof, waaronder het arrest Inter-Environnement Bruxelles van 7 juni 2018. Hieruit volgt dat het programmatische of planificatieve karakter wel een rol speelt;
- ook in het arrest Thybaut van 7 juni 2018 speelde het programmatische of het planificatieve karakter een rol;
- in beide arresten ging het om besluiten die, gelet op hun inhoud en doelstelling, te kenmerken zijn als voorbereidende maatregelen die bijdragen aan de uitvoering van één of meerdere projecten en derhalve een planmatig of programmatisch karakter hebben. In alle gevallen was de maatregel gericht op het mogelijk maken van een project dat mogelijk aanzienlijke gevolgen voor het milieu kan hebben.

Q: u betoogt dat een plan of programma betrekking dient te hebben op de ruimtelijke ordening, maar dit volgt niet (direct) uit de SMB-richtlijn. Een afvalbeheerplan heeft bijvoorbeeld geen betrekking op de ruimtelijke ordening, maar valt wel onder het bereik van de SMB-richtlijn.

Kunt u nader toelichten waarop u baseert dat een plan of programma verband dient te houden met de ruimtelijke ordening?

A:

- het is juist dat dit niet direct volgt uit de SMB-richtlijn. Uit jurisprudentie van het Hof en uit de totstandkomingsgeschiedenis van de SMB-richtlijn volgt echter dat een plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn een verband met de ruimtelijke ordening moet hebben. Het kan daarnaast worden afgeleid uit de bijlagen bij de SMB-richtlijn.

jurisprudentie van het Hof:

- in het arrest Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias geeft het Hof de volgende definitie van een plan of programma: *"een besluit [...] dat de criteria en regels in*

verband met de ruimtelijke ordening vaststelt en voorziet in toezichtregels en – procedures die bij de uitvoering van een of meer projecten in acht moeten worden genomen’.;

- ook uit het arrest D’Oultremont kan worden afgeleid dat een plan of programma verband moet houden met de ruimtelijke ordening: *"Hoewel het begrip „plannen en programma’s” inderdaad betrekking moet hebben op een bepaald grondgebied, neemt dit niet weg dat noch uit de bewoordingen van artikel 2, onder a), van richtlijn 2001/42, noch uit die van artikel 3, lid 2, onder a), van dezelfde richtlijn blijkt dat deze plannen en programma’s betrekking moeten hebben op de ruimtelijke ordening van een specifiek gebied. Uit de bewoordingen van deze bepalingen blijkt immers dat zij in breder opzicht zijn gericht op de ruimtelijke ordening van gebieden of zones in het algemeen.”*;

totstandkomingsgeschiedenis SMB-richtlijn:

- in het voorstel voor een richtlijn van de raad betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma’s, van 4 december 1996 is vermeld: *"Het voorstel is uitsluitend van toepassing op de plannen en programma’s voor ruimtelijke ordening en op de plannen en programma’s die als onderdeel van het besluitvormingsproces inzake ruimtelijke ordening worden vastgesteld en het kader vormen voor toekomstige besluiten inzake vergunningen waardoor voor de ontwikkelaars van projecten het licht op groen wordt gezet."* Dit volgde eveneens uit de definitiebepaling voor "plannen en programma’s" zoals opgenomen in het voorstel. Ook uit het voorstel kan worden opgemaakt dat het om plannen en programma’s in verband met de ruimtelijke ordening moet gaan. In de vastgestelde SMB-richtlijn komt dit, anders dan het voorstel, niet meer expliciet in artikel 2 naar voren;

bijlagen bij de SMB-richtlijn:

- in de bijlagen bij de SMB-richtlijn zijn de vereisten waar een milieueffectrapport aan moet voldoen en de criteria voor de vaststelling van de mogelijke aanzienlijke effecten neergelegd;
- in bijlage I, onder c, van de SMB-richtlijn is bepaald dat in een plan-MER de milieukeukenmerken van de gebieden waarvoor de gevolgen aanzienlijk kunnen zijn, in kaart worden gebracht;
- in bijlage II, punt 2, vijfde en zesde streepje is bepaald dat bij de beoordeling van te verwachten aanzienlijke milieueffecten kenmerkende aspecten van het gebied in aanmerking worden genomen;
- een plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn moet derhalve ruimtelijk relevante aspecten bevatten, gericht op een gebied, die in een strategische milieubeoordeling kunnen worden beoordeeld. De milieukeukenmerken van gebieden waarvoor de gevolgen aanzienlijk kunnen zijn, moeten in kaart te brengen zijn en bij de beoordeling van te verwachten aanzienlijke milieueffecten moeten kenmerkende aspecten van het gebied in aanmerking kunnen worden genomen;
- er moet derhalve een nauwe band zijn met het grondgebied; met de bestemming daarvan.

Q: paragraaf 3.2.3. van het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling zijn in 2010/2011 gewijzigd. Er is toen gekozen voor een andere, soepeler geluidsnorm. In de Nota van Toelichting worden de energiedoelstellingen wél mede als aanleiding van de wijziging van de windturbinereregels genoemd. Hoe verhoudt zich dat tot het Waalse besluit, gelet op de

omstandigheid dat het Waalse besluit ook tot stand is gekomen om een beleidsdoelstelling te verwezenlijken?

A:

- aan de wijziging van de geluidsnormen ligt een onderzoek ten grondslag en een beleidskeuze;
- het betreft een ander type norm waarbij het beschermingsniveau gelijk is gebleven. De norm is daarmee niet soepeler geworden;
- door de vergunningplicht te vervangen door algemene regels, kan de procedure versneld worden doorlopen en dat kan dan bijdragen aan de verwezenlijking van de doelstelling;
- het gaat daarom niet om een versoepeling van de regels maar om het versnellen van de procedure;
- in de Nota van Toelichting is daarover het volgende vermeld: "Met het oog op bekorting van de tijdsduur die gemoeid is met het daadwerkelijk realiseren van windturbineprojecten is het wenselijk om zover mogelijk alle windturbines onder het beoordelingsregime van het Activiteitenbesluit te brengen."

Vraag 2

Waarom wordt wel of niet voldaan aan de voorwaarden gesteld in artikel 3, tweede lid, onder a, van de SMB-richtlijn?

Beknopt antwoord op vraag 2

Uit artikel 3, tweede lid, aanhef en onder a, van de SMB-richtlijn is af te leiden dat een plan of programma aan twee voorwaarden moet voldoen.

Ten eerste dient het plan of programma betrekking te hebben op – in ieder geval – één van de sectoren die in de bepaling worden genoemd. Ten tweede dient het plan of programma het kader te vormen voor toekenning van toekomstige vergunningen voor de in de bijlagen bij de m.e.r.-richtlijn genoemde projecten.

Toelichting antwoord op vraag 2

Vastgesteld kan worden dat de paragrafen 3.2.3. van het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling aan de eerste volwaarde voldoen. Deze paragrafen hebben betrekking op windturbines en daarmee op een onderdeel van de energiesector.

Aan de tweede voorwaarde wordt echter niet voldaan. Het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling dragen niet bij aan de uitvoering van projecten die in de bijlagen bij de m.e.r.-richtlijn worden genoemd. Tevens bevatten het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling geen groot pakket criteria en modaliteiten voor de goedkeuring van één of meerdere projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben.

Het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling dragen, gelet op hun doelstelling, niet bij aan de uitvoering van windturbineprojecten. De regelingen bevatten algemeen verbindende voorschriften ter bescherming van het milieu. In deze regelingen zijn geen strategische keuzes gemaakt of kaders gesteld ten behoeve van vervolgbesluitvorming om projecten uit te kunnen voeren. Het Activiteitenbesluit draagt niet bij aan de uitvoering van m.e.r.(beoordelings)plichtige projecten, maar beoogt het milieu juist te beschermen tegen de nadelige effecten die inrichtingen daarvoor kunnen veroorzaken en daarnaast administratieve lasten verlichten.

Voorts geldt ten aanzien van het tweede voorwaarde, of een rechtshandeling het kader omschrijft waarbinnen de toekomstige uitvoering van projecten kan worden gerealiseerd, dat het Hof al voor recht heeft verklaard dat het begrip "plannen en programma's" betrekking heeft op elke handeling die, door vaststelling van op de betrokken sector toepasselijke regels en controleprocedures, een groot pakket criteria en modaliteiten vaststelt voor de goedkeuring en de uitvoering van één of meerdere projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben.

Het begrip "groot pakket criteria en modaliteiten" moet volgens het Hof op een kwalitatieve en niet op een kwantitatieve manier worden begrepen. Er moet immers een halt worden toegeroepen aan mogelijke strategieën waarmee de in de SMB-richtlijn neergelegde verplichtingen worden ontweken, die de vorm kunnen aannemen van een fragmentering van de maatregelen, waardoor aan de nuttige werking van de richtlijn afbreuk wordt gedaan, aldus het Hof.

Het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling bevatten geen groot pakket criteria en modaliteiten voor de goedkeuring van één of meerdere projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben. Dit is een essentieel verschil met het Waalse besluit. Het Waalse besluit bevat sectorale voorwaarden die "het kader vormen voor de afgifte van administratieve vergunningen die de opdrachtgever het recht verlenen om installaties aan te leggen en te exploiteren". Deze sectorale voorwaarden zijn onderdeel van het toetsingskader van de milieuvergunning voor de betreffende windparken, zoals vastgelegd in het decreet van de Waalse regering van 11 maart 1999 betreffende milieuvergunningen. Als niet wordt voldaan aan de sectorale normen, dan zal de betrokken technisch ambtenaar negatief adviseren. Als niet wordt voldaan aan de sectorale normen, dan zal de betrokken technisch ambtenaar negatief adviseren, hetgeen leidt tot weigering van de vergunning.

De voorschriften van het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling daarentegen maken géén onderdeel uit van het toetsingskader van de omgevingsvergunning (artikel 2.14 Wabo en artikel 2.17 Wabo jo. artikel 5.13b Bor).

Q&A vraag 2

Q: u betoogt dat het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling niet kaderstellend zijn. Echter toetst men toch of een activiteit aan de normen in het Activiteitenbesluit kan voldoen. Hoe ziet u dat in het licht van uw betoog?

A:

- het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling zijn niet (direct juridisch) kaderstellend omdat het geen onderdeel vormt van het juridische toetsingskader;
- het is geen toetsingskader voor het inpassingsplan, niet van het bestemmingsplan, niet van de omgevingsvergunning bouwen, niet van de omgevingsvergunning milieu en niet van de omgevingsvergunning beperkte milieutoets;
- het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling zijn niet het formele juridische toetsingskader van de ruimtelijke procedures, zoals bijvoorbeeld het bestemmingsplan Windlocatie Battenoord;
- het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling dragen niet bij aan de uitvoering van m.e.r.(beoordelings)plichtige projecten, maar beogen het milieu juist te

beschermen tegen de nadelige effecten die inrichtingen daarvoor kunnen veroorzaken en daarnaast administratieve lasten te verlichten.

Q: Uit jurisprudentie van het Hof volgt dat een algemene regel ook kaderstellend is/kan zijn als de daarin opgenomen criteria en modaliteiten betrekking hebben op de uitvoering en niet alleen op de goedkeuring van projecten. Hoe ziet u dat in het kader van het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling, gelet op de omstandigheid dat die ook betrekking kunnen hebben op de uitvoering?

A:

- de tekst van artikel 3, lid 2, onder a van de SMB-richtlijn beperkt zich tot de goedkeuring van de vervolgbesluiten. Naar wij menen rekt het Hof deze bepaling op door deze uitleg. Naar onze opvatting is relevant op welke wijze het kaderstellend is;
- in het geval van het Waalse besluit was het duidelijk kaderstellend met het oog op de realisatie van een bepaalde hoeveelheid windenergie in bepaalde gebieden. In het geval van het Activiteitenbesluit geldt het kader alleen voor het geval men in de toekomst windenergie zou willen realiseren. Het Activiteitenbesluit is er dus niet op gericht om windenergie mogelijk te maken, maar alleen om normen te stellen voor het geval men een windturbine plaatst;
- daarnaast is het Activiteitenbesluit kaderstellend ten aanzien van de uitvoering met het oog op de naleving en de handhaving, en daarmee beoogt het een doeltreffender bescherming van het milieu.

Q: Uit het Terre Wallonne-arrest volgt dat de projecten waar een plan of programma kaderstellend voor is, op het moment van vaststelling van het plan of programma nog niet concreet hoeven te zijn. Het plan stelt voorwaarden aan de vergunningverlening over toekomstige projecten. Hoe ziet u in dat licht het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling?

A:

- naar onze opvatting dient hier uit te worden afgeleid dat de ideeën dan wel plannen voor bepaalde projecten er al wel dienen te zijn op het moment dat plannen of programma's worden vastgesteld. Het dient te gaan om plannen of programma's die "de toon zetten" voor latere (uitvoerings)besluiten. Bij het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling is hiervan geen sprake;
- indien het D'Oultremont arrest zo zou worden geïnterpreteerd dat elke milieunorm van het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling kan worden aangemerkt als een pakket aan criteria en modaliteiten voor een of meerdere projecten, dan zou dat erop neer komen dat de algemene regels waarin normen zijn neergelegd niet toepasbaar zijn en geen algemene regels meer zijn.
- Voordat men deze regels zou kunnen toepassen zou eerst een milieubeoordeling dienen plaats te vinden. Wij menen dat dit een te vergaande uitleg zou zijn en dat dit niet de bedoeling kan zijn;
- daarnaast geven het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling geen voorwaarden voor de vergunningverlening voor toekomstige projecten. Het doel van het Activiteitenbesluit is niet het realiseren van windparken maar het realiseren van een zo goed mogelijk beschermingsniveau.
- bij een plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn gaat het om de aanwezigheid van een beleidsdoelstelling die gericht is op het mogelijk maken van projecten. Deze beleidsdoelstelling ontbreekt bij het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling.

Vraag 3

Welke gevolgen zou een eventueel oordeel van de Afdeling dat het Activiteitenbesluit en/of de Activiteitenregeling een plan of programma is waarvoor op grond van artikel 3, tweede lid, onder a, van de SMB-richtlijn een milieubeoordeling moet worden gemaakt, moeten hebben voor de betrokken regelingen en de bestreden besluiten?

Beknopt antwoord op vraag 3

Het onverbindend verklaren dan wel buiten toepassing laten van de desbetreffende artikelen zou strikt genomen niet tot gevolg hebben dat de voorschriften uit de rechtsorde verdwijnen. Dit zou tot gevolg hebben dat de betrokken algemene regels hun geldigheid verliezen, in het bijzonder voor alle al bestaande inrichtingen waarop de regels betrekking hebben. Hierdoor zou een rechtsvacuüm ontstaan.

Q&A vraag 3

Q: wat zou volgens u een (tijdelijke) oplossing kunnen zijn, indien en voorzover voor het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling een MER had moeten worden gemaakt?

A:

- mogelijkheid van artikel 8:72 lid 5 Awb door een voorlopige voorziening te treffen, die vergelijkbaar is met de voorziening die de Belgische Raad van State heeft getroffen naar aanleiding van het D'Oultremont arrest. De tijdelijke maatregel zou er in kunnen voorzien dat gedurende de periode dat voor de artikelen van het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling waar de beroepsgronden op zien een strategische milieubeoordeling op grond van de richtlijn wordt gemaakt, de huidige regelingen van toepassing blijven.

Q: heeft u al nagedacht op welke wijze een plan-MER uitgevoerd zou kunnen worden voor het Activiteitenbesluit? Hoeveel tijd zou hiervoor nodig zijn?

A:

- het plan-MER dat uitgevoerd zou moeten worden is te vergelijken met een sectoraal planMER. Dit zal circa 1,5 tot 2 jaar in beslag nemen. Een ruimere inschatting zal dan een periode van 2 tot 3 jaar beslaan. Dit zal bovendien ook voor andere AMvB's hebben te gelden.

Q: in hoeverre zou een negatieve uitspraak consequenties kunnen hebben voor andere algemene regels?

A:

- indien het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling plan-m.e.r.-plichtig zijn, zou dit mogelijk verstrekkende gevolgen kunnen hebben voor andere algemene regels;
- gedacht kan worden aan alle andere regels van het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling die betrekking hebben op m.e.r.(beoordelings)plichtige inrichtingen, het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening, het Besluit externe veiligheid inrichtingen, waterverordeningen, provinciale verordeningen, gemeentelijke verordeningen, en zo voort. Een dergelijk oordeel zou kunnen leiden tot een lange periode van rechtsonzekerheid over de verbindendheid van tal van algemene milieunormen.

Q: wat zou u gaan doen als de Afdeling het bestreden besluit zou vernietigen?

A:

- wij zouden een plan-MER laten opstellen die de milieueffecten in kaart brengt van de regels uit het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling die gelden voor windturbines.

Signalering zitting windpark N33 op 15 november 2018.

Op 15 november 2018 is er een zitting bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State in het kader van de beroepen tegen windpark N33. De Afdeling behandelt op diezelfde zitting ook de beroepen tegen twee gemeentelijke windparken. Bijzonder aan deze zitting is dat zij geheel zal gaan over één juridische vraag namelijk of het Activiteitenbesluit in overeenstemming is met het Europese recht. De achtergrond daarvan is een arrest van het Europese Hof van Justitie uit 2016 in een Waalse zaak, waarin is bepaald dat voor een Waalse regeling die vergelijkbaar is het Activiteitenbesluit een plan-MER had moeten worden opgesteld. Het Activiteitenbesluit geeft algemene milieunormen voor niet alleen windparken, maar ook voor veel andere milieubelastende activiteiten. Indien de Afdeling tot het oordelen komt dat het Activiteitenbesluit onverbindend is, heeft dat dus grote gevolgen niet alleen voor de realisatie van windparken (en dus het halen van de duurzame energiedoelstellingen), maar ook breder voor het bedrijfsklimaat in Nederland. De zitting is de afgelopen weken voorbereid in nauwe samenwerking met de ministeries van BZK en I&W (dat beleidsverantwoordelijk is voor het Activiteitenbesluit), de gemeenten van de twee gemeentelijke windparken die zijn geagendeerd voor de zitting en de initiatiefnemers van de betrokken windparken. De ministeries van EZK, BZK en I&W zullen ter zitting gezamenlijk worden vertegenwoordigd door de Landsadvocaat, die ook nauw bij de voorbereiding betrokken is geweest.

Van: 10.2.e
Aan: 10.2.e @goeree-overflakkee.nl; 10.2.e @ga-law.eu; 10.2.e ; 10.2.e @gemeentehw.nl;
 10.2.e @gemeentehw.nl; 10.2.e @minienm.nl; 10.2.e
Cc: 10.2.e ; 10.2.e ; 10.2.e
 10.2.e @pelsmijcken.nl
Onderwerp: 'd Oultremont, zitting N33
Datum: woensdag 6 februari 2019 10:32:50

Allen,

Vorige week (maandag tot en met woensdag) is ook de zitting N33 geweest. Ook hier werd de zitting over de 'd Oultremont aangestipt, maar werd dit onderwerp niet meer inhoudelijk gesproken. Wel passeerde een veelheid aan andere onderwerpen de revue, maar daarin zaten geen onverwachte of verrassende punten. De jurisprudentie over windpark lijkt inmiddels redelijk uitgekristalliseerd. Het meeste verrassende was nog de 3^e zittingsdag, waarop 23 uitvoeringsbesluiten waren geagendeerd. De beroepen tegen deze besluiten zijn na een schorsing van circa een uur bij mondelinge uitspraak niet-ontvankelijk verklaard omdat appellanten te ver weg woonden om in hun belang te worden geraakt door de vergunde activiteiten (het ging om vrij technische vergunningen met beperkte ruimtelijke uitstraling). Het is nu wachten op de uitspraak op de beroepen tegen het inpassingsplan en de overige uitvoeringsbesluiten.

Ik hoor het graag als er in jullie zaken nieuws te melden is.

Met vriendelijke groeten,

10.2.e

10.2.e

coördinerend jurist

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

directie Wetgeving en Juridische Zaken

Bezuidenhoutseweg 73

2594 AC 's-Gravenhage

Tel.: 070 - 10.2.e

Mail: 10.2.e @minez.nl

Van: 10.2.e

Verzonden: woensdag 5 december 2018 12:52

Aan: 10.2.e @goeree-overflakkee.nl; 10.2.e @ga-law.eu; 10.2.e ; 10.2.e

Onderwerp: zitting

Allen,

Het staat mij bij dat afgelopen maandag de zitting is geweest in jullie windparken. Ik ben benieuwd hoe dat is gegaan en of nog teruggekomen is op de zitting over het d'Oultremont-arrest.

De zitting in ons windpark (N33) is overigens gepland op 28 t/m 30 januari 2019.

Met vriendelijke groeten,

10.2.e

10.2.e

coördinerend jurist

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
directie Wetgeving en Juridische Zaken
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC 's-Gravenhage
Tel.: 070 - 10.2.e
Mail: 10.2.e [@minez.nl](mailto:10.2.e@minez.nl)

Van: 10.2.e
Aan: 10.2.e
 10.2.e
 10.2.e
Onderwerp: FW: "Vergunningen voor windparken zijn in strijd met Europese regels"
Datum: donderdag 10 september 2020 12:41:40

Van: 10.2.e
Verzonden: donderdag 10 september 2020 12:40
Aan: 10.2.e
Onderwerp: Fwd: 'Vergunningen voor windparken zijn in strijd met Europese regels'

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Begin doorgestuurd bericht:

Van: "10.2.e" <10.2.e@minezk.nl>
Datum: 10 september 2020 om 12:36:45 CEST
Aan: "10.2.e" <10.2.e@minienw.nl>,
 "10.2.e" <10.2.e@minienw.nl>,
 "10.2.e" <10.2.e@minienw.nl>, "10.2.e"
 <10.2.e@minbzk.nl>, "10.2.e" <10.2.e@minbzk.nl>,
 "10.2.e" <10.2.e@minbzk.nl>, "10.2.e"
 <10.2.e@minienw.nl>
Onderwerp: FW: 'Vergunningen voor windparken zijn in strijd met Europese regels'

Nieuwe versie

Van: 10.2.e <10.2.e@minezk.nl>
Verzonden: donderdag 10 september 2020 12:34
Aan: 10.2.e <10.2.e@minezk.nl>; 10.2.e
 <10.2.e@minezk.nl>
cc: 10.2.e <10.2.e@minezk.nl>; 10.2.e
 <10.2.e@minezk.nl>; 10.2.e
 <10.2.e@minezk.nl>
Onderwerp: RE: 'Vergunningen voor windparken zijn in strijd met Europese regels'
 Dank 10.2.e,
 Dank, dit wordt hem dan. 11.1

Is de rest het daar ook mee eens? Reacties graag binnen het komende uur, daarna heb ik nog tijd nodig om hem af te stemmen met I&W.

- Ik heb kennis genomen van het bericht dat Stichting Democratisch Energie Initiatief een kort geding heeft aangespannen tegen de bouw van windparken Drentse Monden en Oostermoer en Pottendijk
- De stichting baseert zich op een arrest van het Hof van Justitie naar aanleiding van vragen van een Belgische rechter of milieunormen in een Vlaamse wettelijke regeling procedureel wel op de juiste wijze tot stand zijn gekomen, meer in het bijzonder of niet een zogeheten plan-MER had moeten worden opgesteld.
- Dit arrest heeft betrekking op de Vlaamse algemene regels. Er wordt niet ingegaan op Nederlandse algemene regels.
- In Nederland heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State op 3 april 2019 juist geoordeeld dat voor de Nederlandse algemene regels (uit het Activiteitenbesluit Milieubeheer) geen plan-merplicht geldt. Dit oordeel was gebaseerd op een eerder arrest van het Hof van

Justitie, waarvan het arrest in deze Vlaamse zaak een bevestiging is. Dit arrest werpt dus geen nieuw licht op de zaak.

- Op basis van deze uitspraak blijven de algemene regels van het Activiteitenbesluit milieubeheer onverminderd van toepassing
- Of dit arrest gevolgen heeft voor het Nederlandse stelsel, is aan de rechter
- Ik kan daar niet op vooruitlopen

Ik zal voor afstemming met I&W zorgen. 11.1

Vandaar ook voorbereiding voor MEZK.

Met vriendelijke groet,

10.2.e

Woordvoerder

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag

T: 06 10.2.e

www.rijksoverheid.nl/ezk

Van: 10.2.e 10.2.e @minezk.nl>

Verzonden: donderdag 10 september 2020 12:18

Aan: 10.2.e 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

10.2.e @minezk.nl>

cc: 10.2.e <10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

<10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

<10.2.e @minezk.nl>

Onderwerp: RE: 'Vergunningen voor windparken zijn in strijd met Europese regels'

Urgentie: Hoog

Dag 10.2.e,

Zie in vet en geel mijn reactie op de woordvoeringslijn. 11.1

Groeten,

10.2.e

Van: 10.2.e <10.2.e @minezk.nl>

Verzonden: donderdag 10 september 2020 12:04

Aan: 10.2.e 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

10.2.e <10.2.e @minezk.nl>

cc: 10.2.e <10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

<10.2.e @minezk.nl>

Onderwerp: RE: 'Vergunningen voor windparken zijn in strijd met Europese regels'

Ha collega's,

Dank voor de input. Ik heb de QenA in wat begrijpelijker taal gezet in onderstaande woordvoeringslijn. Graag jullie blik of het zo nog (juridisch) klopt.

Woordvoeringslijn:

- Ik heb kennis genomen van het bericht dat Stichting Democratisch Energie Initiatief een kort geding heeft aangespannen tegen de bouw van windparken Drentse Monden en Oostermoer en Pottendijk
- De stichting baseert zich op een arrest van het Hof van Justitie naar aanleiding van vragen van een Belgische rechter **of milieunormen (o.a. over geluid) in een Vlaamse wettelijke regeling procedureel wel op de juiste wijze tot stand zijn gekomen, meer in het bijzonder of niet een zogeheten plan-MER had moeten worden opgesteld.**
- Dit arrest heeft betrekking op de Vlaamse algemene regels. Er wordt niet ingegaan op Nederlandse algemene regels 11.1

- In Nederland heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State op 3 april 2019 juist geoordeeld dat voor de Nederlandse algemene regels (uit het Activiteitenbesluit Milieubeheer) geen plan-merplicht geldt. Dit oordeel was gebaseerd op een eerder arrest van het Hof van Justitie, waarvan het arrest in deze Vlaamse zaak een bevestiging is. Dit arrest werpt dus geen nieuw licht op de zaak.
- Op basis van deze uitspraak blijven de algemene regels van het Activiteitenbesluit milieubeheer onverminderd van toepassing,
- Of dit arrest gevolgen heeft voor het Nederlandse stelsel, is aan de rechter.
- Zoals gebruikelijk wacht ik de uitspraak in deze zaak eerst af 11.1

Met vriendelijke groet,

10.2.e

Woordvoerder

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag

T: 06 10.2.e

www.rijksoverheid.nl/ezk

Van: 10.2.e 10.2.e @minezk.nl>

Verzonden: donderdag 10 september 2020 11:14

Aan: 10.2.e 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

10.2.e @minezk.nl>

cc: 10.2.e <10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

<10.2.e @minezk.nl>

Onderwerp: RE: 'Vergunningen voor windparken zijn in strijd met Europese regels'

Hier de meeste recente versie, er wordt nu de laatste hand aangelegd. Gr. 10.2.e

Van: 10.2.e <10.2.e @minezk.nl>

Verzonden: donderdag 10 september 2020 11:12

Aan: 10.2.e <10.2.e @minezk.nl>

cc: 10.2.e <10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

<10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e <10.2.e @minezk.nl>

Onderwerp: Re: 'Vergunningen voor windparken zijn in strijd met Europese regels'

Hoi 10.2.e,

Hieronder alvast de Q&A die op infomail staat. Eea afkomstig van I+W (wat dit betreft primair het Activiteitenbesluit) en afgestemd met ons. Er is ook een nota voor betrokken bewindspersonen in de maak. Die kan 10.2.e (of ik) je ook even mailen.

Gr 10.2.e

QenA voor bevoegde gezagen/andere overheden in geval er vragen worden gesteld over arrest C24-19 van het Hof van Justitie te Luxemburg betreffende een Belgische plan-MER-zaak over windturbines:

Q: wat zijn de gevolgen van het arrest C24-19 voor het Activiteitenbesluit?

Antwoord:

- Het arrest van het Hof heeft betrekking op prejudiciële vragen die zijn gesteld door een Belgische rechter. Het gaat om een specifieke casus over een Vlaamse regeling voor windturbines.
- In het arrest wordt ingegaan op de reikwijdte van de richtlijn inzake de strategische milieubeoordeling van plannen en programma's (SMB-richtlijn) die aangeeft wanneer je een zogenoemde Plan-MER moet maken. Deze richtlijn is ook van toepassing op het Nederlandse recht. Het arrest is een vervolg op eerdere arresten van het HvJ, waaronder het arrest d'Oultremont.

- *Het Hof van Justitie oordeelt in het arrest dat voor de specifieke Vlaamse regeling, die milieuvoorwaarden voor windturbines bevat, een Plan-MER moet worden gemaakt.*
- *Op 3 april 2019 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State een uitspraak (ECLI:NL:RVS:2019:1064) gedaan over de planmerplicht van de algemene regels voor windturbines in het Activiteitenbesluit. In deze uitspraak heeft de Afdeling geoordeeld dat voor de algemene regels uit het Activiteitenbesluit **geen** plan-merplicht geldt. Daarbij heeft zij verwezen naar eerdere arresten van het HvJ, waaronder het d'Oultremont-arrest.*
- *Zoals al is aangegeven heeft het arrest specifiek betrekking op Vlaamse algemene regels. De Belgische rechter zal nu moeten beoordelen wat dit betekent voor Vlaanderen.*
- In het arrest wordt niet ingegaan op Nederlandse algemene regels. EZK, IenW en BZK zijn wel bezig met een analyse van het arrest in het licht van het Nederlandse stelsel.*
- *De algemene regels van het Activiteitenbesluit milieubeheer kunnen en moeten dus onverminderd worden toegepast.*

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 10 sep. 2020 om 11:05 heeft 10.2.e
<10.2.e@minezk.nl> het volgende geschreven:

Goedemorgen 10.2.e, 10.2.e

Ik stuur jullie vast onderstaand artikel dat vanochtend in het FD stond.

10.2.e en ik spreken elkaar straks telefonisch. Wat is onze

waardering hiervan? De minister treft morgen pers en moet dan

weten wat hij hier desgevraagd op kan reageren.

Met vriendelijke groet,

10.2.e

Woordvoerder

.....

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag

T: 06 10.2.e
www.rijksoverheid.nl/ezk

'Vergunningen voor windparken zijn in strijd met

Europese regels'

Het Financieele Dagblad

Het Financieele Dagblad

Publicatiedatum: 10 Sep 2020 03:29

Rubriek: VERZICHT, p.3

Lengte: 731 woorden

Bert van Dijk

Amsterdam

Een uitspraak van het Europese Hof van Justitie kan mogelijk verstrekken gevolgen hebben voor de uitrol van wind- en zonneparken in Nederland.

De Stichting Democratisch Energie Initiatief en een zestal verenigingen van omwonenden spannen een kort geding aan tegen twee windparken in de Drentse Veenkoloniën om de werkzaamheden te laten staken. De bouwvergunningen voor de parken zouden mogelijk in strijd zijn met Europese milieuregels en dus ingetrokken of opgeschort moeten worden.

Het kort geding betreft de windparken Drentse Monden Oostermoer en Windpark Pottendijk, waar in totaal tientallen windturbines met een hoogte van 210 meter moeten komen. Een eventuele uitspraak kan ook grote gevolgen hebben voor wind- en zonneparken in de rest van Nederland. Ook andere grote projecten die impact hebben op het milieu worden mogelijk geraakt.

Omwonenden van de windparken in de Veenkoloniën hebben de afgelopen jaren tot aan de Raad van State geprocedeerd tegen de komst van de windparken. Ze maken zich zorgen over de milieu- en gezondheidseffecten van de turbines. De Raad van State verklaarde in 2018 alle bezwaren ongegrond en niet ontvankelijk.

Een recent arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie geeft omwonenden mogelijk nieuwe munitie om de windturbines tegen te houden. 'Die uitleg van het Hof laat in niet mis te verstane bewoordingen weinig ruimte voor de andere uitleg van de Raad van State alhier', zegt Peter de Lange, de advocaat van de omwonenden. 'Die uitleg is onjuist en te beperkt.' Hierdoor komen de uitspraken van de Raad van State over de Nederlandse windparken volgens De Lange in een heel ander daglicht te staan.

Het arrest van het Europees Hof betrof geluidseffecten bij een aantal windparken in Vlaanderen. De uitspraak in juni bevestigt volgens De Lange dat windmolenparken onder de Europese milieurichtlijn vallen. 'De essentie is dat uit die richtlijn dwingend volgt dat plannen of programma's met aanzienlijke milieugevolgen voorafgaand aan een milieutoetsing onderworpen dienen te worden. De Nederlandse overheid laat dit na.'

Op dit moment worden bij windparken wel milieutoetsen gedaan,

maar op basis van normen die staan in het zogenoemde Activiteitenbesluit. Dat zijn algemene, wettelijke regelingen en daarom volgens de Raad van State niet zelf onderworpen aan een milieueffectrapportage.

Die visie komt mogelijk op losse schroeven door de uitspraak van het Europees Hof, zegt ook Herman Bröring, hoogleraar bestuursrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen. 'De Raad van State heeft eerder gezegd dat het ontbreken van een dergelijke rapportage niet in strijd is met het EU-recht, omdat deze regeling niet onder het begrip plannen of programma's valt', zegt hij.

Maar uit het recente arrest van het EU-Hof zou kunnen worden opgemaakt dat wettelijke voorschriften wel kunnen worden beschouwd als een plan of programma. 'Dat is anders dan de Raad van State heeft beredeneerd', aldus Bröring. 'Gezien de uitleg van het EU-recht door het Hof kun je nu twijfels hebben bij de jurisprudentie van de Raad van State. Wettelijke geluidsnormen, bijvoorbeeld waarmee milieueffecten van windparken berekend worden, dienen misschien toch onderworpen te worden aan een milieueffectrapportage.'

De milieuonderzoeken die nu bij individuele windparken worden uitgevoerd zijn gebaseerd op sterk verouderde aannamen en normen die nooit zelf onderworpen zijn aan een milieutoets, zegt De Lange. 'Er wordt ook niet daadwerkelijk gemeten. Windturbines hebben nu een hoogte van 250 meter. De geluidseffecten daarvan zijn heel anders dan een molen van 75 meter hoog, waar in de algemene normen mee wordt gerekend.'

Als het Activiteitenbesluit nietig wordt verklaard, kan dat grote gevolgen hebben voor alle grote projecten die een impact hebben op het milieu. 'Het is vergelijkbaar met wat er na de discussie rond stikstofdepositie is gebeurd', aldus De Lange. Bröring ziet wel verschillen met het stikstofdossier. 'Het kan best zo zijn dat de milieunormen bij nadere beschouwing inhoudelijk prima zijn. Maar er is nu wel reden voor de Raad van State om zijn oordeel te heroverwegen.' Een woordvoerder van de Raad van State stelt dat de Europese jurisprudentie nauwlettend wordt gevolgd. 'Welke gevolgen het arrest mogelijk heeft voor het Activiteitenbesluit, kan pas beoordeeld worden als een partij dit in een concrete zaak naar voren brengt.'

Met vriendelijke groet,

10.2.e

Woordvoerder

.....

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag

T: 06 10.2.e

www.rijksoverheid.nl/ezk

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: 10.2.e
Aan: 10.2.e
Cc: 10.2.e
Onderwerp: RE: definitieve beslisnota
Datum: vrijdag 11 september 2020 09:41:18
Bijlagen: [volkskrant arrest.pdf](#)
[nd arrest.pdf](#)
[telegraaf arrest.pdf](#)

Beste mensen,
Bijgaand nog enkel andere kranten die het nieuws hebben gebracht.
Groeten, 10.2.e

buiten re kwijde

buiten re kwijde

buiten re kwijde

buiten re kwijde

buiten reikwijdte

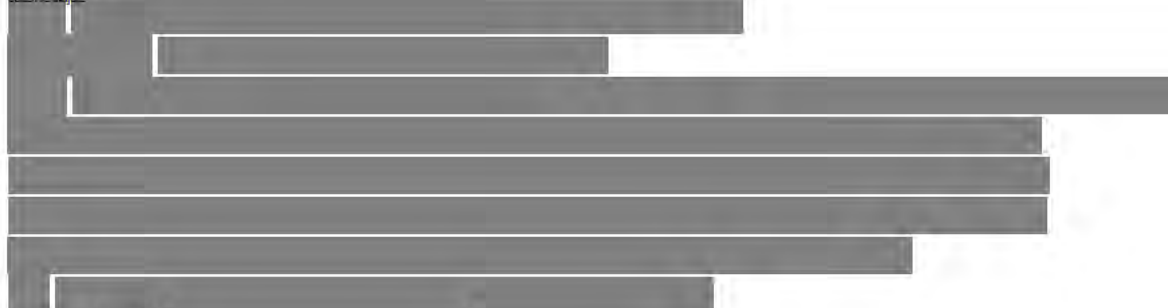
1
2

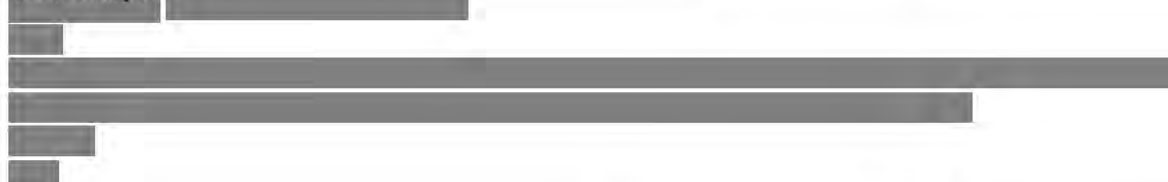
buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

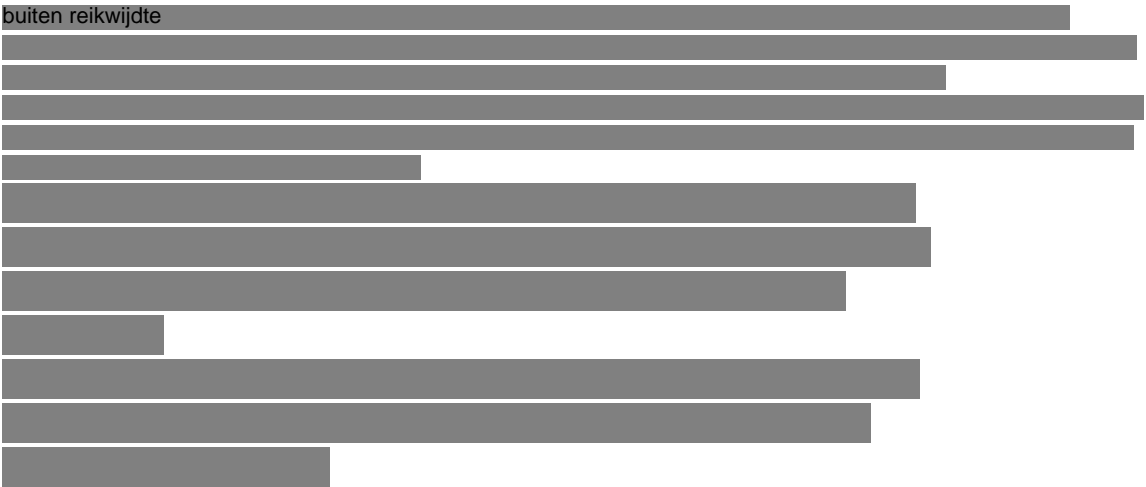

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

Gevolgen arrest Vlare II

11.1 en 10.2.g

De gevolgen van het arrest worden inmiddels ook in Nederland voelbaar. Zo hebben advocaten van tegenstanders van windparken in verschillende media stellig beweerd dat het arrest moet leiden tot stilzetting van alle windmolens in Nederland. Hoewel dit overdreven lijkt, heeft dit tot onrust in de windsector geleid. Daarnaast is in verschillende rechtszaken een beroep op het arrest gedaan. Zo heeft een actiegroep een civiele procedure tegen de initiatiefnemers van windpark Drentse Monden en Oostermoer aangekondigd, waarbij een bouwstop wordt beoogd. Ook in twee bestuursrechtelijke rechtszaken over gemeentelijke windparken (Houten en Staphorst) is het arrest in stelling gebracht. Het is dus te verwachten dat de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State zich op korte termijn zal uitlaten over de vraag of, en zo ja welke gevolgen het arrest heeft voor de Nederlandse wetgeving. In een interdepartementale werkgroep (bestaande uit I&W, BZK en EZK) wordt onderzocht hoe het standpunt van de Rijksoverheid in deze rechtszaken het best over het voetlicht kan worden gebracht. Daartoe wordt contact gezocht met de advocaten van de gemeenten en initiatiefnemers in beide zaken.

Van: 10.2.e
Aan: 10.2.e
Cc: 10.2.e
Onderwerp: FW: Beroepspunten irt EHvJ uitspraak Vlare II - SMB-richtlijn [D100456_I19178055]
Datum: vrijdag 18 september 2020 15:09:08
Bijlagen: [image001.png](#)
[Q&A Staphorst SMB.docx](#)
[InContext_September.pdf](#)

Beste allemaal,

Hierbij de Q&A's van 10.2.e Ik denk dat het goed is om er een blik op te werpen. Als we belangrijke suggesties of opmerkingen hebben, stel ik voor dat we die bespreken en dan bezien hoe we daarmee omgaan.

Verder ook een nieuwsbericht van De Brauw, ik heb het nog niet gelezen maar de conclusie is dat de Nederlandse regels waarschijnlijk niet i.s.m. de smb-richtlijn zijn.

Groet,

10.2.e

Van: 10.2.e

Verzonden: vrijdag 18 september 2020 14:12

Aan: 10.2.e

CC: 10.2.e

(gem. Staphorst)

Onderwerp: RE: Beroepspunten irt EHvJ uitspraak Vlare II - SMB-richtlijn [D100456_I19178055]

Beste allen,

Hierbij stuur ik mijn concept Q&A m.b.t. de SMB-RL. Ik hoor graag jullie eventuele suggesties.

Verder heb ik ter informatie nog bijgevoegd een nieuwbericht van De Brauw over het arrest van juni 2020.

hartelijke groet, 10.2.e

10.2.e

Advocaat

Jan van Goyenkade 10 III
1075 HP Amsterdam

T: +31 20 10.2.e

F: +31 20 10.2.e

M: +31 6 10.2.e

I: www.envir-advocaten.com

Disclaimer - This e-mail, and any attachments, are confidential and may also be privileged. If you are not the addressee, we kindly request that you notify us at the above telephone number and delete this e-mail as well as any attachments thereto. Please do not copy, forward, disclose, or use this e-mail or any attachments. ENVIR Advocaten B.V. shall not be liable for any damages resulting from this e-mail.

ENVIR Advocaten B.V. is a limited liability company domiciled in Amsterdam and registered with the commercial register of the Chamber of Commerce, file number 60582146. All services are subject to the general conditions of ENVIR Advocaten B.V., which contain a limitation of liability clause. A copy will be sent upon request and free of charge.

Van: "10.2.e" <10.2.e@minezk.nl>

Datum: vrijdag, 18 september 2020 13:26

Aan: 10.2.e <10.2.e@ponderaconsult.com>,

"10.2.e" <10.2.e@minienw.nl> <10.2.e@minienw.nl>

CC: "10.2.e [redacted]@envir-advocaten.com" <10.2.e [redacted]@envir-advocaten.com>,
"10.2.e [redacted] (gem. Staphorst)" <10.2.e [redacted]@staphorst.nl>
Onderwerp: RE: Beroepspunten irt EHvJ uitspraak Vlarem II - SMB-richtlijn

Dag 10.2.e [redacted] e.a.,
Dank!

Wat mij opvalt is dat de formulering nauw aansluit bij de corresponderende beroepsgrond in de Houtense zaak. Advocaat in die zaak is De Lange die vorig jaar bij de Battenoordzaak betrokken was en die thans regelmatig in de media zijn visie op het VLAREM-arrest geeft. Kennelijk is er contact tussen de advocaten in beide zaken, maar heel verrassend is dat natuurlijk ook weer niet.

Groeten,
Henk

mr. 10.2.e [redacted]

coördinerend jurist

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

directie Wetgeving en Juridische Zaken

Bezuidenhoutseweg 73

2594 AC 's-Gravenhage

Tel.: 070 - 10.2.e [redacted]

Mail: 10.2.e [redacted]@minezk.nl

Van: 10.2.e [redacted] <10.2.e [redacted]@ponderaconsult.com>

Verzonden: vrijdag 18 september 2020 09:53

Aan: 10.2.e [redacted]@minienw.nl; 10.2.e [redacted]

<10.2.e [redacted]@minezk.nl>

CC: 10.2.e [redacted]@envir-advocaten.com; 10.2.e [redacted] (gem. Staphorst)

<10.2.e [redacted]@staphorst.nl>

Onderwerp: Beroepspunten irt EHvJ uitspraak Vlarem II - SMB-richtlijn

Beste 10.2.e [redacted] en 10.2.e [redacted],

Bijgaand de punten uit het aanvullend beroep die zijn ingebracht irt de verleende omgevingsvergunning voor windpark staphorst.

In de cc de mailgegevens van 10.2.e [redacted], de behandeld ambtenaar van de gemeente Staphorst. Zijn telefoonnummer is: 05 10.2.e [redacted].

Met vriendelijke groet,

10.2.e [redacted]

Senior Adviseur Duurzame Energie/ Partner

Pondera, Elements for Energy

Email: 10.2.e [redacted]@ponderaconsult.com

M: +31 (0)6 10.2.e [redacted]

T: +31 (0)88 10.2.e [redacted]

www.ponderaconsult.com

Chamber of Commerce: 08 156 154

Amsterdamseweg 13, 6814 CM Arnhem, The Netherlands

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch

verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

SMB-Richtlijn – concept ENVIR d.d. 17 september 2020

	VRAAG	ANTWOORD	
1.	Procedureel 1: Appellanten stellen in hun nadere reactie dat voor het Activiteitenbesluit en/of de Activiteitenregeling een plan-MER had moeten worden verricht. Kunnen appellanten dit betoog nu nog voeren?	Nee, want er is sprake van een nieuwe beroepsgrond. Uit ABRVS 18 juli 2018 (ECLI:NL:RVS:2018:2447), r.ov. 14.4 volgt dat de stelling dat een MER of een MER-beoordeling had moeten plaatsvinden, door uw Afdeling wordt beschouwd als een nieuwe beroepsgrond. Hier wordt door appellanten gesteld dat een plan-MER nodig was --> ook dat moet worden beschouwd als een nieuwe beroepsgrond die, omdat sprake is van een procedure waarop de Chw van toepassing is, buiten beschouwing moet blijven.	NB: de hele term “Plan-MER” of strategische MER-beoordeling komt in het beroepsschrift niet terug. Appellanten klagen echter wel over de toepasbaarheid van de normen voor geluidhinder en slagschaduw
2.	Procedureel 2: Maar: appellanten baseren hun beroepsgrond op een arrest van het HvJ van 25 juni 2020 – dus van ruim na het bestreden besluit (en de beroepstermijn). Zou daarin dan toch nog een reden kunnen liggen om een nieuwe beroepsgrond te accepteren?	Nee, het arrest van 25/6/2020 leidt niet tot een rechtvaardiging om een nieuwe beroepsgrond aan te voeren. Het arrest van 25 juni 2020 (ECLI:EU:C:2020:503) is immers niet nieuw ten opzichte van het d’Oultremont-arrest van 27 oktober 2016. In overweging 72 van het arrest uit 2020 overweegt het HvJ dat de normen die in het d’Oultremont-arrest ter beoordeling voorlagen, vergelijkbaar zijn met die van het Vlarem II en de zogeheten ‘omzendbrief’ ten aanzien waarvan het HvJ in 2020 prejudiciële vragen moest beantwoorden. Het arrest uit 2020 kan dan niet worden gezien als een argument om nu alsnog een nieuwe beroepsgrond in te dienen (en het meenemen van deze nieuwe rechtspraak is ook geen aspect van openbare orde dat door de ABRVS ambtshalve moet worden meegenomen)	PM: check jurisprudentie over vraag of nieuwe Europese jurisprudentie ambtshalve tot een nieuwe te beoordelen beroepsgrond kan leiden.
3.	Inhoud: Op grond van welke argumenten meent u dat uit het arrest van 25 juni 2020 volgt dat er voor het	Daarvoor zijn de volgende argumenten van belang: <ul style="list-style-type: none"> • Normen die in die zaak ter beoordeling voorlagen zijn vergelijkbaar met d’Oultremont arrest. Dat wordt door het HvJ in het arrest van 25 juni 2020 bevestigd onder r.o. 72; 	<ul style="list-style-type: none"> • Normen Vlarem II zijn ook (net als in d’Oultremont) normen die bij vergunningverlening in acht moeten worden genomen → de normering uit Activiteitenbesluit en Activiteitenregeling werkt rechtstreeks;

	<p>Activiteitenbesluit / -Regeling geen plan-MER nodig is?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ten aanzien van het d'Oultremont-arrest, in combinatie met eerder verschenen Europese jurisprudentie en het Guidance Document van de Europese Commissie, heeft uw Afdeling in WP Battenoord 3 april 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1064) reeds geoordeeld dat hieruit niet volgt dat de SMB-RL van toepassing is op het Activiteitenbesluit. • Het arrest van 25 juni 2020 geeft geen aanleiding om hier anders over te denken. Vlarem II bevat normen per soort gebied; <u>de omzendbrief bevat elementen waarmee rekening moet worden gehouden bij de keuze van de locatie, behelst een afbakening van optimale locaties die uiteindelijk heeft geleid, in de omzendbrief, tot een overzicht van de gebieden die in aanmerking komen voor de bouw van windturbines. Bij verlening van een vergunning [voor een van de in aanmerking komende gebieden] wordt vervolgens als voorwaarde aan de vergunning verbonden dat moet worden voldaan aan de normen van Vlarem II.</u> Hierover overweegt het HvJ in r.o. 71 dat de voorschriften in het besluit en de omzendbrief er op wijzen dat deze handelingen een kader vormen dat weliswaar niet uitputtend, maar wel voldoende belangrijk is voor de bepaling van de voorwaarden waaronder een vergunning kan worden verleend voor de oprichting van windturbineparken in het betrokken gebied; • Oftewel: de omzendbrief bevat een planmatig of programmatische karakter, met een concretisering naar projecten (en locaties) zoals door de ABRVS geduid. Ook uit het arrest van 25 juni 2020 zelf volgt dus dat de voorliggende regelgeving een heel ander 	<ul style="list-style-type: none"> • Dat niet alleen de inhoud maar ook de doelstelling van belang is volgt uit C-105/09 en C-110-09. • Doelstelling van Vlarem II is het bepalen van de bijdrage die windenergie en andere hernieuwbare energiebronnen moeten leveren aan het bereiken van de hernieuwbare energiedoelstellingen (zie o.a. p. 4 en 5 van de toelichting bij het decreet van 17 juli 2010; • Zie voor omzendbrief: https://emis.vito.be/nl/actuele_wetgeving/12-mei-2006-omzendbrief-eme200601-ro200602-afwegingskader-en-randvoorwaarden-voor --> heel ander karakter dan Activiteitenbesluit/-Regeling, meer een afweging à la het SWOL. • NB: als je het Vlarem II met omzendbrief vergelijkt met de regelgeving die in d'Oultremont voorlag (https://emis.vito.be/nl/actuele_wetgeving/13-februari-2014-besluit-van-de-waalse-regering-houdende-sectorale-voorwaarden) zou je zelfs moeten zeggen dat de Vlaamse zaak nog veel meer pleit voor de conclusie dat Activiteitenbesluit en -regeling niet onder de SMB-RL vallen. Die Waalse regeling lijkt toch best behoorlijk (veel) op onze NL regelgeving, muv dan doelstelling van de regeling én het feit dat onze regelingen rechtstreeks werken en de Waalse eisen doorwerken in vergunningverlening.
--	--	---	--

		<p>karakter heeft dan het Activiteitenbesluit en de -Regeling;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een heroverweging van de rechtspraak van de ABRVS kan dan ook niet aan de orde zijn. • Overigens voeren appellanten niet concreet aan waarom ABRVS nu zou moeten afwijken van uitspraak inz. WP Battenoord. Appellanten stellen dat het Hof een 'aantal belangrijke verduidelijkingen' geeft die het argument van appellanten bevestigen dat het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling wél gezien moeten worden als plan en programma → maar geven niet aan welke verduidelijkingen. 	
4.	Argumenten ontleend aan WP Battenoord-uitspraak	<ul style="list-style-type: none"> • In WP Battenoord (3 april 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1064) is reeds geoordeeld dat hieruit niet volgt dat de SMB-RL van toepassing is op het Activiteitenbesluit. Deze beoordeling is ook nu nog steeds adequaat. • Daarbij achtte de ABRVS ten eerste de doelstelling van de SMB-Richtlijn van belang → 'het tot stand brengen van een toezichtprocedure voor besluiten die aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben, welke besluiten de criteria en regels in verband met de ruimtelijke ordening vaststellen en gewoonlijk betrekking hebben op verschillende projecten die moeten worden uitgevoerd met inachtneming van de regels en procedures waarin deze besluiten voorzien'. Van een plan of programma is pas sprake als de bepalingen uit het Activiteitenbesluit door inhoud en doelstelling concreet bijdragen aan (de uitvoering van) een of meer projecten → dat is hier niet aan de orde (zoals ook is geoordeeld in WP Battenoord); 	

		<ul style="list-style-type: none"> • In die uitspraak is, mede op basis van die doelstelling, overwogen dat er sprake is van een plan of programma als er een relatie is met concrete projecten en dat het plan of programma <u>tenminste enige concretisering van een project</u> in zich moet houden (r.ov. 29.7). Die concretisering kan zien op de realisatie van het project zelf, maar ook op daaraan voorafgaande besluiten zoals de selectie van geschikte locaties; • In WP Battenoord is geoordeeld dat het Activiteitenbesluit en de -Regeling <u>deze concretisering niet bevatten</u>. Deze regelingen laten geen relatie zien ‘met enige concretisering van enig windturbineproject, ‘noch in een plannings-, noch in een programmeringsfase’. ‘Deze bepalingen geven slechts randvoorwaarden waaraan iedere inrichting ná realisatie daarvan moet voldoen. Dat deze bepalingen normen stellen waarmee duidelijk wordt aan welke eisen bij het in werking hebben van windturbines moet worden voldaan, maakt niet dat deze bepalingen op zichzelf bijdragen aan de uitvoering van een project zoals bedoeld in de SMB-Richtlijn.” • Daarbij heeft de ABRVS ook meegewogen dat het ging om algemene normen voor windturbines. ‘<i>Het gegeven dat, [...], ook in de zaak d’Oultremont een besluit speelde waarin algemene normen stonden voor geluid en slagschaduw van windturbines is evenmin beslissend. Vastgesteld moet immers worden dat in die zaak, maar ook in de arresten van 7 juni 2018 [...], besluiten aan de orde waren met een concrete relatie tot planologische projecten en</i> 	
--	--	--	--

		<i>derhalve wel sprake was van een plan of programma als bedoeld' in de SMB-Richtlijn;</i>	
5.	Aanvullende argumenten waarom SMB-Richtlijn niet van toepassing is op basis van Conclusie AG 3 maart 2020	<ul style="list-style-type: none"> • Benadrukt moet worden dat SMB-plannen en -programma het 'regelgevingskader moeten bevatten voor de toekenning van latere vergunningen voor projecten met aanzienlijke milieueffecten'. Dat is 'het sleutelement om de werkingssfeer van de SMB-Richtlijn correct af te bakenen, zonder al te veel in te grijpen in de wetgevingsactiviteiten van de lidstaten' (punt 74). • Ook de AG stelt vast dat de Vlaamse regeling vergelijkbaar is met de voorschriften van het Waalse besluit (punt 93) • "In beginsel kan voor geen enkel project voor de aanleg van een windturbinepark in Vlaanderen een vergunning worden verleend zonder dat is voldaan aan de voorwaarden van de genoemde regelgeving" (punt 94) → ook hieruit blijkt dat de Vlaamse regeling <u>voorwaarden bevat die doorwerken bij vergunningverlening op een locatie waarvoor, in de omzendbrief, al is vastgesteld dat vergunningverlening daar mogelijk is;</u> • "De geluidsgrenswaarden die [Vlarem II] vaststelt, zijn nauw verbonden met [het grondgebied van het gewest], aangezien <u>zij worden bepaald op basis van de verschillende soorten gebruik van de geografische zones. Aan de hand daarvan worden plaatsen vastgesteld waar de windturbines kunnen worden gebouwd. (punt. 104)</u> 	
6.	Aanvullende argumenten waarom SMB-Richtlijn niet van toepassing is op basis van	<ul style="list-style-type: none"> • Als eerste zij erop gewezen dat het beroep geen aanleiding kan vormen om terug te komen op dit arrest → ABRVS heeft zich hierover al uitgelaten en in beroep wordt nu niet aangevoerd dat de uitleg die 	<p>Argumenten uit de literatuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Van plannen en programma's is sprake bij een pakket aan criteria en modaliteiten voor goedkeuring en uitvoering van een of meerdere projecten die

	d'Oultremont-arrest d.d. 27 oktober 2016	<p>de ABRVS over dit arrest geeft, onjuist zou zijn. Het enige argument dat appellanten aanhalen om aan te nemen dat nu een plan-MER nodig is, leiden afleiden af uit het arrest van juni 2020;</p> <ul style="list-style-type: none"> • In d'Oultremont ging het om een regeling die verschillende bepalingen voor de installatie van windmolens bevat die moeten worden nageleefd bij de afgifte van administratieve vergunningen voor de aanleg en exploitatie van deze installaties. Deze regeling was in 'breder opzicht' gericht op de ruimtelijke ordening van gebieden of zones in het algemeen: de bepaalde grenswaarden inzake geluid vertonen een nauwe band met het grondgebied, aangezien deze grenswaarden zijn vastgesteld naargelang de verschillende soorten bestemmingen van de betrokken geografische gebieden' (punt 45 en 46); • Het begrip plannen en programma's heeft betrekking op 'iedere handeling die, door vaststelling van op de betrokken sector toepasselijke regels en controleprocedures, een heel pakket criteria en modaliteiten vaststelt voor de goedkeuring en de uitvoering van één of meer projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben (punt 49), in het licht van de doelstelling van de SMB-richtlijn; 	<p>aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het moet gaan om een besluit dat verschillende bepalingen bevat die moeten worden nageleefd bij de verlening van vergunningen voor de aanleg en exploitatie van windmolens; • Aan deze voorwaarden is bij AB/AR niet voldaan.
7.	Argumenten waarom SMB-Richtlijn niet van toepassing is op basis van Conclusie A-G bij d'Oultremont (14 juli 2016)	<ul style="list-style-type: none"> • Een programma of plan is een besluit dat de criteria en de regels in verband met de ruimtelijke ordening vaststelt en voorziet in toezichtsregels en -procedures die bij de uitvoering van een of meerdere projecten in acht moeten worden genomen (punt 32) → dit criterium volgt ook uit HvJ 11 september 2012, C-43/10; 	

		<ul style="list-style-type: none"> Een besluit dat verschillende bepalingen voor de installatie van windmolens bevat, waaronder maatregelen inzake veiligheid, controle, herstel van de locatie en het stellen van zekerheid, alsmede naargelang van de planologische zone gedefinieerde geluidsnormen, die althans een deel van het kader vastleggen voor de verlening van bestuursrechtelijke vergunningen voor installaties in de zin van de MER-RL, moet worden aangemerkt als plan of programma in de zin van de SMB-RL (punt 84) 	
8.	Argumenten waarom SMB-Richtlijn niet van toepassing is op basis van HvJ EU 17 juni 2010 (Actieprogramma's Nitraatrichtlijn) ; C-105/09 en C-110/09	<ul style="list-style-type: none"> Actieprogramma's op grond van de Nitraatrichtlijn zijn door het HvJ aangemerkt als programma/plan in de zin van de SMB-RL omdat deze programma's een reeks aan maatregelen bevat waarvan de nakoming een voorwaarde kan zijn voor toekenning van een vergunning; Wat is dit kader? Zie Conclusie A-G in deze procedure: kader leidt ertoe dat de installatie in overeenstemming met de bepalingen van het programma moet kunnen worden geëxploiteerd, waarbij bepaalde alternatieven worden uitgesloten en andere alternatieven niet worden onderzocht. Als wordt voldaan aan het kader van het actieprogramma kan vergunningverlening moeilijk worden geweigerd. 	
9.	Appellanten voeren aan dat prejudiciële vragen moeten worden gesteld. Reactie?	<ul style="list-style-type: none"> Prejudiciële vragen kunnen niet aan de orde zijn; er is geen onduidelijkheid over de vraag of het Activiteitenbesluit moet worden beschouwd als een plan of programma in de zin van de SMB-RL. Met arresten die nu al zijn gewezen (2020, 2016 en 2010) is duidelijk dat bij het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling aspecten ontbreken die het HvJ eerder relevant achtte, waaronder de volgende 	NB: vragen stellen mag nog wel bij een acte éclairé (niet bij een acte clair)

		<p>aspecten: (i) doelstelling is niet: een bijdrage leveren aan het uitvoeren van concrete projecten; (ii) locaties worden in het Activiteitenbesluit niet bepaald noch worden hiervoor randvoorwaarden geformuleerd en (iii) voorwaarden Activiteitenbesluit werken niet door in een vergunning. Deze elementen heeft het HvJ nu meerdere keren bevestigd als bepalend c.q. doorslaggevend voor de vraag of sprake is van een plan/programma dat kaderstellend is in de zin van de SMB-Richtlijn → er is daarmee sprake van een acte éclairé, zodat vragen stellen niet aan de orde is;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bovendien: het arrest van 25 juni 2020 is niet anders/nieuw dan het arrest uit 2016; het Activiteitenbesluit/de Regeling is ook niet anders/nieuw dan in 2019 (uitspraak WP Battenoord) → <i>het zou op z'n minst opmerkelijk zijn als er dan nu wél prejudiciële vragen worden gesteld door de ABRVS;</i> • Bovendien: voordat de beslissing om prejudiciële vragen te stellen wordt genomen, ligt het voor de hand om hierover een debat te hebben met het voor het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling verantwoordelijke ministerie, d.w.z. met IenW. 	
10.	Kan de ABRVS zonder het stellen van prejudiciële vragen beslissen dat Activiteitenbesluit en/of de -regeling onder SMB-Richtlijn vallen?	<ul style="list-style-type: none"> • Vooropgesteld zij opmerkt dat deze conclusie niet kan worden getrokken. Zie de argumenten eerder. • De arresten die nu zijn gewezen gaan over regelingen die essentieel anders zijn dan het Activiteitenbesluit en de -regeling. Op basis van deze arresten kan dan ook niet worden geconcludeerd dat AB en/of AR onder de SMB-RL vallen; 	

		<ul style="list-style-type: none"> • ABRVS heeft eerder ook, op basis van dezelfde jurisprudentie van HvJ, de conclusie getrokken dat SMB-RL niet van toepassing is;- • Dat betekent dat áls ABRVS meent dat, bij heroverweging op basis van dezelfde argumenten [<i>wat natuurlijk erg opmerkelijk is</i>], nu de SMB-RL mogelijk wel van toepassing is, het HvJ zich daarover zou moeten uitlaten → vanwege de verschillen tussen AB/AR enerzijds en Waalse/Vlaamse kader anderzijds. 	
--	--	---	--

20243301

DG K&E

De Minister van Economische Zaken en Klimaat
 Zijne Excellentie ir. E.D. Wiebes
 Postbus 20401
 2500 EK Den Haag

19

Per aangetekende brief

Schettens, 25 september 2020

Zeer geachte heer Wiebes,

Bij deze verzoek ik u namens de Stichting Hou Friesland Mooi (hierna: de Stichting) het besluit van 18 september 2016 van de toenmalige ministers van, respectievelijk, Economische Zaken, de heer Kamp, en van Infrastructuur en Milieu, mevrouw Schultz van Haegen, tot vaststelling van het Inpassingsplan "Windpark Fryslân" in te trekken wegens strijd met het recht van de Europese Unie. Ter toelichting op dat verzoek breng ik het volgende onder uw aandacht.

Nieuwe uitspraak HvJ-EU

In een prejudiciële beslissing van 27 oktober 2016¹ oordeelde het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: HvJ-EU) dat een wettelijke regeling van het Gewest Wallonië met voorschriften voor de bouw en exploitatie van windturbines² aangemerkt moet worden als een plan of programma in de zin van artikel 2 onder a van de SMB-richtlijn.³ Omdat die regeling aanzienlijke gevolgen voor het milieu kan hebben, had de regeling derhalve vastgesteld moeten worden conform artikel 3, lid 2 onder a van de richtlijn, dat wil zeggen: na een voorafgaande milieubeoordeling. Nu dit niet was gebeurd, dient de regeling buiten toepassing te blijven wegens strijd met het Unierecht.

In een recent arrest van 25 juni 2020,⁴ dit keer over een vergelijkbare regeling van het Gewest Vlaanderen, kwam het HvJ-EU tot dezelfde conclusie als in de d'Oultremont-zaak. Ook de Vlaamse regeling⁵ is een plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn, ook deze regeling had pas vastgesteld mogen worden na een voorafgaande m.e.r. en, nu dit niet is gebeurd, dient ook deze regeling buiten toepassing te blijven wegens strijd met het Unierecht.

Was dit aspect van het Vlarem II-arrest nog overwegend een herhaling van het d'Oultremont arrest, anders is dat in het Vlarem II-arrest het HvJ-EU zich nadrukkelijk uitspreekt over de rechtsgevolgen van het feit dat de Vlaamse regeling strijdig is met het Unierecht en dat het Hof oordeelt dat nationale autoriteiten - waaronder uiteraard de verantwoordelijke ministers - gehouden zijn om die rechtsgevolgen ongedaan te maken. Ik kom hier later op terug.

¹ Op verzoek van de Belgische Raad van State, ECLI:EU:C:2016:816, ook bekend als het "d'Oultremont-arrest" of de "d'Oultremont -zaak", waarbij "d'Oultremont" staat voor de naam van de klager.

² Onder meer met betrekking tot geluid, slagschaduw en veiligheid.

³ Richtlijn 2001/42/ EG van 27 juni 2001.

⁴ Ook weer bij wijze van prejudiciële beslissing, dit keer op verzoek van de Belgische Raad voor Vergunningsbetwistingen, ECLI:EU:C:2020:503, ook bekend als het "Vlarem II-arrest" of "Vlarem II-zaak", waarbij "Vlarem II" staat voor de korte naam van de omstreden regeling,

⁵ Ook weer over geluid, slagschaduw en veiligheid van windturbines.

Uiteraard is mij bekend dat de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: Afdeling) in de zaak betreffende Windpark Battenoord⁶ oordeelde dat het Activiteitenbesluit niet aangemerkt kan worden als een plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn, maar ik - en met mij anderen - menen dat die uitspraak na het Vlarem II-arrest niet in stand kan blijven en dat ook het Activiteitenbesluit onder de werking van de SMB-richtlijn valt. En dus buiten toepassing moet blijven wegens strijd met het Unierecht vanwege het ontbreken van een m.e.r. voorafgaand aan de vaststelling.

Het voert in dit kader te ver om dieper in te gaan op de redenen dat de Battenoord-uitspraak van de Raad van State niet in stand kan blijven na het Vlarem II-arrest van het HvJ-EU. Ik verwijs naar de bijlage bij deze brief met een ontwerp-publicatie van prof. mr. Herman Bröring, RUG, en ondergetekende waarin nader op die redenen wordt ingegaan.

Inpassingsplan Windpark Fryslân

Er zijn meerdere passages in het Inpassingsplan Windpark Fryslân die uitwijzen dat de beide verantwoordelijke ministers zich bij de vaststelling van dat plan gebaseerd hebben op het Activiteitenbesluit.

Ik wijs in het bijzonder naar de volgende passages:

- In paragraaf 5.5, p. 60, wordt verwezen naar de bepalingen van het Activiteitenbesluit inzake geluid en fungeeren die bepalingen als toetsingskader.
- In paragraaf 5.6, p. 63, wordt verwezen naar de bepalingen van het Activiteitenbesluit inzake slagschaduw en fungeren die bepalingen als toetsingskader.
- In paragraaf 5.8, p. 66, wordt verwezen naar de bepalingen van het Activiteitenbesluit inzake veiligheid en fungeren die bepalingen als toetsingskader.

Ik wil niet uitsluiten dat er andere passages zijn waarin ook wordt verwezen naar het Activiteitenbesluit, maar het bovenstaande volstaat voor de conclusie dat het Inpassingsplan op essentiële onderdelen gebaseerd is op voorschriften van Activiteitenbesluit. Nu het Activiteitenbesluit buiten toepassing moet blijven wegens strijd met het Unierecht, ontberen deze onderdelen van het Inpassingsplan een wettelijke basis.

Rechtsgevolgen

De Belgische Raad voor Vergunningsbetwistingen vroeg het HvJ-EU uitdrukkelijk aan te geven hoe om te gaan met de rechtsgevolgen als de conclusie van het Hof zou zijn dat Vlarem II onwettig is vanwege strijd met het Unierecht. Het antwoord van het Hof op deze vraag laat geen ruimte voor misverstand. Ik citeer:

Hieruit volgt dat de bevoegde nationale autoriteiten, inclusief de nationale rechterlijke instanties waarbij beroep is ingesteld tegen een nationale handeling die in strijd met het Unierecht is vastgesteld, verplicht zijn om in het kader van hun bevoegdheden alle noodzakelijke maatregelen te treffen om het verzuim van een milieubeoordeling te herstellen. Dit kan er, voor een „plan” of „programma” dat is vastgesteld zonder rekening te houden met de verplichting een milieubeoordeling te verrichten, bijvoorbeeld in bestaan dat maatregelen tot opschorting of nietigverklaring van dit plan of programma worden vastgesteld [...] en dat een reeds verleende vergunning wordt ingetrokken) of opgeschort teneinde een dergelijke beoordeling alsnog te verrichten [...].⁷

Dit betekent mede gelet op het in artikel 4, lid 3, van het Verdrag betreffende de Europese Unie neergelegde beginsel van de loyale samenwerking (zie het arrest van 25 juni 2020, paragraaf 83) dat ook uw College - als in deze de bevoegde nationale autoriteit - verplicht is

⁶ ABRvS, 3 april 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1064.

⁷ Overweging 83.

om alle noodzakelijke maatregelen te treffen om het verzuim van een milieubeoordeling voorafgaand aan het vaststellen van het Activiteitenbesluit te herstellen. Dit houdt concreet in:

1. dat de onderdelen van het Inpassingsplan die verwijzen naar, dan wel gebaseerd zijn op, het Activiteitenbesluit, in het bijzonder als ze betrekking hebben op geluid, slagschaduw en externe veiligheid, niet rechtsgeldig zijn en derhalve buiten toepassing moeten blijven, en
2. dat u voor wat betreft diezelfde onderdelen, in het bijzonder als ze betrekking hebben op geluid, slagschaduw en externe veiligheid, pas een nieuw inpassingsplan kunt vaststellen, indien dit plan is gebaseerd op een Activiteitenbesluit dat, anders dan het huidige besluit, wel in overeenstemming met de SMB-richtlijn is vastgesteld..

Verzoek in concreto

Gelet op het voorgaande verzoek ik u namens de Stichting het besluit tot vaststelling van het Inpassingsplan in te trekken. Een beslissing op dit verzoek zie ik graag zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk binnen acht weken, tegemoet. Mocht u niet binnen deze termijn een besluit hebben genomen, dan zal de Stichting zich beraden op het instellen van beroep wegens niet tijdig beslissen.

Voor het geval u mocht overwegen om dit verzoek af te wijzen, breng ik alvast onder uw aandacht, wellicht ten overvloede, dat gelet op het Kühne en Heitz arrest van het HvJ-EU van 13 januari 2004⁸ deze afwijzing niet kan worden gebaseerd op de enkele motivering dat het Inpassingsplan onherroepelijk is geworden. .

Mocht uw besluit inhouden dat u niet bereid bent om het inpassingsplan in te trekken, dan zal ik daartegen beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Volledigheidshalve deel ik u nog mee dat ik een inhoudelijk identiek verzoek heb neergelegd bij uw ambtsgenoot, de minister van Infrastructuur en Waterstaat, mevrouw van Nieuwenhuizen.

10.2.e

d ben tot het geven van een nadere toelichting.

Namens de Stichting Hou Friesland Mooi

10.2.e

10.2.e

Email: 10.2.e@gmail.com

Mobiel: 0610.2.e

⁸ ECLI:EU:C:2004:17

IS HET ACTIVITEITENBESLUIT WEL RECHTSGELDIG?

Een recente uitspraak van het EU Hof roept die vraag op en het antwoord kan grote gevolgen hebben voor het milieubeleid

10.2.e

10.2.e

INLEIDING

Op 29 mei 2019 deed de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: Afdeling) een uitspraak¹ waarvan de schokgolven nog steeds voelbaar zijn: om te voldoen aan de eisen van de Europese Unie is het niet voldoende te beloven dat het in de toekomst wel goed komt met het terugdringen van de stikstofdepositie in natuurgebieden, maar is het nodig die depositie daadwerkelijk te verminderen in het heden. Een gevoelige tik op de vingers van regering en parlement en een uitspraak met grote maatschappelijke gevolgen – tot op de dag van vandaag.

De vraag die wij hierna aan de orde stellen is of een recente uitspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: EU Hof of Hof) niet een soortgelijk probleem oproept: of het Activiteitenbesluit milieubeheer wel rechtsgeldig tot stand is gekomen, dat wil zeggen: in overeenstemming met het Unierecht. Als het antwoord op die vraag negatief zou zijn, dan is dat wederom een tik op de vingers van regering en parlement en heeft dat wederom grote maatschappelijke consequenties omdat een essentiële en onmisbare hoeksteen van het milieubeleid buiten toepassing moet blijven. En dan staat daarmee ook vast dat een eerdere uitspraak van de Afdeling² op dit onderdeel aan herziening toe is.

Directe aanleiding voor het aan de orde stellen van de vraag naar de rechtsgeldigheid van het Activiteitenbesluit is een recent arrest van het EU Hof³ waarin het Hof een eerdere uitspraak⁴ bevestigt waarin het toen ook al oordeelde dat wettelijke regelingen – zoals het Activiteitenbesluit – ook een “plan” of “programma” kunnen zijn in de zin van de SMB-richtlijn⁵. En dus onderworpen zijn aan de eisen en procedures van die richtlijn. Waaronder het opstellen van een MER voorafgaand aan het vaststellen van die wettelijke regeling. En dat is niet gebeurd voorafgaand aan het vaststellen van het Activiteitenbesluit!

Omdat het om redelijk complexe materie gaat, geven we hierna in Deel A eerst een korte samenvatting van de SDM-richtlijn, van de twee arresten van het EU Hof en van de uitspraak van de Afdeling in de Battenoord zaak. Daarna gaan we in Deel B in op de overwegingen die volgens ons aangeven dat met name het Vlare II arrest uitwijst dat het Activiteitenbesluit niet rechtsgeldig tot stand is gekomen. En tenslotte schetsen we in Deel C wat de rechtsgevolgen zijn van die conclusie. En we eindigen met de constatering dat het een goede zaak zou zijn als de Afdeling het EU Hof zou verzoeken om een prejudiciële beslissing om voor eens en altijd duidelijkheid te brengen.

¹ Eigenlijk twee uitspraken: ECLI:NL:RVS:2019:1603 en ECLI:NL:RVS:2019:1604.

² Uitspraak in de zaak over windpark Battenoord; 3 april 2019; ECLI:NL:RVS:2019:1064.

³ 25 juni 2020; ECLI:EU:C:2020:503; hierna wordt dit arrest aangeduid als “Vlare II arrest” – waarbij “Vlare II” verwijst naar de in geding zijnde wettelijke regeling van het Gewest Vlaanderen.

⁴ 27 oktober 2016; ECLI:EU:C:2016:816; hierna wordt dit arrest aangeduid als “d’Oultremont arrest” – waarbij “d’Oultremont” verwijst naar de naam van de appellant.

⁵ Richtlijn 2001/42/EG van 27 juni 2001.

DEEL A: WETGEVER EN RECHTER AAN HET WOORD

Het gaat hier, als gezegd, om een drietal uitspraken: twee van het EU Hof en één van de Afdeling. We behandelen die in chronologische volgorde. Maar eerst moeten we kort aangeven wat de relevante bepalingen zijn in de SMB-richtlijn waar het in al die uitspraken om draait

SMB-richtlijn

Doel van de SMB-richtlijn - "SMB" staat voor "Strategische MilieuBeoordeling" - is het realiseren van een hoog beschermingsniveau van het milieu in de Europese Unie. Daartoe schrijft de richtlijn, kort samengevat, voor dat er voorafgaand aan het vaststellen van "plannen of programma's" een milieueffectrapportage (hierna: MER) wordt opgesteld als die plannen of programma's aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben.

Twee bepalingen zijn in dit kader in het bijzonder van belang: artikel 2 onder a en artikel 3, lid 2 onder a. Reden is dat deze bepalingen de reikwijdte van de richtlijn bepalen: wat valt onder de term "plannen en programma's" en om welke sectoren en bedrijfstakken gaat het?

Artikel 2 onder a luidt als volgt:

In deze richtlijn wordt verstaan onder:

- a) "plannen en programma's": plannen en programma's, met inbegrip van die welke door de Gemeenschap worden medegefinancierd, alsook de wijzigingen ervan,
 - die door een instantie op nationaal, regionaal of lokaal niveau worden opgesteld en/of vastgesteld of die door een instantie worden opgesteld om middels een wetgevingsprocedure door parlement of regering te worden vastgesteld en
 - die door wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen zijn voorgeschreven;
- b)

En artikel 3, lid 2 onder a:

- 2. Onverminderd lid 3, wordt een milieubeoordeling gemaakt van alle plannen en programma's
 - a. die voorbereid worden met betrekking tot landbouw, bosbouw, visserij, energie, industrie, vervoer, afvalstoffenbeheer, waterbeheer, telecommunicatie, toerisme en ruimtelijke ordening of grondgebruik en die het kader vormen voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor de in bijlagen I en II bij Richtlijn 85/337/EEG genoemde projecten, of
 - b.

Zoals altijd bij een richtlijn hebben lidstaten een zekere vrijheid van interpretatie en invulling. Maar waar ligt in het Unierecht de grens van die vrijheid? Daarover gaan de volgende drie uitspraken.

d'Oultremont

In de d'Oultremont zaak ging het om de vraag of een wettelijke regeling van het Gewest Wallonië voor windturbines en windparken (met o.a. voorschriften over locatie, veiligheid, geluid en slagschaduw) tot stand was gekomen op een wijze die in strijd is met het Unierecht, de SMB-richtlijn in het bijzonder, en of die regeling derhalve buiten toepassing moet blijven. Dat zou het geval zijn als de regeling opgevat moet worden als een plan of programma in de zin van artikel 2 onder a van de SMB-richtlijn want daarvoor is een MER vereist als er kans is op aanzienlijke gevolgen voor het milieu. De Waalse wettelijke regeling kon zulke gevolgen hebben, maar was vastgesteld zonder MER en werd op die grond aangevochten voor de Belgische Raad van State als in strijd met het Unierecht.

Ter beantwoording van die vraag besloot de Raad van State het EU Hof om een prejudiciële beslissing te vragen. Die beslissing kwam er in de vorm van het arrest van 27 oktober 2016.⁶ Kern van dat arrest

⁶ Zie voetnoot 4.

was dat het Hof de vraag positief beantwoordde: de aangevochten wettelijke regeling van het Gewest Wallonië moet opgevat worden als een plan of programma in de zin van artikel 2 van de SMB-richtlijn⁷ en dus had er ingevolge artikel 3, lid 2 onder a een MER moeten worden uitgevoerd voordat de regeling werd vastgesteld. Het ontbreken van die MER leidt dus tot strijd met het Unierecht en dus moet de regeling buiten toepassing blijven.

Een enkele overweging van het Hof waarop die conclusie werd gebaseerd.

- Het begrip „plannen en programma’s heeft betrekking op *iedere handeling die, door vaststelling van op de betrokken sector toepasselijke regels en controleprocedures, een heel pakket criteria en modaliteiten vaststelt voor de goedkeuring en de uitvoering van één of meerdere projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben*.⁸
- Bij de aangevochten wetgeving gaat het om een “regelgevend besluit” met bepalingen die moeten worden nageleefd bij de afgifte van administratieve vergunningen voor de aanleg en exploitatie van windturbines.⁹
- Gelet op het doel van de richtlijn - een hoog milieubeschermingsniveau - moeten bepalingen die de werkingssfeer van de richtlijn afbakenen en met name de bepalingen met definities van het werkingsgebied *ruim worden uitgelegd*.¹⁰

Battenoord

Zich beroepend op het d’Oultremont arrest voerden appellanten in de Battenoord zaak¹¹ aan dat de in het Activiteitenbesluit opgenomen bepalingen voor windturbines aanzienlijke milieugevolgen kunnen hebben zodat op grond van artikel 3, lid 2 onder a van de SMB-richtlijn een MER moet worden opgesteld voordat die bepalingen worden vastgesteld. De Afdeling besloot tot exceptieve toetsing: te beoordelen of het Activiteitenbesluit in strijd is met een hogere regeling, *in casu* de SMB-richtlijn.

Na een uitvoerig betoog concludeert de Afdeling dat de windturbine voorschriften van het Activiteitenbesluit geen plan of programma zijn in de zin van artikel 2 onder a van de SMB-richtlijn en dat er derhalve geen plicht is om een plan-MER te maken.¹² Er is dus volgens de Afdeling geen sprake van strijd met het Unierecht. Het Activiteitenbesluit kan worden toegepast als algemeen verbindend voorschrift.

Enkele overwegingen ter onderbouwing van die conclusie.

- De Afdeling citeert een citaat van Advocaat generaal Kokket¹³ uit het d’Oultremont arrest waar dat zegt dat het begrip plannen en programma’s betrekking heeft op *iedere handeling die, door vaststelling van de op de betrokken sector toepasselijke regels en controleprocedures, een groot pakket aan criteria en modaliteiten vaststelt voor de goedkeuring en de uitvoering van één of meerdere projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben*.¹⁴ Uit die formulering leidt de Afdeling vervolgens af dat er sprake is van een plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn als er een relatie is met concrete projecten.¹⁵
- Willen algemeen verbindende voorschriften aangemerkt kunnen worden als plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn dan moeten ze *een planmatig en programmatisch karakter hebben*

⁷ Overweging 54.

⁸ Overweging 49.

⁹ Overweging 37.

¹⁰ Overweging 40.

¹¹ Zie voetnoot 2.

¹² Overweging 29.9.

¹³ In de zaak Inter-Environment Bruxelles van 2018; ECLI:EU:C:2018:403.

¹⁴ Overweging 29.7.

¹⁵ *Idem*.

en dat houdt in dat die bepalingen *door hun inhoud en doelstelling concreet moeten bijdragen aan (de uitvoering van) een of meer projecten. Die concretisering kan zien op de realisatie van het project zelf, maar ook op daaraan voorafgaande besluiten zoals de selectie van geschikte locaties.*¹⁶

Vlarem II

Net als in de d'Oultremont zaak gaat het in de Vlarem II zaak¹⁷ om een verzoek door een Belgische rechterlijke instantie aan het EU Hof tot een prejudiciële beslissing - in dit geval de Raad voor Vergunningsbetwistingen. Dit keer over Vlaamse wet- en regelgeving. In 2011 werd aan Vlarem II een sectie toegevoegd die betrekking heeft op windturbines met daarin onder meer voorschriften over slagschaduw, veiligheid en geluid. Ook in geding was een "Omzendbrief" van de Vlaamse overheid uit 2006 met informatie en handreikingen voor het kiezen van locaties voor een windturbine of -park.

Zich beroepend op het d'Oultremont arrest stelden de eisers in de Vlarem II zaak dat Vlarem II en de Omzendbrief de artikelen 2 onder a en 3, lid 2 onder a van de SMB-richtlijn schenden omdat beide regelingen werden vastgesteld zonder voorafgaande MER. Onder de SMB-richtlijn moeten Vlarem II en Omzendbrief, zo stelden eisers, aangemerkt worden als een plan of programma.¹⁸ De op basis van Vlarem II en Omzendbrief verleende vergunning voor de bouw van vijf windturbines dient derhalve nietig verklaard te worden.

Is dit alles in feite een herhaling van de inzet van de d'Oultremont zaak, een nieuw element betreft de woordgroep van artikel 2 onder a, tweede gedachtestreepje luidende *die door wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen zijn voorgeschreven*. In eerdere arresten had het EU Hof deze woordgroep aldus uitgelegd dat de in die woordgroep gebruikte term "voorgeschreven" opgevat moet worden als "geregeld" in nationale wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen. De verwijzende rechter vroeg het Hof die interpretatie te willen heroverwegen in die zin dat de werking van artikel 2 wordt beperkt tot wettelijk en bestuursrechtelijke bepalingen die verplicht moeten worden vastgesteld.¹⁹

Een ander nieuw element is dat de Raad voor Vergunningsbetwistingen het Hof expliciet vroeg aan te geven hoe de Raad moet acteren in relatie tot de rechtsgevolgen als wordt geconstateerd dat Vlarem II en de Omzendbrief onwettig van aard zijn. Hoe kan de Raad die rechtsgevolgen *in de tijd moduleren*?²⁰

Het Vlarem II arrest is deels een herhaling van het d'Oultremont arrest, maar het bevat ook aanscherpingen en verduidelijkingen daarvan en het gaat in op rechtsvragen die in het d'Oultremont arrest niet aan de orde kwamen.

Enkele belangrijke conclusies.

- De Vlaamse wetgeving kwalificeert als plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn en er moet derhalve een MER opgesteld worden voorafgaand aan de vaststelling.
- Het Hof ziet geen reden om het woord "voorgeschreven" in het tweede gedachtestreepje van artikel 1 onder a anders te interpreteren en blijft die term dus opvatten als "geregeld".
- Als wetgeving in strijd is met het Unierecht, zijn nationale autoriteiten, waaronder rechterlijke instanties, gehouden om alles te doen om de gevolgen daarvan ongedaan te maken.

¹⁶ Overweging 29.8.

¹⁷ Zie voetnoot 3.

¹⁸ Overweging 26.

¹⁹ Overweging 31.

²⁰ *Idem*.

Enkele saillante overwegingen.

- Het Hof herhaalt dat het begrip „plannen en programma’s” betrekking heeft op *elke handeling die, door vaststelling van op de betrokken sector toepasselijke regels en controleprocedures, een groot pakket criteria en modaliteiten vaststelt voor de goedkeuring en de uitvoering van één of meerdere projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben.*²¹
- De opvatting dat een MER slechts verplicht is voor plannen en programma’s die verplicht zijn “voorgeschreven” geeft lidstaten de mogelijkheid om de MER plicht van de richtlijn *moeiteloos te omzeilen door doelbewust niet te bepalen dat de bevoegde autoriteiten dergelijke plannen of programma’s verplicht moeten vaststellen.*²²
- En ook hier is het Hof weer beducht voor ontwijkstrategieën: *Er moet immers een halt worden toegeroepen aan mogelijke strategieën ter ontwijking van de in richtlijn 2001/42 neergelegde verplichtingen, die de vorm kunnen aannemen van een fragmentering van de maatregelen, waardoor aan de nuttige werking van deze richtlijn afbreuk wordt gedaan.*²³
- Het Hof legt daar nog een schepje bovenop door uit te spreken dat de woordgroep “die het kader vormen voor de toekenning van toekomstige vergunningen” geen enkele verwijzing bevat naar het nationale recht en dat die woordgroep opgevat moet worden als *een autonoom Unierechtelijk begrip dat op het grondgebied van de Unie uniform moet worden uitgelegd.*²⁴
- Even uitgesproken is het Hof over de vraag van de Raad voor Vergunningsbetwistingen over het “moduleren” van de rechtsgevolgen als Vlarem II en Omzendbrief in strijd zouden zijn met het Unierecht. Lidstaten zijn verplicht de *onwettige gevolgen van een dergelijke schending van Unierecht ongedaan te maken.*²⁵

DEEL B: WAT BETEKENT DIT VOOR HET ACTIVITEITENBESLUIT?

Laten we er geen doekjes om winden: wij menen dat het Vlarem II arrest op niet mis te verstane wijze uitwijst wat na het d’Oultremont arrest eigenlijk ook al duidelijk was: dat het Activiteitenbesluit werd vastgesteld op een wijze die in strijd is met het Unierecht. Wij baseren ons daarbij op vier (groepen van) overwegingen ontleend aan het Vlarem II arrest en – in mindere mate – het d’Oultremont arrest.

- De windturbine voorschriften van het Activiteitenbesluit zijn “plannen en programma’s”.
- De Battenoord uitspraak is in strijd met het doel en de geest van het Unierecht.
- De Battenoord uitspraak is in strijd met de bepalingen van de SMB-richtlijn.
- En sub-sub-subsidair: de Battenoord uitspraak gaat voorbij aan essentiële feiten.

Voorschriften kwalificeren als “plannen en programma’s”

De concrete normen mogen dan anders zijn, qua doel en opzet lijken de windturbine voorschriften van het Activiteitenbesluit als de bekende twee druppels water op de door het EU Hof gewraakte voorschriften in de Waalse en Vlaamse wetgeving. In de woorden van het EU Hof: het gaat steeds om regelgevende besluiten met bepalingen die moeten worden nageleefd bij de afgifte van vergunningen voor de aanleg en exploitatie van windturbines.²⁶ Of wat meer gedetailleerd: het gaat om een “groot pakket criteria en modaliteiten” voor de goedkeuring en de uitvoering van één of meerdere projecten die aanzienlijke gevolgen kunnen hebben voor het milieu kunnen hebben.²⁷

²¹ Overweging 67.

²² Overweging 48.

²³ Overweging 70.

²⁴ Overweging 75.

²⁵ Overweging 83.

²⁶ Overweging 37 d’Oultremont.

²⁷ Overweging 49 d’Oultremont en overweging 67 Vlarem II.

Die omschrijvingen zijn gelijkelijk van toepassing op het Activiteitenbesluit, de Waalse wetgeving en de Vlaamse wetgeving. Dit zelfs qua thematiek want elk van deze regelingen stelt normen voor dezelfde onderwerpen: veiligheid, slagschaduw en geluid.

Ook formeel kan er geen twijfel zijn dat de windturbine-voorschriften van het Activiteitenbesluit voldoen aan de eisen van artikel 2 onder a van de SMB-richtlijn. Zie met name de overwegingen van het EU Hof in de Vlare II zaak.²⁸

- Het Activiteitenbesluit is een AMVB vastgesteld door de Kroon (lees: de regering) en daarmee is voldaan aan het eerste gedachtestreepje van artikel 1 onder a dat eist dat een plan of programma wordt opgesteld en/of vastgesteld door een instantie op nationaal, regionaal of lokaal niveau of wordt opgesteld door een instantie om middels wetgeving door parlement of regering te worden vastgesteld.
- Het Activiteitenbesluit strekt ter uitvoering van de Wet Milieubeheer en de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren. Daarmee is voldaan aan de eis van het tweede gedachtestreepje van artikel 2 onder a van de SMB-richtlijn inhoudende dat een plan of programma wordt voorgeschreven – in de zin van “geregeld”²⁹ – door wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen.

In d’Oultremont, maar vooral in de Vlare II zaak voegde het EU Hof daar nog een aantal niet mis te verstane verduidelijkingen aan toe.

- De term “voorgeschreven” in het tweede gedachtestreepje mag niet worden opgevat als “verplicht” want dit zou lidstaten een handvat geven om onder de verplichtingen van de SMB-richtlijn uit te komen door expliciet te bepalen dat een regeling ter uitvoering van een wettelijke of bestuursrechtelijke bepaling niet verplicht is.³⁰
- Dat een regeling niet compleet en uitputtend is, vormt geen beletsel om die regeling te kwalificeren als plan of programma. Voldoende is dat het gaat om een groot pakket criteria en modaliteiten voor het goedkeuren van projecten met mogelijkerwijs aanzienlijke gevolgen voor het milieu. Fragmentering van maatregelen mag geen middel worden om te ontkomen aan de werking van de SMB-richtlijn.³¹

Battenoord uitspraak is in strijd met geest Unierecht

Zowel in de d’Oultremont zaak als in de Vlare II zaak stelt het Hof dat het doel van de SMB-richtlijn is te verzekeren dat er in de Unie sprake is van een hoog milieubeschermingsniveau en dat om die reden de werkingssfeer van de SMB-richtlijn niet beperkt mag worden door een enge interpretatie van de bepalingen die de reikwijdte van de richtlijn bepalen, met name artikel 2 onder a en artikel 3, lid 2 onder a. Integendeel: een ruime interpretatie is geboden.³²

Elders wijst het Hof er op dat een bepaalde woordgroep op geen enkele wijze verwijst naar nationaal recht en dat die woordgroep een autonoom Unierechtelijk begrip is dat op het grondgebied van de Unie uniform moet worden uitgelegd. Met andere woorden: nationale rechters moeten zich onthouden van eigen interpretaties van Unierechtelijk begrippen. Zoals het begrip “plannen en programma’s” in artikel 1 onder a van de SMB-richtlijn.³³

En toch zijn dit precies de twee dingen die de Afdeling doet in de Battenoord uitspraak: artikel 2 onder a van de SMB-richtlijn eng interpreteren – en in elk geval niet ruim – en aan de term “plannen en programma’s” een eigen interpretatie te geven. In de Battenoord uitspraak wordt die term immers

²⁸ Overwegingen 34 t/m 62. Daarin wordt ook een aantal sub-vragen besproken.

²⁹ Overweging 35.

³⁰ Overweging 48.

³¹ Overwegingen 48 d’Oultremont en overweging 70 Vlare II.

³² Overweging 40 d’Oultremont en overwegingen 41, 48 en 49 Vlare II.

³³ Overweging 75.

beperkt tot regelingen die een relatie hebben met concrete projecten - sterker: die aan die projecten bijdragen - en daarmee geeft de Afdeling een eigen nationaalrechtelijke interpretatie aan een Unierechtelijk begrip.

Daar komt nog één ding bij. Met name in de Vlarem II zaak maakt het Hof korte metten met mogelijke strategieën van lidstaten om te ontsnappen aan de verplichtingen van de SMB-richtlijn: daarom geen eis dat een plan of programma verplicht is en daarom ook geen eis dat voorschriften compleet en volledig zijn.³⁴ Maar komt het stellen van algemeen verbindende voorschriften niet ook neer op een ontwijkstrategie als er voor die algemeen verbindende voorschriften geen MER plicht zou zijn, terwijl dat wel het geval was voor de concrete besluiten voor concrete projecten die vervangen werden door die algemeen verbindende voorschriften? Want dat is wat er gebeurde toen het stellen van normen met betrekking tot veiligheid, geluid en slagschaduw van windturbines werd overgeheveld van individuele voor bezwaar en beroep vatbare besluiten van het bevoegde gezag naar het Activiteitenbesluit. Gevolg: niet alleen voor burgers geen bezwaar en beroep meer, maar in de interpretatie van de Afdeling ook nog eens af van de lastige MER plicht van de SMB-richtlijn.

Op grond van deze overwegingen menen wij dat de Battenoord uitspraak op dit punt geen gevolg geeft aan het beginsel van loyale samenwerking van artikel 4, lid 4 van het Verdrag betreffende de Europese Unie.

Battenoord uitspraak is in strijd met de SMB-richtlijn

De conclusie van de Afdeling dat het Activiteitenbesluit niet aangemerkt kan worden als een plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn berust op twee pijlers: (1) er moet sprake zijn van een relatie met concrete projecten en dat is volgens de Afdeling bij het Activiteitenbesluit niet het geval;³⁵ en (2) een plan of programma moet concreet bijdragen aan de uitvoering van één of meer projecten en dat doet het Activiteitenbesluit niet.³⁶

Er is slechts een beperkt aantal overwegingen waarin het Hof zich inhoudelijk uitspreekt over de relatie met projecten: (1) in overweging 50 van d'Oultremont zegt het Hof dat de normen van het aangevochten (Waalse) besluit bedoeld zijn voorwaarden vast te stellen waaraan toekomstige³⁷ concrete projecten voor de bouw en exploitatie van windturbines moeten voldoen; (2) overweging 65 van het Vlarem II arrest waarin het Hof verwijst naar plannen en programma's die het kader vormen voor het verlenen van vergunningen voor toekomstige projecten als genoemd in een bijlage bij richtlijn 2011/92; en (3) overweging 66 van het Vlarem II arrest: een plan of programma bevat een groot pakket aan criteria en modaliteiten voor de goedkeuring en de uitvoering van projecten.

Het is onduidelijk hoe uit deze uitspraken kan worden afgeleid - zoals de Afdeling doet - dat een besluit slechts dan een plan of programma is in de zin van de SMB-richtlijn als er sprake is van een relatie met concrete projecten, laat staan dat een plan of programma moet bijdragen aan de uitvoering van een project. Die redenering klopt alleen als die relatie en dat bijdragen worden opgevat als het stellen van kaders voor toekomstige projecten, maar dat kan de Afdeling niet bedoelen want dan had de Afdeling immers juist moeten concluderen dat de windturbine voorschriften van het Activiteitenbesluit inderdaad een plan of programma zijn in de definitie van artikel 2 onder a. Alsdan vallen die voorschriften immers volledig binnen de omschrijvingen van het Hof: een kader voor het vergunnen van toekomstige projecten door middel van een pakket aan criteria en modaliteiten.

³⁴ Overwegingen 48 en 70.

³⁵ Of in een wat andere, maar even onduidelijke formulering: *dat het plan ten minste enige concretisering van een project in zich moet houden*. Overweging 29.7.

³⁶ Overweging 29.8.

³⁷ Onderstrepingen door de auteurs.

Het moet de Afdeling dus gaan om een andersoortige relatie en daarvan zou sprake zijn als het gaat om een relatie met concrete projecten in het heden en niet om een relatie in de vorm van kaders en een pakket aan regels voor toekomstige projecten. Het meest pregnant komt de cognitieve dissonantie tussen hoe het Hof aankijkt tegen de relatie tussen plannen/ programma's en projecten en hoe de Afdeling die relatie opvat naar voren in de volgende passage in overweging 29.7 van de Battenoord uitspraak.

- De Afdeling verwijst naar een citaat van Advocaat generaal Kokket in de Inter-Environment Bruxelles zaak³⁸ waarin deze een overweging van het Hof in de d'Oultremont zaak citeert: een plan of programma heeft betrekking op een *groot pakket aan criteria en modaliteiten ...voor de goedkeuring en de uitvoering van één of meerdere projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben*.
- Waarop de Afdeling op voor ons niet navolgbare gronden uit deze overweging afleidt dat er sprake moet zijn van een relatie met concrete projecten wil een regeling aangemerkt kunnen worden als een plan of programma in de zin van in de SMB-richtlijn.³⁹

Met die opvatting gaat de Afdeling voorbij aan het feit dat het EU Hof het consequent heeft over de relatie van een plan of programma met abstracte toekomstige projecten, terwijl de Afdeling er van maakt – iets anders kunnen we er niet van maken – dat die relatie betrekking moet hebben op concrete actuele projecten. Die interpretatie vindt geen steun in de arresten van het Hof. Integendeel: als het Hof het heeft over de relatie tussen een plan of programma en een project, dan heeft die relatie betrekking op projecten in de toekomst en niet op concrete projecten in het heden.

Illustratief voor dit verschil in opvatting is de volgende overweging van de Afdeling: de bepalingen van het Activiteitenbesluit inzake windturbines en windparken *geven slechts randvoorwaarden waaraan iedere inrichting ná realisatie daarvan moet voldoen. Dat deze bepalingen normen stellen waarmee duidelijk wordt aan welke eisen bij het in werking hebben van windturbines moet worden voldaan, maakt niet dat deze bepalingen op zichzelf bijdragen aan de uitvoering van een project zoals bedoeld in de SMB-richtlijn.*⁴⁰ Maar die omschrijving geldt toch ook voor de Waalse en Vlaamse wetgeving, door het EU Hof aangemerkt als “plannen en programma’s”?

Dat het Hof, anders dan de Afdeling, niet eist dat een set voorschriften pas dan een plan of programma is onder de SMB-richtlijn als er een relatie is met een concreet project, blijkt ook uit de overwegingen 45 en 46 in de d'Oultremont zaak. Daarin zegt het Hof dat een plan of programma weliswaar betrekking moet hebben op een bepaald grondgebied, maar dat daaruit niet kan worden afgeleid dat een plan of programma betrekking moet hebben op de ruimtelijke ordening van een specifiek gebied: *Uit de bewoordingen van deze bepalingen blijkt immers dat zij in breder opzicht zijn gericht op de ruimtelijke ordening van gebieden of zones in het algemeen.* En dus is het wat het Hof betreft geen probleem dat de aangevochten Waalse wetgeving grenswaarden stelt voor het gehele Waalse grondgebied.

Als een plan of programma, zoals de Afdeling stelt, een relatie moet hebben met een concreet project, ja daar zelfs aan moet bijdragen, dan is het onvermijdelijk zo dat het plan of programma zich richt op een specifiek gebied of gebieden en dat is een eis die het EU Hof expliciet verwerpt.

Dat het EU Hof niet denkt aan een relatie met concrete projecten blijkt eveneens uit overweging 66 van het Vlarem II arrest. Daarin zegt het Hof dat de SMB-richtlijn een systematische milieubeoordeling eist voor plannen en programma's die voorbereid worden met betrekking tot

³⁸ Zie voetnoot 13.

³⁹ Overweging 29.7.

⁴⁰ Overweging 29.8.

bepaalde “sectoren”. Een besluit is dus ook een plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn als het voorschriften geeft voor een bepaalde sector - zoals de sector die elektriciteit opwekt uit windenergie. Hetgeen exact datgene is wat de windturbine bepalingen in het Activiteitenbesluit doen. En wat echt iets anders is dan een regeling die bijdraagt aan een concreet project.

Ten slotte, opvallend in het betoog van de Afdeling is ook dat de redenering dat er sprake moet zijn van een relatie met een concreet project nergens onderbouwd wordt met rechtstreekse verwijzingen naar overwegingen van het EU Hof in de d’Oultremont en Vlare II zaken, althans niet in de secties van de Battenoord uitspraak die betrekking hebben op de onderhavige materie. De Afdeling fundeert de eigen redenering op drie pijlers: (1) een verwijzing naar een uitspraak van de Advocaat generaal van het EU Hof in een andere zaak;⁴¹ (2) een verwijzing naar de totstandkomingsgeschiedenis van de SMB-richtlijn;⁴² en (3) een beroep op voorbeelden genoemd in een “guidance” document van de Europese Commissie bedoeld als handreiking bij het implementeren van de SMB-richtlijn.⁴³

Dit suggereert dat er voor de opvatting van de Afdeling geen steun te vinden is in de arresten van het EU Hof zelf, ja misschien zelfs wel dat die steun er niet te vinden is omdat de arresten haaks staan op de interpretatie die de Afdeling geeft aan het Unierechtelijke begrip “plannen en programma’s”.

Bij dit alles past één mitigerende kanttekening.

Op het moment van de Battenoord uitspraak lag slechts het d’Oultremont arrest op tafel; het Vlare II arrest is van meer recente datum. In die zin is het misschien enigszins unfair de redenering van de Afdeling te beoordelen aan de hand van overwegingen in het Vlare II arrest. Feit is echter ook dat als op dit moment de Battenoord uitspraak op de weegschaal van Vrouwe Justitia wordt gelegd aan de andere kant van die weegschaal niet alleen de d’Oultremont zaak, maar ook de Vlare II zaak gewicht in de schaal leggen. En dus is het onvermijdelijk dat het meer recente Vlare II arrest betrokken wordt bij het beoordelen van de Battenoord uitspraak.

Sub-sub-subsidiar: Battenoord gaat voorbij aan essentiële feiten

Zelfs als al het bovenstaande niet zou overtuigen dat de Afdeling in de Battenoord zaak de plank mis sloeg, ook dan is er nog één sub-sub-subsidiar argument om aan te tonen dat de conclusie van de Afdeling niet klopt en dat het Activiteitenbesluit dus wel een plan of programma is in de zin van de SMB-richtlijn, in elk geval als het gaat om de geluidsnormen voor windturbines in het Activiteitenbesluit.

Die huidige geluidsnormen werden in het Activiteitenbesluit opgenomen bij het “Besluit van 14 oktober 2010 tot wijziging van het Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer en het Besluit omgevingsrecht (wijziging milieuregels windturbines)”.⁴⁴ Zelfs een beperkt onderzoek naar de feitelijke gang van zaken bij het op- en vaststellen van dat besluit wijst uit dat in elk geval voor wat betreft de geluidsnormen voldaan wordt voldaan wordt de eis die de Afdeling stelt wil een regeling kwalificeren als plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn.

⁴¹ Overweging 29.7.

⁴² *Idem*. In een toelichting op het voorstel voor de SMB-richtlijn werd gezegd dat een plan of programma niet van toepassing is op de *hoogste niveaus van de besluitvormingspiramide waar de beleidslijnen in hun meest algemene vorm worden geformuleerd*. Alsof het Activiteitenbesluit in die hoogste regionen zou vallen! Een AMvB staat in die piramide in elk geval onder een wet in formele zin en als het om “beleidslijnen in hun meest algemene zin” gaat, zijn die lijnen zeker niet te vinden in het Activiteitenbesluit, maar in besluiten als het Energieakkoord van 2013 en het Klimaatakkoord van 2019.

⁴³ *Idem*.

⁴⁴ Staatsblad 2010, 749.

Ergo: zelfs als alle voorafgaande betogen zouden falen, dan nog zijn de voorschriften van het Activiteitenbesluit inzake de geluidsproductie van windturbines aan te merken als "plannen en programma's". In de (hier bestreden) opvatting van de Afdeling zelf!

Er is heel wat bewijs ter onderbouwing van het feit dat de geluidsnormen van het Activiteitenbesluit wel degelijk een relatie hadden en hebben met concrete windturbine projecten, ja zelfs werden vastgesteld met de expliciete bedoeling bij te dragen aan de realisatie van concrete projecten. Zoals de Afdeling eist wil er sprake zijn van een plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn. Het voert te ver om hier al dat feitelijke bewijs breed uit te meten en daarom volstaan we met een enkel illustratief, maar typerend voorbeeld..

Het volgende citaat is afkomstig van een persoon⁴⁵ die direct betrokken was bij het ontwikkelen van een voorstel voort die nieuwe 47 dB L_{den} en 41 dB L_{night} geluidsnormen.

Het probleem was dat al sinds jaar en dag de regelgeving op basis van de risicozonering en veiligheid een afstand van viermaal de ashoogte tot bebouwing toestond maar de oude etmaal WNC 40 geluidsnorm een afstand tot wel 2 kilometer noodzakelijk maakte. Investeerders en agrariërs zagen dus mogelijkheden om sloten subsidie binnen te gaan halen maar dan moesten die turbines wel op zeg vier maal ashoogte van de bebouwing geplaatst mogen worden immers weinig agrariërs hebben meer dan 2 km land achter hun bedrijf liggen. Een aantal mensen (waaronder Siemens medewerkers, ambtenaren en andere stakeholders) zijn toen gaan goochelen met excel, de Lden norm en grenswaardes en wel zodanig dat de theoretische Lden grens op iets minder dan viermaal de ashoogte van de turbines kwam te liggen. Die waarde bleek 47 dB(A) te zijn vandaar dus de Lden (47) norm voor windturbines. Verder rekende men er ook naar toe dat het door de overheid geëiste Lnight waarde (om de nachtrust van burgers te beschermen) van 41 dB(A) ook nagenoeg op de Lden (47) grens kwam te liggen.

Duidelijker kan toch niet: een insider die aangeeft dat de nieuwe normen het mogelijk moeten maken - "bijdragen" om de term van de Afdeling te gebruiken - om meer windenergie projecten te realiseren.

Er zijn ook meer formele en dus meer gezaghebbende bronnen. Uit de Nota van Toelichting op het Besluit van 14 oktober 2010:

*Met het oog op bekorting van de tijdsduur die gemoeid is met het daadwerkelijk realiseren van windturbineprojecten is het wenselijk om zover mogelijk alle windturbines onder het beoordelingsregime van het Activiteitenbesluit te brengen.*⁴⁶

Gaan deze uitspraken nog over het leveren van een bijdrage aan de realisatie van meer windparken in het algemeen, hieronder gaat het om de bijdrage van de nieuwe geluidsvoorschriften van het Activiteitenbesluit aan de realisatie van een specifiek (gepland) windpark. Uit de "Lijst van vragen en antwoorden" van 20 oktober 2009:⁴⁷

Vraag 19

Wordt de plaatsing van windmolens bij Urk/de Noordoostpolder door het wijzigingsvoorstel eenvoudiger en kan het molenpark nu nog dichterbij de bebouwde kom geplaatst worden? Heeft hierover overleg plaatsgevonden met lokale belanghebbenden en bestuurders?

Door de in de Ontwerp-AMvB opgenomen systematiek en normering ontstaat tevoren voor alle partijen (initiatiefnemers, bestuurlijke partijen, omwonenden) duidelijkheid over de maximale vergoedbare niveaus van geluidbelasting van windturbines en is de besluitvorming daarover niet

⁴⁵ Naam en bron bij de auteurs bekend.

⁴⁶ Paragraaf 2.

⁴⁷ Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2009-2010, 31 209, nr 99.

meer afhankelijk van besluitvorming op lokaal en/of provinciaal niveau aan de hand van de daarvoor opgestelde Handreiking. In die zin wordt de planvorming en besluitvorming rond windturbines in procestermen eenvoudiger en transparanter. Dit geldt dus ook voor het windpark Noordoostpolder.

En ten slotte: in een openbare lezing formuleert de op het ministerie van Infrastructuur en Milieu verantwoordelijke ambtenaar de belangrijkste afweging bij het bepalen van de hoogte van de geluidsnormen als volgt:

*Voldoende ruimte voor windenergie tegen - net - aanvaardbare volksgezondheidseffecten.*⁴⁸

Uit dit alles kan maar één conclusie getrokken worden: zelfs als de opvatting van de Afdeling de juiste zou zijn en niet in strijd zou zijn met Unierecht, ook dan nog wijzen de feiten uit dat de windturbine voorschriften in het Activiteitenbesluit, de geluidsnormen in het bijzonder, voldoen aan de eis die de Afdeling stelt aan een set voorschriften willen die voorschriften kwalificeren als plan of programma in de zin van het SMB-richtlijn: ze hebben aantoonbaar een directe relatie met concrete projecten en ze dragen bij aan de realisatie van concrete projecten.

DEEL C: WAT KUNNEN DE GEVOLGEN ZIJN?

De rechtsgevolgen van onze opvatting dat het Activiteitenbesluit in strijd is met het Unierecht zijn niet gering. Dat geldt ten eerste voor het Activiteitenbesluit zelf, maar zoals het Vlarem II arrest duidelijk maakt, dit geldt eveneens voor vergunningen en andere besluiten die tot stand kwamen op basis van, of mede op basis van, de windturbine voorschriften van het Activiteitenbesluit.

Wat het eerste aspect betreft: als het Activiteitenbesluit (en de daarop gebaseerde Activiteitenregeling) buiten toepassing moet blijven wegens strijd met het Unierecht, dan raakt dit zowel alle instanties die belast zijn met het verlenen (of handhaven) van vergunningen en/of ontheffingen voor de bouw en exploitatie van windturbines, als alle rechterlijke instanties aan wie geschillen zijn voorgelegd waarin de windturbine voorschriften van het Activiteitenbesluit een rol spelen. Omdat het Activiteitenbesluit een even essentiële als onmisbare hoeksteen is van het Nederlandse milieubeleid is, zal dit onvermijdelijk leiden tot een periode met grote rechtsonzekerheid, in elk geval gedurende de periode die nodig is om een nieuw Activiteitenbesluit vast te stellen, dit keer wél na een voorafgaande MER.

Dat de rechtsgevolgen zich ook uitstrekken tot vergunningen en ontheffingen gebaseerd op het Activiteitenbesluit blijkt onmiskenbaar uit het Vlarem II arrest als het EU Hof zegt: *Hieruit volgt dat de bevoegde nationale autoriteiten, inclusief de nationale rechterlijke instanties waarbij beroep is ingesteld tegen een nationale handeling die in strijd met het Unierecht is vastgesteld, verplicht zijn om in het kader van hun bevoegdheden alle noodzakelijke maatregelen te treffen om het verzuim van een milieubeoordeling te herstellen. Dit kan er, voor een „plan” of „programma” dat is vastgesteld zonder rekening te houden met de verplichting een milieubeoordeling te verrichten, bijvoorbeeld in bestaan dat maatregelen tot opschorting of nietigverklaring van dit plan of programma worden vastgesteld en dat een reeds verleende vergunning wordt ingetrokken of opgeschort teneinde een dergelijke beoordeling alsnog te verrichten.*⁴⁹

Als het gaat om vergunningen die nog niet hebben geleid tot het daadwerkelijk bouwen en exploiteren van windturbines, laat het EU Hof eigenlijk geen enkele ruimte aan rechterlijke instanties om iets anders te doen dan de desbetreffende vergunning nietig te verklaren. Als de turbines er al staan gaat de deur op een kier, maar wel een hele kleine.

⁴⁸ <https://nsg.nl/file/185/Martin>.

⁴⁹ Overweging 83.

- Uitgangspunt blijft dat alleen het Hof *bij wijze van uitzondering en om dwingende redenen van rechtszekerheid, een voorlopige opschorting kan toestaan van het effect dat een regel van het Unierecht op het daarmee strijdige nationale recht heeft, namelijk de terzijdestelling ervan. Indien de nationale rechterlijke instanties bevoegd zouden zijn om aan de nationale bepalingen voorrang te geven boven het Unierecht waarmee zij in strijd zijn, al was het maar tijdelijk, dan zou immers afbreuk worden gedaan aan de uniforme toepassing van het Unierecht.*⁵⁰
- Echter, het Hof heeft eerder geoordeeld dat het een nationale rechter, gelet op overweging van bescherming van het milieu, bij uitzondering is toegestaan een nationale regeling toe te passen op grond waarvan hij bepaalde gevolgen kan handhaven van een nationale handeling die niet volgens een met richtlijn 2001/42 verenigbare procedure werd vastgesteld, zoals die bedoeld in punt 86 van het onderhavige arrest, indien de nietigverklaring van die handeling een rechtsvacuüm zou dreigen te creëren dat in strijd is met de verplichting voor de betrokken lidstaat om uitvoeringsmaatregelen vast te stellen voor een andere Unierechtshandeling die gericht is op milieubescherming.⁵¹

Uit dit alles blijkt dat het EU Hof eigenlijk geen enkele ruimte laat voor marchanderen als het gaat om de rechtsgevolgen: nationale autoriteiten, waaronder nationale rechters, moeten vol aan de bak om die rechtsgevolgen ongedaan te maken. Slechts in zeer bijzondere omstandigheden is er enige ruimte om bepaalde rechtsgevolgen te handhaven en dan nog enkel zo kort mogelijk.

TEN SLOTTE

Het voorafgaande handelt uitsluitend over de voorschriften van het Activiteitenbesluit met betrekking tot de bouw en exploitatie van windturbines, maar het moge duidelijk zijn dat bovenstaande overwegingen en conclusies *mutatis mutandis* ook van toepassing kunnen zijn op andere voorschriften van het Activiteitenbesluit. Dit vergroot alleen maar het belang van de zaak en de noodzaak om zo snel mogelijk duidelijkheid te krijgen.

Natuurlijk is ons oordeel in deze niet doorslaggevend – die status komt enkel toe aan een uitspraak van de Afdeling. Gelet op wat er op het spel staat zou het daarom een goede zaak zijn als de Afdeling zich tot het EU Hof zou wenden met een verzoek voor een prejudiciële beslissing. Wat ons betreft zou dat verzoek zich specifiek op de volgende vragen moeten richten:

1. Dienen de voorschriften van het Activiteitenbesluit met betrekking tot de bouw en exploitatie van windturbines aangemerkt te worden als “plannen en programma’s” in de zin van artikel 2 onder a van de SMB-richtlijn?
2. Bij een bevestigend antwoord: wat zijn de rechtsgevolgen van dit antwoord zowel voor wat betreft de hier aan de orde zijnde voorschriften van het Activiteitenbesluit, voor het Activiteitenbesluit als geheel, als voor vergunningen en besluiten die (mede) op dat besluit zijn gebaseerd?
3. Als één van de rechtsgevolgen is dat het Activiteitenbesluit buiten toepassing moet blijven, kan dit rechtsgevolg worden opgeschort teneinde te voorkomen dat er een rechtsvacuüm ontstaat waardoor Nederland niet in staat is te voldoen aan andere verplichtingen van Unierecht?

We begonnen dit artikel met een verwijzing naar de stikstof uitspraak van de Afdeling. Dat was een gedurfde beslissing die voor eens en altijd duidelijk maakt dat het niet aangaat dat de wetgever een loopje neemt met het Unierecht. Maar hoe zit het met het Activiteitenbesluit? Neemt de wetgever daarmee ook niet een loopje met het Unierecht?

Het is aan de Afdeling om ook op die vraag voor eens en altijd antwoord te geven.

⁵⁰ Overweging 84.

⁵¹ Overweging 90.

Aboud, E. (Esra)

Van: 10.2.e
Verzonden: donderdag 1 oktober 2020 18:27
Aan: 10.2.e
CC: 10.2.e
Onderwerp: RE: 20243653 m.b.t. Bhm AANGETEKEND Brief met verzoek van Stichting Hou Friesland Mooi besluit 18 sept. 2020 mbt vaststelling Inpassingsplan Windpark Frysl?n

Categorieën: Categorie Rood

Ha 10.2.e,

11.1 Het gaat in de kern om de vraag of de algemene normen in het Activiteitenbesluit wel rechtsgeldig waren omdat voor die normen nooit een plan-MER is opgesteld. Een interdepartementale werkgroep (I&W, BZK en EZK) zijn bezig met een analyse van en vervolgacties op dit arrest. 11.1

<https://www.infomil.nl/onderwerpen/integrale/mer/nieuws/nieuwsberichten/eu-hofuitspraak-vlaamse-normen-windturbines/>),

11.1

Vriendelijke groeten,

10.2.e

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: 10.2.e 10.2.e @minezk.nl>

Verzonden: donderdag 1 oktober 2020 11:05

Aan: 10.2.e <10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

<10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e <10.2.e @minezk.nl>

Onderwerp: FW: 20243653 m.b.t. Bhm AANGETEKEND Brief met verzoek van Stichting Hou Friesland Mooi besluit 18 sept. 2020 mbt vaststelling Inpassingsplan Windpark Frysl?n

Hallo allen,

Op het moment dat WPF volop in aanleg is begint de stichting Hou Fr. Mooi alsnog een achterhoedegevecht.

Deze brief is zowel door onze minister als door de minister van I&W ontvangen. Ik ben benieuwd naar jullie reactie.

Graag even overleggen hoe we de beantwoording vanuit beide ministeries handig kunnen organiseren.

Met vriendelijke groet,

10.2.e

06-10.2.e

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: domus@minez.nl <domus@minez.nl>

Verzonden: donderdag 1 oktober 2020 09:06

Aan: 10.2.e [REDACTED] 10.2.e [REDACTED]@minezk.nl>

Onderwerp: 20243653 m.b.t. Bhm AANGETEKEND Brief met verzoek van Stichting Hou Friesland Mooi besluit 18 sept. 2020 mbt vaststelling Inpassingsplan Windpark Frysl?n

Er is een document ter behandeling aangeboden en toegevoegd aan uw werkvoorraad, met als onderwerp: Bhm AANGETEKEND Brief met verzoek van Stichting Hou Friesland Mooi besluit 18 sept. 2020 mbt vaststelling Inpassingsplan Windpark Frysl?n

Via bovenstaande link kunt u de behandelmap direct openen.

In de route zijn de volgende notities opgenomen:

|>0<001=>Uitzetten route door Directie**DGKE**30-09-20**SLINGERLANDJ

Deze brief aan EZK is voor 10.2.e [REDACTED] van directie W&O. Deze brief is ook al als burgerbrief binnengekomen (door IenW doorgestuurd): bhm 20243557. Ik zal de afhandeling met 10.2.e [REDACTED] kortsluiten, Mvrgr., 10.2.e [REDACTED]
|><

Van: 10.2.e
Aan: [Dekker, mr. H. \(Heleen\)](#)
Cc: 10.2.e
Onderwerp: Ter info: Stand v zaken Vlare II-arrest
Datum: dinsdag 13 oktober 2020 17:09:03

Dag Heleen,

Vanochtend hebben 10.2.e en ik 10.2.e en 10.2.e bijgepraat over het 'Vlare II-dossier' (het arrest over de planmer voor Vlaamse algemene regels voor windturbines). Met deze email informeren wij jou graag ook over de laatste stand van zaken.

Vorige week donderdag, 8 oktober, diende een kort geding bij de voorzieningenrechter in Assen. Stichting 'Platform Storm' stelt in deze procedure dat de bouw van windpark Drentse Monden moet worden stilgelegd, omdat voor het Abm een plan-mer gemaakt had moeten worden, gelet op het Vlare II-arrest. In de media is er veel aandacht geweest voor deze zaak. Het tv-programma 'De Hofbar' (PowNed) heeft er daags voor de zitting een volledige aflevering aan gewijd. In deze aflevering heeft de stichting gesteld dat uit het Vlare II-arrest zou volgen dat de NLse geluidsnormen voor windturbines niet deugen. De advocaat van de stichting komt in de aflevering ook aan het woord en stelt dat voor tientallen andere windparken soortgelijke procedures worden gestart.

Wij hebben - mede obv advies van de LA - niet geparticipeerd in deze KG-procedure. Wel heeft de LA op verzoek van ons, BZK en IenW punten aangedragen voor het pleidooi van de advocaat van initiatiefnemers. 11.1

10.2.e

11.1

De

uitspraak wordt 22 okt verwacht.

Verder zien wij dat steeds meer tegenstanders van windparken met een beroep op het Vlare II-arrest de aanleg van nieuwe windparken willen voorkomen of de exploitatie van bestaande parken stil proberen te leggen. Bij ons is bekend dat in beroepsprocedures tegen besluiten van dec. bestuursorganen voor de aanleg van windparken in de gemeenten Delfzijl, Houten en Staphorst het arrest is aangevoerd. Daarnaast is bij de ministers van EZK en BZK door twee (emeritus) hoogleraren (10.2.e) een verzoek ingediend om het rijksinpassingsplan (RIP) voor WP Fryslan in te trekken. Bij de provincie Friesland is een verzoek ingediend om het provinciaal inpassingsplan voor WP Nij Hiddum-Houw in te trekken.

11.1 en 10.2.g

10.2.e

11.1 en 10.2.g

11.1 en 10.2.g

11.1 en 10.2.g

11.1 en 10.2.g

Tot zover. Mocht het bovenstaande nog vragen oproepen, dan zijn wij uiteraard graag bereid een nadere toelichting te geven.
Groeten, mede namens 10.2.e

Van: 10.2.e
Aan: 10.2.e
Cc: 10.2.e
Onderwerp: FW: Post 9 oktober iz Windpark Oostpolder
Datum: donderdag 15 oktober 2020 11:28:13
Bijlagen: [Post 9 oktober iz Windpark Oostpolder afz inwoners Oudeschip.pdf](#)
Prioriteit: Hoog

Ha 10.2.e,

Een brief aan BZ over VLAREM II, onduidelijk wat wordt beoogd. Als bijlage is echter een brief aan EZK bijgevoegd, ik ken die brief niet, jij wel? En zo nee kan jij achterhalen wat er mee gebeurd is? Alvast dank!

Gr. 10.2.e

Van: 10.2.e
Verzonden: donderdag 15 oktober 2020 11:22
Aan: 10.2.e
CC: 10.2.e
Onderwerp: FW: Post 9 oktober iz Windpark Oostpolder
Urgentie: Hoog

Beste allemaal,

Van BZ kreeg lenW deze brief doorgestuurd. Het gaat om 4 windparken in Groningen. In de brief wordt gerefereerd aan eerder brieven aan EZK en de provincie die ook door hen zijn beantwoord. Als ik het goed zie gaat het om (onherroepelijk) provinciale omgevingsvergunning (voor een e- en c-activiteit).

De brief blinkt niet uit in duidelijkheid, er wordt een beroep gedaan op het Vlareem-arrest en op het voorzorgbeginsel en naleving van het Unierecht, maar geëindigd wordt met het volgende concrete verzoek:

Wij verwachten dan ook, dat de besluiten (verleende vergunningen) aangaande Windpark Oostpolder en mogelijk de andere 3 windparken herzien worden en eerst een gedegen onderzoek wordt gedaan naar de gezondheid en veiligheid van de mens. Een Milieueffectenrapportage en een Milieueffectbeoordeling zijn noodzakelijk gezien de uitspraak van het Europees Hof van Justitie. Zie (C-24/19): arrest 25 juni 2020 MER.pdf

Het gaat de schrijvers uiteindelijk om de concrete windparken 11.1

Groet,

10.2.e

Buiten Reikwijdte

Buiten Reikwijdte

Buiten Reikwijdte

Buiten Reikwijdte

Ministerie van Buitenlandse Zaken, Directie Juridische Zaken
T.a.v. afdeling Europees recht
Postbus 20061
2500 EB Den Haag

Oudeschip: 8 oktober 2020

Onderwerp:

1. Beroep op de naleving van het Unirecht t.a.v. Windpark Oostpolder
2. Brief d.d. 21 september 2020 'Arrest 25 juni 2020 MER (HvJ-EU)'
3. Brief d.d. 18 mei 2020 'Beroep op het Voorzorgsbeginsel t.a.v. Windpark Oostpolder'

Geachte Directie,

Met deze brief doen inwoners van Oudeschip (het noordelijkste dorp in Nederland bij de Eemshaven) en directe woonomgeving nogmaals een 'Beroep op het Voorzorgsbeginsel t.a.v. Windpark Oostpolder' naar aanleiding van het gewezen 'arrest 25 juni 2020 MER (HvJ-EU)'. Tevens doen inwoners van Oudeschip een 'Beroep op de naleving van het Unirecht t.a.v. Windpark Oostpolder'. Het gaat hierbij specifiek om de gezondheid en veiligheid van de mens.

- Aanleiding is de komst van 'Windpark Oostpolder' en de MER beoordeling t.a.v. akoestiek, slagschaduw en veiligheid. Er is geen effectenrapportage en effectbeoordeling gedaan. Er staat letterlijk: **Het aspect gezondheid wordt niet apart beoordeeld in de MER. De wettelijke normen die voor hinderaspecten van windturbines zijn opgesteld vormen bij de MER het uitgangspunt.**
- De gebruikte rekenmodellen (slagschaduw en akoestiek) en de wettelijk gestelde normen (rapporten geluid uit 2008 en 2010) of ontbrekende wettelijke normen (afstand van woningen) vormen door **voortschrijdende inzichten een gezondheidsrisico**. Laagfrequent geluid wordt niet meegenomen in de MER. **De normen zijn verouderd** en zonder onderzoek, effectenrapportage en effectbeoordeling is dit onacceptabel.
- De 4 windparken en de al bestaande 95 windturbines (samen circa 150 turbines) sluiten naadloos op elkaar aan. Wij zien dit als **één groot windpark**. 3 windparken werden apart door de MER beoordeeld, waaronder **Windpark Oostpolder**. Windpark Oostpolder is sinds kort gestart met de bouw van 21 windturbines. Windpark Eemshaven West (4e windpark) is gestart met een Reikwijdte (21 windturbines). In de Reikwijdte (notitie) van komend windpark Eemshaven West staat ook letterlijk: **Het aspect gezondheid wordt niet apart beoordeeld in de MER. De wettelijke normen die voor hinderaspecten van windturbines zijn opgesteld vormen bij de MER het uitgangspunt.**
- Wij zien de Eemshaven met industrie, wegen, bestaande 95 windturbines, de vier 4 windparken en de nog komende windparken **als één plangebied**. Niet alleen akoestiek, laagfrequent-en infrageluid en slagschaduw, maar ook aardbevingsgebied (laagfrequente trillen), laagfrequente trillingen onder de grond veroorzaakt door circa 150 windturbines en turbulentie door wieken van circa 150 windturbines in een industriegebied met veel schadelijke uitstoot, vormen veiligheidsrisico's en gezondheidsrisico's. Omwonenden voelen zich onveilig en maken zich zorgen over hun gezondheid. Het gaat hierbij om de gezondheid en veiligheid van baby's, kinderen, volwassenen en ouderen.
- Een relatief veilige afstand van windturbines is al jaren bekend: 10 x de tiphoogte of minimaal 1500 meter afstand van woonhuizen (dit hangt af van het vermogen en de hoogte van de turbines). Deze informatie wordt genegeerd door de (Rijks)overheid.

• Voor de onderdelen gezondheid en veiligheid en het Unirecht verwijzen wij naar onze brieven d.d. 18 mei 2020 en d.d. 21 sept 2020 (**bijlage 1. en 2.**).

• Ook verwijzen wij naar de antwoordbrieven van de ministeries BZK en EZK, college GS Provincie Groningen en gemeente Het Hogeland aangaande Beroep op het Voorzorgsbeginsel.

(**bijlage: 3., 4. en 5.**)

Een ontvangstbevestiging van het college GS Provincie Groningen op de brief Arrest 25 juni 2020 MER d.d. 21 september 2020 hebben wij niet ontvangen.

De verwachting is dat de antwoorden hetzelfde zullen zijn als op onze brief 'Beroep op het Voorzorgsbeginsel van 18 mei 2020'.

• Een zienswijze (aangaande Windpark Oostpolder) binnen 6 weken van burgers was onmogelijk, gezien de ingewikkelde materie van de MER.

Wij willen dat de rechtsbescherming voor burgers met betrekking tot gezondheid en veiligheid van mensen volgens het **Unirecht** gewaarborgd wordt. **Inwoners van Oudeschip** gaan er van uit, dat de **bouw van Windpark Oostpolder door een uitspraak van het Europees Hof van Justitie, gestopt kan worden.**

Wij verwachten dan ook, dat de besluiten (verleende vergunningen) aangaande Windpark Oostpolder en mogelijk de andere 3 windparken herzien worden en eerst een gedegen onderzoek wordt gedaan naar de gezondheid en veiligheid van de mens. Een Milieueffectenrapportage en een Milieueffectbeoordeling zijn noodzakelijk gezien de uitspraak van het Europees Hof van Justitie. Zie (C-24/19): [arrest 25 juni 2020 MER.pdf](#)

In afwachting van uw antwoord, verblijven wij,

hoogachtend,

10.2.e

10.2.e

10.2.e [@scarlet.nl](#)

10.2.e

10.2.e

10.2.e [@gmail.com](#)

Bijlagen:

1. Kopie brief inwoners Oudeschip d.d. 21 september 2020 aan minister Wiebes (EZK):
Arrest 25 juni 2020 van het Hof van Justitie van de Europese Unie (Deze brief is gestuurd naar: minister Wiebes, minister Ollongren, college GS Provincie Groningen en gemeente Het Hogeland)
2. Kopie brief inwoners Oudeschip d.d. 18 mei 2020 aan minister Wiebes (EZK) :
Beroep op het voorzorgsbeginsel t.a.v. Plan Windpark Oostpolder, Groningen (Deze brief is gestuurd naar: Het Kabinet en fractievoorzitters. De gedeputeerden van de provincie Groningen en politieke partijen. B&W, fractievoorzitters en politieke partijen van de gemeente Het Hogeland)
3. Antwoordbrief d.d. 22 juni 2020 van de Gemeente Het Hogeland,
4. Antwoordbrief d.d. 25 juni 2020 van GS Provincie Groningen,
5. Antwoordbrief d.d. 16 juli 2020 Ministerie EZK ook namens ministerie BZK

T.a.v. E Wiebes, Minister EZK

Postbus 20018

2500 EA Den Haag

Datum: 21 september 2020

Onderwerp: Arrest 25 juni 2020 van het Hof van Justitie van de Europese Unie

Geachte heer Wiebes,

Naar aanleiding van onze de brief d.d. 18 mei 2020 (**Beroep op het voorzorgsbeginsel t.a.v. Windpark Oostpolder**, bijlage 4) en de antwoordbrieven van de Ministeries EZK/BZK, GS Provincie Groningen en de gemeente Het Hogeland (bijlagen 1,2 en 3) willen wij u als (Rijks)overheid en initiatiefnemers op onderstaand Unierecht wijzen:

- Op 25 juni 2020 heeft de Grote kamer van het Hof van Justitie van de Europese Unie in de zaak C-24/19 arrest gewezen: [arrest 25 juni 2020 MER.pdf](#)

- De door Europa opgelegde, juist uitgevoerde en door burgers mede gedragen MER t.a.v. windparken is het **enige** wettelijke instrument om effectief milieu- en gezondheidsschade te kunnen voorkomen. **Nederland ((Rijks)overheid) gaat voorbij aan die opdracht.**

Er wordt in de MER voor Windpark Oostpolder met geen woord gesproken over 'bescherming van de gezondheid van de mens'. Het gaat hierbij met name over de MER-onderdelen: akoestiek, slagschaduw en veiligheid.

Zie hieronder punt 1., 2. en 3., waar de (Rijks)overheid m.b.t gezondheid en veiligheid aan voorbij gaat.

1. Europese SMB-richtlijn en MEB-richtlijn:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0052>

en

<https://www.commissiemer.nl/documenten/00000295.pdf>

Commissie MER: Overwegende hetgeen volgt: (1) In artikel 174 van het Verdrag is bepaald dat het beleid van de Gemeenschap op milieugebied, onder andere, dient bij te dragen tot het behoud, de bescherming en de verbetering van de kwaliteit van het milieu, de bescherming van de gezondheid van de mens en het behoedzaam en rationeel gebruik van natuurlijke hulpbronnen en dat **dit beleid dient te berusten op het voorzorgsbeginsel**. In artikel 6 van het Verdrag is bepaald dat de eisen inzake milieubescherming moeten worden geïntegreerd in de omschrijving van het beleid en het optreden van de Gemeenschap, in het bijzonder met het oog op het bevorderen van duurzame ontwikkeling.

2. Grondrechten van de Europese Unie:

Een hoog niveau van milieubescherming en verbetering van de kwaliteit van het milieu moeten worden geïntegreerd in het beleid van de Unie en worden gewaarborgd overeenkomstig het beginsel van duurzame ontwikkeling.

Zie artikel 37 uit het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=NL>

3. 10.10.9. uit de Europese Milieueffectenbeoordeling.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52012SC0355>

Verplichte post-EIA-monitoring Evaluatie (beoordeling van de conformiteit met normen, voorspellingen of verwachtingen, evenals de milieuprestaties van de activiteit)

Monitoring is het eerste onderdeel van wat doorgaans 'mer-follow-up' wordt genoemd. EIA-follow-up is een breder concept dat bestaat uit 4 hoofdfasen:

- Monitoring (verzameling van activiteits- en milieugegevens)
- Evaluatie (beoordeling van de conformiteit met normen, voorspellingen of verwachtingen, evenals de milieuprestaties van de activiteit)
- Management (beslissingen nemen en passende maatregelen nemen naar aanleiding van problemen die voortvloeien uit monitoring- en evaluatieactiviteiten)
- Communicatie (informerende van de belanghebbenden over de resultaten van de MER-follow-up om feedback te geven over de implementatie van het project / plan en feedback over MER-processen).

• Windpark Oostpolder en Reikwijdte Eemshaven West:

Er wordt in de MER met geen woord gesproken over 'bescherming van de gezondheid van mensen'. Het gaat hierbij met name over de MER-onderdelen: akoestiek, slagschaduw en veiligheid.

Voor deze drie MER-onderdelen zijn geen milieueffectrapportages en milieueffectenbeoordelingen m.b.t. gezondheid en veiligheid gemaakt.

Er wordt alleen gesproken over 'wettelijke' normen, rekentabellen en 'gehinderden'. Voor het onderdeel veiligheid wordt een beschrijving gegeven over de veilige mechanische werking van een windturbine en het eventueel loslaten van de rotor.

In de reikwijdte (notitie) van komend windpark Eemshaven West staat letterlijk: Het aspect gezondheid wordt niet apart beoordeeld in de MER. De wettelijke normen die voor hinderaspecten van windturbines zijn opgesteld vormen bij de MER het uitgangspunt.

Zie:

<https://www.provinciegroningen.nl/beleid-en-documenten/documentenzoeker/klimaat-en-energie/windparken/windpark-oostpolder/>

<https://windparkeemshavenwest.nl/wp-content/uploads/2020/07/2020-06-18-Notitie-Reikwijdte-en-detail-WP-Eemsh-West-def.pdf>

- **Akoestiek Windpark Oostpolder:**

De 'wettelijke' norm overdag 47dB en 41 dB in de nacht wordt ook gebruikt voor Windpark Oostpolder en dateert uit 2008 en daar is bijgekomen dat dit cumulerend per jaar is. Er is vergeten te vermelden, dat de ligging van het Windpark Oostpolder (21 turbines) tussen industrie en het dorp Oudeschip komt. Industrie ligt op 1000-1500 meter van Oudeschip en woonomgeving en samen met de bestaande wegen wordt deze woonomgeving beschouwd als kwetsbaar groepsrisico (luchtvervuiling, lawaai, calamiteiten etc.). Windpark Oostpolder ligt op ± 600 tot 750 meter van de woonomgeving. Opgeteld; industrie, wegen en meerdere windparken veroorzaken regelmatig (cumulerend) 65 dB of misschien wel meer. Dit maakt de kwetsbaarheid m.b.t. gezondheid van inwoners van Oudeschip en omgeving, extra groot.

Er wordt al jaren alleen maar gesproken over 'gehinderden' (zie MER akoestiek). Terwijl de WHO (max 45 dB op de dag), RIVM en GGD (adviesorganen van de (Rijks)overheid) ook tot andere inzichten zijn gekomen aangaande negatieve gezondheidseffecten en gezondheidsschade.

Zie onze brief d.d. 18 mei 2020. (bijlage 4.)

- **Pulserend bromgeluid van de rotoren, dag en nacht:**

Pulserend bromgeluid wordt in de MER geen aandacht aan besteed.

- **Het laagfrequent geluid/trillingen en infrageluid:**

Laagfrequent geluid/trillingen en infrageluid worden niet meegenomen in de MER, ook al zijn hier voortschrijdende inzichten van o.a. het RIVM over gezondheidsrisico's.

Zie onze brief d.d. 18 mei 2020. (bijlage 4.)

- **Slagschaduw:**

Voor slagschaduw zijn alleen normen en rekenmodellen gebruikt. De wettelijke norm voor de maximale slagschaduwduur bedraagt 17 dagen per jaar gedurende meer dan 20 minuten per dag. T.a.v. gezondheid wordt uitgegaan van aannames en beleving. Om de cumulerende effecten vast te stellen is gebruik gemaakt van het beschikbare slagschaduw-rekenmodel en zijn opnieuw berekeningen uitgevoerd. Gezondheid van direct omwonenden is niet meegenomen in de MER.

- **Veiligheid:** Mechanische veiligheid van de windturbines is goed beschreven maar:

Aardbevingsgebied:

Oudeschip en omliggende woongebieden liggen in een aardbevingsgebied. De trillingen (laagfrequent) onder de grond komen uit het zuiden. De naar schatting 150 windturbines aan de noordkant van ons dorp veroorzaken trillingen (laagfrequent) onder de grond uit het noorden. Wat dit voor gevolgen kan hebben voor de veiligheid zal nog onderzocht moeten worden. Inwoners van Oudeschip zijn hier niet gerust op en voelen zich onveilig.

NB: op 1 september 2020 is er een aardbeving geweest van 1,9 op de schaal van Richter in Roodeschool. Roodeschool ligt op 2000 meter afstand van ons dorp Oudeschip (laagfrequente trillingen!)

Luchtstromen/turbulentie veroorzaakt door wieken van een windmolen:

Wat doet turbulentie veroorzaakt door wieken van ± 150 windturbines bij wind uit N, NO, O, W en NW met bijv. de tonnen PFAS grond van Pouw BV, uitstoot schadelijke stoffen van de RWE centrale en andere vervuilende industrie t.a.v. de noordelijke woongebieden en de nu al verhoogde fijnstof?

Wat doet turbulentie veroorzaakt door wieken met de komende 21 windturbines in de Oostpolder bij wind uit N, NO, O, W en NW t.a.v. de hoge bergen (tonnen) PFAS grond en andere vervuilende industrie (bijv. uitstoot schadelijke stoffen RWE door een schoorsteen) pal voor het dorp Oudeschip en de woonomgeving?

De vraag blijft: waarom is dit niet meegenomen in de MER. Fijnstof kan astma en COPD veroorzaken. Ter info: Achter de bergen PFAS grond van Pouw BV staat 1 rij van 9 windturbines richting Oudeschip. Het is onbekend of de turbulentie door de wieken van deze rij 9 turbines mede de oorzaak kunnen zijn van 20 ha vervuilde landbouwgrond.

Onderzoek naar aanleiding klachten en vragen van inwoners uit Oudeschip:

Naar aanleiding van een mail 30 juni 2020 met vragen van inwoners van Oudeschip aan de Omgevingsdienst Provincie Groningen is in augustus een onderzoek gestart naar; vervuilde grond (PFAS) ook in de woonomgeving, luchtvervuiling, stankoverlast, scheuren onderaan bestaande windturbines, zwarte stof op kozijnen en tuinmeubelen en het sterven van planten en bomen. Er is beloofd dat inwoners van Oudeschip op alle vragen antwoord krijgen. Met dit onderzoek zijn inwoners van Oudeschip en omwonenden van de Eemshaven qua industrie zich nog meer bewust geworden van de kwetsbare omgeving waarin zij al wonen. Gezondheidsrisico's en veiligheid spelen hier duidelijk ook een rol.

● **Opvallend en onacceptabel:**

Wat opvalt is dat bestaande en komende windparken ten noorden van woongebieden allemaal apart zijn beoordeeld door de MER. De 4 windparken (Windpark Oostpolderdijk, Windpark Eemshaven Zuidoost, Windpark Oostpolder en Windpark Eemshaven West) sluiten naadloos op elkaar aan met de al bestaande windturbines en vormen voor het woongebied één geheel. Het gaat om ± 150 windturbines en nog komende windturbines, die met een boog en op korte afstand (300-1400 meter) ten noorden van woongebieden staan. Deze ± 150 windturbines veroorzaken decibellen, laagfrequent- en infrageluid, laagfrequente trillingen in de grond en turbulentie. Daar komt het industriegebied met wegen nog bij.

In het Activiteitenbesluit staat:

Door toepassing van artikel 3.14a, tweede lid van het **Activiteitenbesluit** van Windpark Oostpolder, wordt geen rekening gehouden met een windturbine of een combinatie van windturbines die behoort tot een andere inrichting waarvoor onmiddellijk voorafgaand aan het tijdstip van inwerkingtreding van dat artikel een vergunning in werking en onherroepelijk was.

Hiermee worden de noordelijke woongebieden **Polen(Spijk)**, **Nooitgedacht(Spijk)**, **Oudeschip**, **Koningsoord**, **Heuvelderij(Uithuizermeeden)** en **Valom(Uithuizermeeden)** **opgedeeld in regels, normen en wetten** t.a.v. verschillende windparken en industrie. Wij zien het als één groot plangebied, waarbij de Provincie Groningen de verantwoordelijkheid heeft genomen en ook verantwoordelijk is. De gezondheid van mensen en veiligheid zijn hierbij vergeten.

• De brief van 18 mei 2020 van inwoners uit Oudeschip, inclusief deze brief, sluiten naadloos aan bij; het arrest 25 juni 2020 MER van de Grote kamer van het Hof van Justitie van de Europese Unie, artikel 37 uit het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, Milieueffectrapportage van de Europese Commissie en de Europese Milieueffectenbeoordeling.

De antwoordbrief van Ministeries EZK/BZK lijkt sterk op een ontwikkelingsstrategie van de overheid om een milieubeoordelingsplicht m.b.t. gezondheid moeiteloos te omzeilen door doelbewust geen antwoord te geven op onze vragen. Dit geldt ook voor GS Provincie Groningen en gemeente Het Hogeland. Zie bijlagen: 1, 2 en 3.

De door de (Rijks)overheid gestelde normen zijn verouderd en lijken op een 'pseudowetgeving', omdat deze normen waarschijnlijk beter uitkomen voor het plaatsen van windparken nabij woongebieden. Dit kan toch niet de bedoeling zijn zonder een milieueffectenbeoordeling m.b.t. de gezondheid van baby's, kinderen, jongvolwassenen, volwassenen en ouderen.

Uitspraken (zie jurisprudentie m.b.t. windparken aangaande gezondheid, akoestiek, slagschaduw en veiligheid) van de Raad van State komen hierdoor ook in een ander daglicht te staan. Zie arrest 25 juni 2020 en bijvoorbeeld:

Zie ook onderstaande uitspraken van de Raad van State (o.a. Windpark Eemshaven Zuidoost) De 'wettelijke' norm 62,5 dB wordt beschouwd als aanvaardbaar voor de woonomgeving, zonder een Milieueffectrapportage en een milieueffectenbeoordeling m.b.t. de gezondheid van mensen.

<https://www.raadvanstate.nl/@111505/201707660-1-r3/>

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RVS:2018:2225>

Wij verwachten dat de (Rijks)overheid haar verantwoordelijkheid neemt en zich houdt aan het Unierecht. Dit geldt wat omwonenden betreft voor: de net begonnen start van Windpark Oostpolder, nog komend Windpark Eemshaven West en mogelijk ook de 2 andere aansluitende windparken in Noord Groningen.

Gezien het arrest van 25 juni 2020 van de Grote kamer van het Hof van Justitie van de Europese Unie, zien wij anders geen andere mogelijkheid dan ons te wenden tot het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Wij zien uw reactie graag binnen 6 weken met belangstelling tegemoet.

Hoogachtend,

10.2.e

10.2.e

10.2.e

10.2.e

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

10.2.e
10.2.e

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Warmte en Ondergrond

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ezk

Behandeld door

10.2.e
T 070 10.2.e
10.2.e@minezk.nl

Ons kenmerk
DGKE-WO / 20258937

Uw kenmerk

Bijlage(n)

- 03 NOVEMBER 2020 -

Datum
Betreft Windpark Oostpolder

Geachte 10.2.e,

Ik heb uw brief van 21 september 2020 over windpark Oostpolder en het arrest van het Europese Hof van Justitie van 25 juni 2020 (zaak C-24/19) in goede orde ontvangen. Daarnaast is uw brief van 8 oktober 2020, gericht aan het ministerie van Buitenlandse Zaken, aan mij doorgestuurd. In deze brief zal ik ingaan op het arrest van het Europese Hof van Justitie en windpark Oostpolder.

Arrest van het Europese Hof van Justitie

Het arrest van het Europese Hof van Justitie heeft betrekking op Vlaamse milieunormen voor windturbines en een zogenaamde Omzendbrief. Het Hof concludeert dat voor de Vlaamse milieunormen en de Omzendbrief een milieueffectrapportage moet worden gemaakt op grond van EU richtlijn 2001/42/EG. In het arrest van het Hof wordt niet ingegaan op de Nederlandse algemene regels voor windturbines in het Activiteitenbesluit milieubeheer. Het arrest heeft dan ook geen gevolgen voor deze algemene regels.

In Nederland heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State op 3 april 2019 geoordeeld dat uit EU richtlijn 2001/42/EG geen verplichting kan worden afgeleid om voor de Nederlandse algemene regels voor windturbines een milieueffectrapportage uit te voeren.¹ Deze algemene regels hebben geen planmatig karakter. Dit oordeel is gebaseerd op de jurisprudentie van het Europese Hof van Justitie. De uitspraak van het Hof van 25 juni 2020 laat geen breuk in deze jurisprudentie zien. De algemene regels van het Activiteitenbesluit milieubeheer blijven dan ook onverminderd van toepassing.

Windpark Oostpolder en normering

Zoals ik ook in mijn brief van 16 juli 2020 heb aangegeven zijn voor windpark Oostpolder, net als voor alle andere windparken in Nederland, in het kader van het MER de benodigde onderzoeken uitgevoerd. De Commissie voor de milieueffectrapportage toetst als onafhankelijke deskundigencommissie de kwaliteit en volledigheid van het MER.

In het MER is het project, zoals u zelf ook aangeeft, getoetst aan de normen voor geluid, slagschaduw en veiligheid. Deze landelijk van toepassing zijnde algemene normen zijn zorgvuldig tot stand gekomen en vastgesteld om de gezondheid van mensen te beschermen. Ze geven samen invulling aan het voorzorgbeginsel met

¹ ECLI:NL:RVS:2019:1064

het oog op mogelijke effecten op de gezondheid van omwonenden en de kwaliteit van de leefomgeving. Het toetsen aan deze normen betekent dus dat de mogelijke effecten op gezondheid zijn onderzocht. Dat is de reden dat gezondheid niet als apart hoofdstuk terugkomt in het MER. Dit is een gebruikelijke werkwijze in het MER-onderzoek.

De geluidsnormering voor windturbinegeluid beoogt voornamelijk hinder te beperken. Om zeker te stellen dat ook de nachtrust voldoende wordt beschermd, is er aanvullend voor gekozen een norm voor nachtelijk geluid op te nemen. Met deze normen wordt aangesloten bij de meest recente wetenschappelijke inzichten.

Het RIVM houdt nauwkeurig bij welke onderzoeken gedaan worden naar mogelijke gezondheidseffecten van windturbines en adviseert, indien daar aanleiding toe is, het Kabinet. De gezondheidseffecten die wetenschappelijk onderbouwd zijn voor windturbinegeluid zijn hinder en mogelijk slaapverstoring. Andere effecten acht het RIVM op dit moment niet wetenschappelijk bewezen. Ik sluit mij aan bij dit standpunt van het RIVM.

Ik hoop uw brieven hiermede voldoende te hebben beantwoord.

De Minister van Economische Zaken en Klimaat
Namens de

10.2.e

Esther Pijs
Directeur Warmte en Ondergrond

TER INFORMATIE

Aan de Minister

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken

Auteur

10.2.e

10.2.e

T 070 10.2.e

10.2.e

@minezk.nl

Datum

22 oktober 2020

Kenmerk

WJZ / 20268109

Bhm: 20268489

10.2.e

nota

Uitspraak in kort geding over windpark Drentse Monden
en Oostermoer

Parafenroute

SG

Lidewijde Ongering

WJZ, Directeur

Heleen Dekker

BBR

10.2.e

Aanleiding

De rechtbank Noord-Nederland heeft op 22 oktober 2020 de vordering van een stichting die een kort geding had aangespannen om de bouw van het windpark Drentse Monden en Oostermoer stil te leggen, niet-ontvankelijk verklaard. Dit betekent dat de bouw van dit windpark conform planning kan worden voortgezet.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota.

Kernpunten

- Een stichting die tegen de bouw van windpark Drentse Monden en Oostermoer is, heeft bij de civiele rechter in kort geding een bouwstop gevorderd.
- De stichting beriep zich hierbij op het VLAREM II-arrest van het EU-Hof, waaruit zij afleidt dat de wettelijke milieunormen voor windparken niet juist tot stand zijn gekomen omdat daarvoor geen (plan)milieueffectrapportage is opgesteld. Dat zou volgens de stichting betekenen dat de vergunningen voor de bouw van het windpark onrechtmatig zijn en dat daar geen gebruik van mag worden gemaakt. U bent over het VLAREM II-arrest bij nota van 11 september 2020 geïnformeerd (zie bijlage).
- De kort gedingrechter komt niet toe aan een inhoudelijke beoordeling van de vordering, omdat hij van oordeel is dat de stichting niet-ontvankelijk is.
- De uitspraak betekent dat de initiatiefnemers kunnen doorgaan met de bouw van het windpark. De planning is dat het windpark medio 2021 in gebruik wordt genomen.

dat is
op zichzelf
fammer

Toelichting

- De stichting is volgens de rechter om twee redenen niet-ontvankelijk. Ten eerst voldoet zij niet aan de eisen die het burgerlijk recht stelt aan een stichting die een algemeen belang behartigt.

Ontvangen BBR

Ten tweede is er in deze casus sprake van zgn. formele rechtskracht: de stichting kon tegen de vergunningen die de bouw van het windpark mogelijk maken beroep bij de bestuursrechter instellen, hetgeen zij ook (tevergeefs) heeft gedaan. De vergunningen hebben nu rechtskracht. De burgerlijke rechter gaat die beoordeling niet overdoen.

- De rechter wijst de stichting erop op dat zij het bevoegde bestuursorgaan kan verzoeken de vergunningen in te trekken of te herzien. Tegen de beslissing op een dergelijk intrekking- of herzieningsverzoek kan beroep bij de bestuursrechter worden ingesteld. Hierbij merkt de rechter op dat het Europees recht onder omstandigheden verplicht tot herziening van onherroepelijke besluiten.
- De stichting (en haar advocaat) hebben in de media al aangekondigd niet in deze uitspraak te berusten en vervolgacties te ondernemen. Het is nog niet duidelijk of dit een hoger beroep tegen deze uitspraak of een verzoek tot intrekking of herziening van de vergunningen zal behelzen (of allebei tegelijk).
- Doordat de rechter de stichting niet-ontvankelijk heeft verklaard, is de rechter niet toegekomen aan een inhoudelijke beoordeling van de rechtsvraag of het VLAREM II-arrest gevolgen heeft voor de rechtsgeldigheid van de wettelijke milieunormen voor windturbines.
- Er bereiken ons signalen dat steeds meer tegenstanders van windparken met een beroep op het VLAREM II-arrest in bestuursrechtelijke procedures de aanleg van nieuwe windparken willen voorkomen of de exploitatie van bestaande parken stil proberen te leggen. In de windsector zorgt dat voor onrust.
- Het ingenomen en onderbouwde standpunt van het Rijk (IenW, BZK en EZK) is dat het VLAREM II-arrest geen gevolgen heeft voor de rechtsgeldigheid van de Nederlandse wettelijke normen voor windturbines. In hoeverre dit standpunt ook houdbaar is, zal de komende periode op de proef worden gesteld. In meerdere beroepszaken wordt het arrest aangevoerd; zie bovengenoemde nota van 11 september 2020. 10.2.g [REDACTED]
- Een interdepartementale werkgroep (IenW, BZK en EZK) bereidt zich gezamenlijk voor op deze beroepszaken 10.2.g [REDACTED]

- 10.2.g [REDACTED]

- De Staat had zich niet als partij in dit kort geding gevoegd. Via de Landsadvocaat is wel input geleverd aan de advocaat van initiatiefnemers om misverstanden over wettelijke kaders te voorkomen.

10.2.e

Van: 10.2.e
Verzonden: donderdag 22 oktober 2020 15:46
Aan: Dekker, mr. H. (Heleen)
CC: 10.2.e
Onderwerp: RE: Uitspraak KG Vlarem II
Bijlagen: voorbereiding uitspraak KG WP Drentse Monden; signalering aankondiging uitspraak KG wp Drentse Monden.docx

Urgentie: Hoog

Beste Heleen,

10.2.e heeft hierover eerder deze week gesproken met BBR. Punt is dat de minister deze week vakantie heeft en geen informatieve nota's wenst te ontvangen. Met BBR is afgesproken dat bij een negatieve uitspraak een nota zou worden voorbereid die vrijdag bij BBR moest worden aangeleverd en die de minister dan meteen maandag zou krijgen, bij een positieve uitspraak kan de minister via de reguliere wekelijkse signalering (dat is dus volgende week donderdag) worden geïnformeerd. De uitspraak lijkt mij laatstgenoemde categorie te vallen. Zie bijgevoegde mail van 10.2.e.

Aanvankelijk wilden wij de minister ook vooraf informeren. 10.2.e had daarvoor een concept-nota opgesteld (zie bijlage), maar omdat de minister deze week geen nota's wil krijgen, is die niet verder de lijn ingegaan. Nadeel daarvan - waar ik niet bij stil heb gestaan - was dat jij hierdoor ook niet geïnformeerd was over de laatste stand van zaken. Excuses daarvoor.

Dan nu een korte appreciatie van de inhoud van de uitspraak:

- De stichting wordt niet-ontvankelijk verklaard om twee redenen
- Eerste reden is dat de stichting en de dagvaarding niet voldoen aan de strenge eisen voor de ontvankelijkheid collectief belangbehartigers in civiele zaken (art. 3:305a BW). 11.1
- Tweede reden is de formele rechtskracht van de besluiten voor de aanleg van de windparken.
- De rechter merkt ten overvloede op dat voor de stichting een bestuursrechtelijke weg openstaat door herziening van de besluiten te vragen. Hij neemt daarbij een voorschot door onder verwijzing naar het beroemde Kühne en Heitz-arrest te overwegen dat het EU-recht onder omstandigheden noopt tot een plicht onherroepelijke besluiten te herzien. 11.1
- De advocaat van de stichting heeft al aangekondigd hoger beroep in te stellen (<https://www.rtvnoord.nl/nieuws/754349/Uitspraak-windmolens-Drentse-Monden-mogen-gebouwd-worden>), 11.1
- 11.1

Vriendelijke groeten,

10.2.e

Van: Dekker, mr. H. (Heleen)
Verzonden: donderdag 22 oktober 2020 12:25
Aan: 10.2.e
CC: 10.2.e
Onderwerp: Re: Uitspraak KG Vlarem II

11.1

Gaat er vandaag nog nota'tje naar Min?

Hgrt
 Heleen

Op 22 okt. 2020 om 12:18 heeft 10.2.e <10.2.e@minezk.nl> het volgende geschreven:

Ter info vers van de pers

Van: 11.1 | Pels Rijcken 10.2.e @pelsrijcken.nl>

Verzonden: donderdag 22 oktober 2020 12:13

Aan: 10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e

@minezk.nl>; 10.2.e

@minienw.nl>; 10.2.e

@minbzk.nl>; 10.2.e

@minbzk.nl>; 10.2.e

@minezk.nl>

CC: 11.1 | Pels Rijcken 10.2.e @pelsrijcken.nl>

Onderwerp: Uitspraak KG Vlarem II

Beste allen,

11.1

Met vriendelijke groet,

10.2.e

10.2.e | advocaat | Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. | Bezuidenhoutseweg 57 |
Postbus 11756, 2502 AT Den Haag | +31 70 10.2.e | +31 6 10.2.e | 10.2.e @pelsrijcken.nl |
www.pelsrijcken.nl | [LinkedIn](#)
 [Printen, echt nodig?](#)

Van: 10.2.e @minienw.nl>

Verzonden: vrijdag 16 oktober 2020 16:07

Aan: 10.2.e | Pels Rijcken <10.2.e@pelsrijcken.nl>; 10.2.e | Pels

Rijcken 10.2.e @pelsrijcken.nl>

CC: 10.2.e @minezk.nl>; 10.2.e

@minienw.nl>; 10.2.e

@minbzk.nl>; 10.2.e

@minbzk.nl>

Onderwerp: ter informatie over aanpak vervolg op VLAREM II, C24/19

Ha 10.2.e en 10.2.e,

11.1

11.1

Vriendelijke groeten,

10.2.e

10.2.e
10.2.e

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Directoraat Generaal Milieu en Internationaal
directie Omgevingsveiligheid en Milieurisico's
+31 (0)10.2.e | 10.2.e @minienw.nl
Rijnstraat 8, 2515 XP Den Haag

11.1

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Het bericht kan vertrouwelijke informatie bevatten waarvoor het beroepsgeheim van advocaat of notaris geldt. Als u dit bericht per abuis hebt ontvangen, wordt u verzocht het te vernietigen en de afzender te informeren. Alle werkzaamheden worden verricht op grond van een overeenkomst van opdracht als bedoeld in artikel 7:400 van het Burgerlijk Wetboek met de naamloze vennootschap Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V., gevestigd te Den Haag en ingeschreven in het Handelsregister onder nr. 27283716. Op de overeenkomst zijn de algemene voorwaarden van toepassing, die zijn gedeponeerd ter griffie rechtbank Den Haag onder nr. 36/2020. Daarin is een aansprakelijkheidsbeperking opgenomen. De algemene voorwaarden zijn te raadplegen op www.pelsrijcken.nl/algemene-voorwaarden en worden op verzoek langs elektronische weg of op andere wijze kosteloos aan u toegezonden.

This message is solely intended for the addressee and may contain information that is confidential and legally privileged. If you are not the intended recipient please notify the sender immediately and delete this message. All our services are performed by virtue of an agreement for the supply of services as referred to in Section 7:400 of the Dutch Civil Code between Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. and the client. Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. is a public limited company that is based in The Hague and registered with the Chamber of Commerce Haaglanden under number 27283716. All services provided are subject to our general terms and conditions which include a limitation of liability clause and are deposited with the District Court of The Hague under number 36/2020. Our general terms and conditions can be found on our website www.pelsrijcken.nl/en/general-terms-and-conditions and upon request we will provide you with a copy, free of charge.

10.2.e

Van: 10.2.e
Verzonden: woensdag 21 oktober 2020 19:25
Aan: 10.2.e
Onderwerp: voorbereiding uitspraak KG WP Drentse Monden

Ha 10.2.e,

Nog even een email ter voorbereiding op morgen (uitspraak voorzieningenrechter WP Drentse Monden):

- 10.2.e of 10.2.e van Pels Rijcken nemen contact met je op zodra zij de uitspraak hebben ontvangen van 10.2.e
- Ik heb 10.2.e gemeld dat jij daarna contact met hem opneemt om de woordvoeringslijn af te stemmen;
- Verder is het van belang de collega's van DGKE (10.2.e) en de collega's van het interdep overleg kort te informeren over de uitspraak. De collega's van IenW en BZK hebben dinsdag aangegeven dat ze graag op de hoogte worden gesteld.
- De inhoud van de uitspraak zal bepalend zijn voor de vraag of we een nota ter informatie (bij negatieve uitspraak) of een signalering (voor volgende week) voorbereiden. Ik heb van 10.2.e begrepen dat als we vrijdagochtend een nota aan BBR aanbieden, dat de nota dan maandag bij de minister kan liggen. Als de uitspraak negatief zou zijn en er moet een nota voorbereid worden, dan kan ik dat vrijdagochtend oppakken.

Succes morgen!

Groeten, 10.2.e

C O N C E P T

Kort geding procedure Windpark Drentse Monden

A.s. donderdag, 22 oktober, wordt de uitspraak van de voorzieningenrechter verwacht in het kort geding dat stichting 'Platform Storm' heeft aangespannen tegen de initiatiefnemers van windpark Drentse Monden. In de media is er veel aandacht voor deze zaak. U bent eerder voor het tv-programma 'De Hofbar' door Rudger Castricum geïnterviewd over deze zaak. Naar verwachting is er voor de uitspraak ook weer de nodige media-aandacht.

Platform Storm doet in dit kort geding een beroep op het arrest van het EU-Hof van 25 juni 2020. In dit arrest heeft het EU-Hof bepaald dat Vlaamse algemene milieuregels voor windmolens (o.a. voor geluidhinder en slagschaduw) onder de reikwijdte van de Europese SMB-richtlijn vallen. Dit betekent dat op grond van de SMB-richtlijn voor deze algemene regels een milieueffectrapportage (plan-m.e.r.) had moeten worden uitgevoerd. Dat is niet gebeurd en daarmee zijn deze regels in strijd met het Unie-recht vastgesteld.

In het kort geding heeft Platform Storm aangevoerd dat uit het arrest van het EU-Hof moet worden afgeleid dat ook voor de algemene milieuregels die in Nederland gelden voor windturbines (vastgelegd in het Activiteitenbesluit) een plan-m.e.r. uitgevoerd had moeten worden en dat dat ten onrechte achterwege is gebleven. Platform Storm stelt dat de initiatiefnemers geen gebruik mogen maken van de vergunningen die zijn verleend voor de bouw van het windpark, omdat het Activiteitenbesluit als toetsingskader heeft gefungeerd bij het verlenen van deze vergunningen. Platform Storm vordert dat de initiatiefnemers de bouw van het windpark per direct staken op straffe van een dwangsom van 1 miljoen euro per dag.

Initiatiefnemers hebben aangevoerd dat de vergunningen, die eerder tot aan de Raad van State zijn aangevochten, onherroepelijk zijn. De beoordeling en de belangenafweging die door de hoogste bestuursrechter heeft plaatsgevonden (leidend tot onherroepelijke besluiten met formele rechtskracht) kan niet nog een keer worden overgedaan in een kort geding. Het bouwen van een windpark gebeurt op basis van onherroepelijke vergunningen en dat is niet onrechtmatig. Een procedure over de vraag of het arrest van het EU-Hof gevolgen heeft voor het Activiteitenbesluit en verleende vergunningen, moet voorts niet in een procedure tegen initiatiefnemers, maar in een (bestuursrechtelijke) procedure tegen de overheid aan de orde worden gesteld. Daarover hebben de initiatiefnemers aangevoerd dat uit het arrest van het EU-Hof niet kan worden afgeleid dat voor het Activiteitenbesluit een plan-m.e.r. moet worden uitgevoerd.

U wordt z.s.m. geïnformeerd over de uitspraak.

Aboud, E. (Esra)

Van: 10.2.e
Verzonden: vrijdag 23 oktober 2020 14:13
Aan: 10.2.e)
CC: 10.2.e
Onderwerp: RE: Uitspraak in kort geding over windpark Drentse Monden en Oostermoer
Bijlagen: DOMUS-20268109-v3-
 Uitspraak_in_kort_geding_over_windpark_Drentse_Monden_en_Oostermoer.docx

Ha 10.2.e ,

Bedankt voor je reactie.

We hebben naar aanleiding van je vraag nog een passage aan de nota toegevoegd. En we hebben ook je suggestie overgenomen om de nota in cc mede te richten aan de dg K&E en dg B&I.

De nota is bij deze mail gevoegd.

Groeten, 10.2.e

Van: 10.2.e
Verzonden: vrijdag 23 oktober 2020 10:21
Aan: 10.2.e
CC: 10.2.e
Onderwerp: Re: Uitspraak in kort geding over windpark Drentse Monden en Oostermoer

Dag 10.2.e : de nota vind ik helder. Geen opmerkingen daarop.

11.1

En misschien een idee de nota mede te richten aan de DG B&I en de DG K&E, met als voordeel dat je dan geen medeparaaf nodig hebt.

Gr 10.2.e

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 23 okt. 2020 om 08:31 heeft 10.2.e @minezk.nl het volgende geschreven:

Dank 10.2.e lijken me prima suggesties, zie ook enkele suggesties van mijn kant. Zullen we de uitspraak trouwens als bijlage bijvoegen? Zal de minister waarschijnlijk wel maar andere (b.v. Heleen) misschien wel.

Gr. 10.2.e

Van: 10.2.e @minezk.nl
Verzonden: vrijdag 23 oktober 2020 08:19
Aan: 10.2.e @minezk.nl
CC: 10.2.e @minezk.nl; 10.2.e
 10.2.e @minezk.nl; 10.2.e @minezk.nl
Onderwerp: RE: Uitspraak in kort geding over windpark Drentse Monden en Oostermoer

Ha 10.2.e ,

Bedankt voor de voorzet voor de nota. Ik heb een paar tekstsuggesties en opmerkingen in de tekst geplaatst.

Groeten, 10.2.e

Van: 10.2.e <10.2.e@minezk.nl>

Verzonden: donderdag 22 oktober 2020 22:16

Aan: 10.2.e <10.2.e@minezk.nl>; 10.2.e <10.2.e@minezk.nl>; 10.2.e <10.2.e@minezk.nl>

CC: 10.2.e <10.2.e@minezk.nl>

Onderwerp: Uitspraak in kort geding over windpark Drentse Monden en Oostermoer

Ha 10.2.e,

Onze directeur wilde toch graag een nota over de uitspraak in het kort geding over Drentse Monden en Oostermoer van vandaag, zodat we de minister maandag meteen kunnen informeren (en en passant de SG en DG).

Ik heb bijgevoegde voorzet gemaakt. Graag hoor ik jullie reacties. Planning is de nota morgen bij BBR aan te leveren.

@ 10.2.e, laten wij morgenochtend in onze bila even zien hoe we dit organiseren.

Groeten,
10.2.e

10.2.e
coördinerend jurist
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
directie Wetgeving en Juridische Zaken
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC 's-Gravenhage
Tel.: 070 - 10.2.e
Mail: 10.2.e <10.2.e@minezk.nl>

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Stichting Hou Friesland Mooi

T.a.v. 10.2.e

10.2.e

**Directoraat-generaal
Bestuur, Ruimte en Wonen**
Directie Ruimtelijke Ordening

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag

Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Contactpersoon

10.2.e

10.2.e @minbzk.nl

Kenmerk

2020-0000698437

Uw kenmerk

Datum 8 december 2020

Betreft Reactie op uw brieven met betrekking tot Inpassingsplan
Windpark Fryslân

Geachte 10.2.e,

Met uw brief van 25 september 2020 heeft u namens de stichting Hou Friesland Mooi (hierna: de Stichting) verzocht om intrekking van het besluit van 18 september 2016 tot vaststelling van het Inpassingsplan "Windpark Fryslân" (hierna: het rijksinpassingsplan). Op 25 september 2020 heeft u eenzelfde verzoek ingediend bij de minister van Economische Zaken en Klimaat (hierna: EZK). Op 16 oktober 2020 is de ontvangst van deze brief door de minister van EZK bevestigd. Met mijn brief van 11 november 2020 met kenmerk 2020-0000652487 heb ik de ontvangst van uw brief bevestigd en heb ik u tevens verzocht een aantal nadere gegevens te verstrekken. Op 22 november 2020 heeft u mij deze gegevens toegestuurd.

Met deze brief reageer ik, in overleg met het ministerie van EZK, op uw brieven van 25 september 2020.

Uw brief

In uw brieven van 25 september 2020 doet u een beroep op het arrest van het Hof van Justitie EU van 25 juni 2020¹ (hierna: VlaremII-arrest). U leidt uit dit arrest af dat het Activiteitenbesluit milieubeheer (hierna: Abm) onder de reikwijdte van de richtlijn 2001/42/EG (hierna: Smb-richtlijn) valt en dat ten onrechte voor deze regeling geen milieueffectrapportage (plan-mer) is opgesteld. Het Abm moet naar uw mening om die reden buiten toepassing blijven wegens strijd met het Unierecht, in het bijzonder bovengenoemde richtlijn.

U stelt dat de bevoegde nationale autoriteiten verplicht zijn alle noodzakelijke maatregelen te treffen om het verzuim van een milieubeoordeling voorafgaand aan het vaststellen van het Abm te herstellen. Dit houdt naar uw mening in dat de onderdelen van het rijksinpassingsplan die verwijzen naar, dan wel gebaseerd zijn op, het Abm niet rechtsgeldig zijn en buiten toepassing dienen te blijven en dat voor deze onderdelen pas een nieuw inpassingsplan kan worden vastgesteld indien dit plan wordt gebaseerd op een Abm dat wel in overeenstemming is met de Smb-richtlijn.

¹ ECLI:EU:C:2020:503.

Reactie

Het rijksinpassingsplan maakt de bouw en exploitatie van windpark Fryslân mogelijk. Dat windpark levert een belangrijke bijdrage aan de nationale doelstellingen voor hernieuwbare energie. Met de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) van 11 juli 2018 is het rijksinpassingsplan onherroepelijk geworden.²

Datum
8 december 2020

Kenmerk
2020-0000698437

Ik zie geen aanleiding het rijksinpassingsplan te herzien. Anders dan u stelt, kan uit het VlaremlI-arrest niet worden afgeleid dat voor het Abm een plan-mer dient te worden uitgevoerd. Het VlaremlI-arrest gaat over een specifieke Vlaamse regeling en niet over het Abm. De Afdeling heeft op 3 april 2019 reeds geoordeeld dat het Abm geen 'plan of programma' is in de zin van de Smb-richtlijn.³ Het Hof van Justitie EU verwijst in het VlaremlI-arrest naar eerdere arresten, in het bijzonder het d' Oultremont-arrest - die door de Afdeling zijn meegenomen in haar uitspraak van 3 april 2019 - en toetst aan de hand van de criteria uit deze eerdere arresten of voor Vlaamse regels voor windturbines en voor een zogeheten Omzendbrief een plan-mer uitgevoerd moet worden op grond van de Smb-richtlijn. Het Hof van Justitie EU komt in het VlaremlI-arrest dus niet met nieuwe elementen of gewijzigde inzichten over de reikwijdte van de Smb-richtlijn. Er is derhalve geen reden te veronderstellen dat het Abm thans wel zou kwalificeren als plan of programma in de zin van de Smb-richtlijn, waarvoor op grond van die richtlijn een plan-mer uitgevoerd zou moeten worden.

Geen besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht

Deze reactie op uw brief is geen besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Uw verzoek kan namelijk niet worden aangemerkt als een aanvraag in de zin van artikel 1:3, derde lid, Awb. De reden daarvoor is dat de Stichting niet als belanghebbende kan worden aangemerkt.

Zoals ik heb aangegeven in mijn brief van 11 november 2020 wordt onder een aanvraag verstaan: een verzoek van een *belanghebbende* om een besluit te nemen. Uit de door u verstrekte gegevens maak ik op dat de Stichting, blijkens artikel 2 van de akte van oprichting, ten doel heeft de rechten en belangen van omwonenden van windenergieprojecten in provincie Friesland te behartigen. De Stichting behartigt daarmee geen – zoals u stelt in uw brief van 22 november 2020 – algemeen belang, maar een collectief belang, namelijk een bundeling van individuele belangen. Uw Stichting komt hiermee op voor de belangen van omwonenden van windenergieprojecten in provincie Friesland die, afhankelijk van de locatie van hun woning, belanghebbende kunnen zijn bij de bouw en exploitatie van een windpark.⁴ Op grond van vaste jurisprudentie van de Afdeling is het uitgangspunt dat degene die rechtstreeks feitelijke gevolgen ondervindt van een activiteit die het besluit toestaat, in beginsel belanghebbende is bij dat besluit. Het criterium 'gevolgen van enige betekenis' dient als correctie op dit uitgangspunt. Gevolgen van enige betekenis ontbreken indien de gevolgen wel zijn vast te stellen, maar de gevolgen van de activiteit voor de woon-, leef-, of bedrijfssituatie van betrokkene dermate gering zijn dat een persoonlijk belang bij het besluit ontbreekt. Voor windparken op land hanteert de Afdeling als uitgangspunt dat gevolgen van enige betekenis aanwezig kunnen worden geacht

² ECLI:NL:RVS:2018:2339.

³ ECLI:NL:RVS:2019:1064.

⁴ Zie vergelijkbaar de uitspraak van de Afdeling van 29 april 2020; ECLI:NL:RVS:2020:1160, ov. 2.7.

Datum
8 december 2020

Kenmerk
2020-0000698437

binnen een afstand van tien keer de tiphoogte. Voor Windpark Fryslân betekent dit een afstand van 1.830 meter gemeten vanaf de meest dichtbij gelegen windturbine tot een woning, dan wel gronden van omwonenden.⁵ Windpark Fryslân is in het IJsselmeer gelegen, op circa 6,5 kilometer van de Friese kust. Ter plaatse van woonbebouwing of gronden van omwonenden aan de Friese kust is derhalve geen sprake van 'gevolgen van enige betekenis' van windpark Fryslân. Derhalve is niet gebleken dat rechten of belangen van omwonenden waarvoor de Stichting opkomt, worden geraakt.

Het zinsdeel "het informeren van politici over de voor- en nadelen van windenergie" van artikel 2, eerste lid, van de statuten, kan niet los worden gezien van de voorgaande zinsdelen die betrekking hebben op het behartigen van de rechten en belangen van omwonenden van windenergieprojecten in de provincie Fryslân. Indien dit zinsdeel wel gezien zou moeten worden als een op zichzelf staand algemeen belang dat de Stichting behartigt, merk ik op dat dit belang onvoldoende onderscheidend is om op grond daarvan te kunnen oordelen dat het belang van de Stichting rechtstreeks bij het besluit is betrokken. Bovendien wordt het behartigen van dit belang op geen enkele wijze geraakt. Tenslotte maakt de omstandigheid dat de Stichting een zienswijze naar voren heeft gebracht tegen het ontwerp-inpassingsplan haar geen belanghebbende. Een zienswijze kan door eenieder naar voren worden gebracht.

Nu de Stichting geen belanghebbende is in de zin van artikel 1:2, derde lid, Awb, kan uw brief van 25 september 2020 niet als een aanvraag als bedoeld in artikel 1:3, derde lid, Awb worden aangemerkt. Deze brief is derhalve geen besluit als bedoeld in het eerste lid van dat artikel.

Ik vertrouw erop u hiermede voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,
b.a.

10.2.e

Mw. drs. R.D. Bastianen
Wvd. Directeur Ruimtelijke Ordening

⁵ Zie ook de uitspraak van de Afdeling van 11 juli 2018; ECLI:NL:RVS:2018:2339, cv. 8.

Uitspraak windpark Goeroe-Overflakkee; geen MER voor wettelijke normen

Eerder bent u bericht over een zitting bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State op 15 november 2018 in drie windparkzaken, waaronder het onder de RCR vallende windpark N33, waarin de vraag centraal stond of uit Europese m.e.r.-regelgeving voortvloeit dat voor algemene wettelijke milieunormen een MER moet worden opgesteld. **11.1**

De Afdeling heeft in een uitspraak van 3 april 2019 de vraag in één van de drie geagendeerde zaken (windpark Goeree-Overflakkee) ontkennend beantwoord met de redenering dat wettelijke milieunormen geen plan- of projectmatig karakter hebben en dus buiten de scope van de plan-MER-richtlijn vallen. De verwachting is dat de Afdeling de vraag in de twee andere zaken, op dezelfde wijze beantwoorden zal. De uitspraak inzake windpark N33 laat helaas nog even op zich wachten.